

Lönar sig arbete 2.0?

En ESO-rapport med fokus på nyanlända

Eva Löfbom

*Rapport till
Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi
2018:2*

Regeringskansliet
Finansdepartementet

Rapportserien kan köpas från Norstedts Juridiks kundservice.
Beställningsadress: Norstedts Juridik, Kundservice, 106 47 Stockholm
Ordertelefon: 08-598 191 90
E-post: kundservice@nj.se
Webbadress: www.nj.se/offentligapublikationer

Omslag: Elanders Sverige AB
Tryck: Elanders Sverige AB, Stockholm 2018

ISBN 978-91-38-24787-7

Förord

Att Sverige har en åldrande befolkning är väl känt sedan länge. Likaså att det blir svårare att finansiera den gemensamma välfärden när andelen i arbetsför ålder krymper. En källa till föryngring av befolkningen är emellertid de personer som invandrar till Sverige i och med att de sällan är äldre än 45 år vid ankomsten. En förutsättning för att de som invandrar ska kunna bidra till den svenska ekonomin är att de kommer i arbete.

För ESO, vars uppdrag är att bredda och fördjupa underlaget för framtida finanspolitiska och samhällsekonomiska avgöranden, är det en central fråga hur den offentliga verksamheten ska finansieras framöver. Att nyanlända kommer i arbete så fort som möjligt är därför helt avgörande. Fördelarna med att korta bidragstiden för nyanlända är flera. Förutom att minska utgifterna och öka inkomsterna för statskassan, är arbete även en viktig utgångspunkt för de nyanländas förståelse för det svenska samhället och språkutvecklingen.

Bortsett från människors egna drivkrafter och vilja att arbeta borde rimligtvis ökningen av den disponibla inkomsten av att gå från bidrag till arbete vara en tungt vägande förklaring till incitamentet att arbeta.

År 1997 gav ESO ut rapporten *Lönar sig arbete?* ESO återkommer nu till samma ämne i Eva Löfboms rapport *Lönar sig arbete 2.0?* I rapporten beräknar författaren det ekonomiska utbytet av arbete för olika grupper i samhället genom att använda sig av olika typfall. Typfallen definieras utifrån hur länge individen varit i Sverige och av familjesituationen. Ett resultat från beräkningarna är att det ekonomiska utbytet av att gå från bidrag till arbete beror på vilken typ av bidrag den person som invandrat har, försörjningsstöd eller etableringsersättning, och hushållets sammansättning. För ett sammanboende par med barn lönar det sig oftast mindre för den andra personen, vilket i de flesta fall är kvinnan, att börja arbeta.

Utformningen av bidragen har därför även effekter på jämställdhet och utrikes födda kvinnors förvärvsfrekvens.

Jag hoppas att rapporten ska bidra till en diskussion om hur de personer som invandrar till Sverige snabbare ska komma i arbete och hur bidragssystem bör utformas för att ge kvinnor och män samma och stärkta incitament till arbete.

Arbetet med rapporten har följts av en referensgrupp bestående av personer med god insikt i dessa frågor. Gruppen har letts av Robert Erikson, ledamot i ESO:s styrelse. Författaren svarar själv för innehåll, slutsatser och förslag i rapporten.

Stockholm i april 2018

Hans Lindblad
Ordförande i ESO

Innehåll

Sammanfattning	7
Summary	15
1 Utgångspunkter.....	23
1.1 Bakgrund	23
1.2 Syfte och avgränsningar.....	25
1.3 Data och metod.....	26
1.4 Disposition	37
2 Utrikes födda i befolkningen och på arbetsmarknaden...	39
2.1 Demografisk utveckling och utmaningar på arbetsmarknaden för utrikes födda.....	39
2.2 Undersökningspopulationen 2017.....	48
3 Inkomster och försörjning.....	61
3.1 Regelverk för sociala ersättningar, barnomsorgsavgiften och inkomstskatten 2017	61
3.2 Inkomster i undersökningspopulationen 2017	73
4 Ekonomiskt utbyte av arbete.....	87
4.1 Ekonomiska drivkrafter och utformningen av trygghetssystemen	87
4.2 Ekonomiskt utbyte av arbete 2017	95

5	Avslutande kommentarer	133
	Litteratur	137
	Appendix	143

Sammanfattning

Sverige har haft en ökande nettoinvandring sedan 1980-talet och flyktingar har kommit att utgöra en stor andel av de som invandrat. Hur väl utrikes födda integreras i samhället och kan etablera sig på arbetsmarknaden är självklart betydelsefullt för de invandrade själva, men har också konsekvenser för samhällsekonomin. Inte minst innebär de utrikes födda både en möjlighet och en risk när det gäller att möta den framtida utmaningen med en åldrande befolkning och förutsättningarna för att finansiera de offentliga utgifterna.

Sverige har en ambitiös och aktiv politik för mottagande och arbetsmarknadsetablering av nyanlända flyktingar. Men inträdesprocessen är långsam. Sysselsättning och inkomster av arbete är även på lång sikt lägre för invandrade än för genomsnittet i arbetskraften.

Det är svårt att peka på en enskild insats som skulle kunna göra en betydande skillnad för att korta tiden för etablering på arbetsmarknaden för de nyanlända. Det krävs snarare insatser på ett flertal områden för att påverka såväl utbudet, efterfrågan som matchningen på arbetsmarknaden. Betydelsen av ekonomiska incitament för arbetsutbudet har också tagits upp i olika sammanhang, men någon systematisk kartläggning av hur det ekonomiska utbytet av arbete ser ut har inte gjorts.

Huvudsyftet med denna rapport är att skapa kunskap kring de ekonomiska drivkrafter som nyanlända flyktingar möter inför etableringen på arbetsmarknaden. Hur ser det ekonomiska utbytet av arbete ut för nyanlända flyktingar? På vilket sätt och varför skiljer sig det ekonomiska utbytet av arbete för nyanlända flyktingar från övriga i befolkningen? Rapporten är avgränsad till en kartläggning av det kortsiktiga ekonomiska utbytet av att arbeta.

Simuleringar för kartläggning av ekonomiskt utbyte av arbete 2017

Kartläggningen baseras på inkomstfördelningsstatistik för 2015 som har skrivits fram till 2017 års ekonomiska och demografiska förhållanden och till de regler som gäller 2017 med mikrosimuleringsmodellen FASIT.

Det ekonomiska utbytet av att arbeta beror på relationen mellan den disponibla inkomsten och hur mycket man arbetar. Två dimensioner av ekonomiska drivkrafter att arbeta beaktas i rapporten: det ekonomiska utbytet av att arbeta jämfört med att inte arbeta och det ekonomiska utbytet av att öka sin löneinkomst på marginalen. Som mått på det ekonomiska utbytet av att arbeta jämfört med att inte arbeta används tröskeleffekten och ersättningsgraden. Som mått på det ekonomiska utbytet av att öka sin löneinkomst på marginalen används marginaleffekten.

Det ekonomiska utbytet av arbete redovisas både med modellberäknade statistiska genomsnitt för grupper i befolkningen 20–64 år och typfallsberäkningar. Jämförelser görs mellan fyra redovisningsgrupper. Den första gruppen består av flyktingar och skyddsbehövande inklusive deras anhöriga som bott i Sverige upp till 4 år och motsvarar i stort de personer som omfattas av Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag. Resterande grupper är övriga utrikes födda som bott i Sverige upp till fyra år, utrikes födda som bott mer än fyra år i Sverige samt personer som är födda i Sverige.

Ekonomiskt utbyte av att arbeta jämfört med att inte arbeta 2017

De modellberäknade ersättningsgraderna är baserade på att man arbetar heltid hela året eller att man deltar i etableringsinsatser, alternativt är arbetslös. Enligt modellens antagande antas man som arbetslös ha inkomstrelaterad ersättning från a-kassan. De som deltar i etableringsinsatser antas ha månadslönen 18 000 kronor när de arbetar.

För nyanlända som har etableringsersättning beräknas den genomsnittliga ersättningsgraden vara ungefär 70 procent, vilket innebär att deras disponibla inkomst vid deltagande i etableringsinsatsen motsvarar 70 procent av den de får om de arbetar. Men variationen är stor och beror även på hushållets sammansättning. Hushåll utan barn har lägre ersättningsgrad, cirka 60 procent i

genomsnitt, och därmed ett större ekonomiskt utbyte av att arbeta. För hushåll med barn är det ekonomiska utbytet av att arbeta lägre, med en genomsnittlig ersättningsgrad på cirka 80 procent.

Den genomsnittliga ersättningsgraden vid etableringsinsatser ligger på samma nivå som den genomsnittliga ersättningsgraden vid arbetslöshet utan avtalsersättning. Beaktas avtalsersättningarna är den genomsnittliga ersättningsgraden något högre, 78 procent. Även för övriga i befolkningen varierar den genomsnittliga ersättningsgraden vid arbetslöshet, men låga ersättningsgrader är vanligare vid etableringsersättning än vid arbetslöshetsersättning. Ersättningsgraderna vid arbetslöshet har beräknats för de som haft en inkomst på minst cirka 135 000 kronor under året.

Mycket få av de nyanlända flyktingarna har kvalificerat sig för a-kassa. I modellberäkningen ingår bara 17 procent av gruppen men även det är en överskattning av hur många som faktiskt är kvalificerade för inkomstrelaterad a-kassa. Genomgången av gruppernas inkomster visar att ytterst få nyanlända flyktingar får a-kassa under året. Däremot är aktivitetsstöd en vanlig ersättning, vid sidan av etableringsersättning. En stor andel av de som lämnat etableringsplanen går över till jobb- och utvecklingsgarantin och får då aktivitetsstöd som ligger på en så låg nivå att det ofta behövs kompletterande försörjningsstöd.

Typfallsberäkningarna för de som har eller kan vänta sig låga inkomster visar att det kan löna sig olika mycket att arbeta jämfört med att inte arbeta beroende på om man har etableringsersättning eller försörjningsstöd.

För sammanboende ger försörjningsstödet mycket höga ersättningsgrader för den första i hushållet som börjar arbeta men betydligt lägre för den andra, givet att man inte har många barn. Med etableringsersättning blir det ekonomiska utbytet av arbete högre för den första som börjar arbeta. Men jämfört med försörjningsstödet är det ekonomiska utbytet av att arbeta sämre för den andra partnern.

Jämfört med andra låginkomsttagare som har kvalificerat sig till a-kassa med inkomstrelaterad ersättning är det ekonomiska utbytet av att arbeta ofta högre. För typfallen ligger ersättningsgraderna för de som har a-kassa mellan 82 och 93 procent. En viktigt principiell skillnad mellan a-kassa och etableringsersättning är att a-kassan är

en försäkring mot inkomstbortfall som man måste kvalificera sig till genom arbete.

Ekonomiskt utbyte av att öka sin löneinkomst på marginalen 2017

För många arbetslösa är inte heltidsarbete det första alternativet utan de första jobben kan istället handla om kortare arbetsinsatser. De genomsnittliga marginaleffekterna visar att en extra arbetsinsats (motsvarande en ökad löneinkomst om 12 000 kronor per år) i genomsnitt lönar sig bättre för nyanlända flyktingar än för befolkningen i genomsnitt. Det beror bland annat på att den genomsnittliga marginaleffekten till största delen bestäms av marginalskatten och nyanlända flyktingar har ofta låga arbetsinkomster. Etableringsersättningen är inte inkomstprövad och påverkar inte direkt den modellberäknade marginaleffekten.

För de nyanlända som har etableringsersättning och arbetar vid sidan av etableringsplanen blir marginaleffekten ofta detsamma som summan av en låg marginalskatt samt – i de fall individen har bostadsbidrag och barn i förskolan – avräkning av bostadsbidrag och barnomsorgsavgift (givet att hushållet inte har rätt till försörjningsstöd).

För nyanlända som får ett arbete inom ramen för etableringsplanen blir det ekonomiska utbytet av arbete mindre än av att övergå till arbete på heltid och även här spelar inkomstprövade familjestöd in.

Utan etableringsersättning är marginaleffekterna höga vid låga inkomster och så länge det finns rätt till försörjningsstöd är de mycket höga. Jobbstimulansen inom försörjningsstödet gör visserligen att den som uppfyller villkoren numera får behålla 25 procent av en inkomstökning, men den som inte uppfyller villkoren får ingen ökad inkomst från en extra arbetsinsats så länge det fortfarande finns behov av försörjningsstöd.

Flera förklaringar till att nyanländas ekonomiska drivkrafter skiljer sig från övrigas

Det ekonomiska utbytet av arbete varierar således både för nyanlända flyktingar och övriga i befolkningen men skiljer sig också åt mellan grupperna.

Humankapitalet och vilka inkomster man har betyder mycket för det ekonomiska utbytet av arbete. Flyktinggruppen är generellt yngre och många har mycket låg utbildningsnivå. Därför är den förväntade lönen oftast låg, vilket bidrar till ett litet ekonomiskt utbyte av arbete. Etableringen på arbetsmarknaden tar tid och få kvalificerar sig till inkomstrelaterade ersättningar. För mottagare av försörjningsstöd blir det ekonomiska utbytet av arbete litet, men med etableringsersättning som alternativ försörjningsform ökar det ekonomiska utbytet av arbete för många nyanlända.

Hushållssammansättningen är också en faktor som spelar roll för det ekonomiska utbytet av arbete, både genom att den egna inkomsten betyder relativt mindre om det finns andra inkomster och för att det finns inkomstprövade familjestöd.

För hushåll med barn, och framför allt om man har många barn, är det ekonomiska utbytet av arbete ofta lågt för de med låga inkomster. Det gäller både det ekonomiska utbytet av att arbeta jämfört med att inte arbeta och det ekonomiska utbytet av att öka sin arbetsinsats på marginalen. Marginal effekterna blir betydande även vid relativt höga inkomster vilket gör att många nyanlända kan ha svårt att hitta ett arbete som gör att de inte har behov av kompletterande försörjningsstöd.

Närmare hälften av de nyanlända flyktingarna är sammanboende med barn. Jämfört med övriga befolkningen är en något större andel ensamstående med barn, även om gruppen är liten i alla redovisningsgrupper. Det är också något vanligare att nyanlända flyktingar har många barn även om också den gruppen är relativt liten. Men eftersom nyanlända flyktingar oftast har låga inkomster är de i högre grad beroende av inkomstprövade familjestöd vilket gör att familjestöden, mer än för andra grupper, bidrar till att minska det ekonomiska utbytet av arbete.

Störst ekonomiskt utbyte av arbete har hushåll utan barn. Drygt en tredjedel av de nyanlända flyktingarna är ensamstående utan barn. Etableringsersättningen betyder mycket för att en extra arbetsinsats

vid sidan av etableringsplanen ska löna sig 2017. För ensamstående utan barn är ersättningsgraden i stort sett densamma oavsett om man har försörjningsstöd eller etableringsersättning.

Inte självklart om och hur nyanländas ekonomiska incitament bör förstärkas

De ekonomiska drivkrafterna till arbete har stärkts under senare år, både generellt och för de med låga inkomster. Införandet av etableringsersättningen har bidragit till att öka det ekonomiska utbytet av arbete för många nyanlända. Ersättningen är ofta högre än försörjningsstödet. I exempelvis Danmark har man valt att stärka de ekonomiska drivkrafterna genom att ha lägre nivå på ersättningen för nyanlända än för övriga befolkningen.

Det är osäkert vad ekonomiska incitament betyder för personer med sämre förutsättningar på arbetsmarknaden. Studier som gjorts pekar på att stärkta ekonomiska incitament att arbeta ökar sannolikheten att arbeta för dem med bäst förutsättningar, medan de med sämst förutsättningar riskerar att lämna arbetskraften. En effektutvärdering av etableringsreformen tyder på att den haft små positiva effekter på sysselsättning och arbetsinkomster. Den svenska forskningen ger också stöd för att utrikes födda har stor nytta av individualiserad och förstärkt arbetsförmedling. Med tillräckligt höga ersättningar under den tid de nyanlända förbättrar sina förutsättningar kan de motiveras att bli kvar i arbetskraften. Det är därför inte självklart att sänka ersättningsnivåer enbart har positiva effekter.

För att korta tiden för etablering på arbetsmarknaden behövs insatser på ett flertal områden. En sund incitamentsstruktur är naturligtvis en viktig del i detta, men på basis av vad som kommit fram under arbetet med denna rapport är det inte givet hur incitamenten till arbete på bästa sätt kan stärkas för gruppen nyanlända flyktingar.

Sedan etableringsersättningen infördes har reglerna förändrats vid ett flertal tillfällen och de ekonomiska drivkrafterna har både förstärkts och försvagats, nu senast 1 januari 2018. I promemorian som föregick det ändrade regelverket för etableringsuppdraget diskuterades inte frågan om ersättningarnas utformning och vilken betydelse de har för de ekonomiska drivkrafterna att arbeta över

huvud taget. Vid tidigare ändringar förefaller inte heller analyser av hur förändringarna samverkat med andra transfereringssystem eller hur de påverkar olika grupper gjorts. Området är komplext och behöver utredas ordentligt. Inte minst behöver betydelsen av de familjepolitiska stöden belysas. I den här rapporten kommer det fram förslag på förändringar som bör övervägas i en översyn av etableringsersättningen.

- *Individualisera etableringstillägget.* Med etableringsersättning blir det ekonomiska utbytet av arbete högre för den första personen i ett sammanboende par som börjar arbeta. Jämfört med försörjningsstödet är det ekonomiska utbytet av att arbeta sämre för den andra partnern. Det är sannolikt oftare en kvinna som är i situationen att en partner redan arbetar. Den effekten skulle kunna mildras genom att etableringstillägget individualiseras (vilket då blir på bekostnad av ett något lägre ekonomiskt utbyte av arbete när den första börjar arbeta). Detta skulle med fördel läggas upp så att effekten kan utvärderas, exempelvis genom att den nya regeln gäller för de som beviljas etableringstillägg från ett visst datum.
- *Se över ersättningsnivåerna för barn i etableringstillägget och i försörjningsstödet.* När etableringsersättningen infördes 2010 ansågs det viktigt att den skulle ligga på en sådan nivå att det endast i undantagsfall skulle kunna bli aktuellt med kompletterande försörjningsstöd. Sedan dess har ersättningarna varit oförändrade medan priser, löner och andra ersättningar höjts. Det är generellt sett förhållandevis ovanligt med kompletterande försörjningsstöd under längre tid. För familjer med många barn förekommer det oftare, vilket sannolikt förklaras av att den extra ersättningen när man har många barn är högre inom försörjningsstödet.
- *Se över samordning mellan etableringstillägg och underhållsstöd.* Det underhållsbidrag som den andra föräldern betalar minskar inte etableringstillägget för en ensamstående med barn, vilket det statliga underhållsstödet gör. Det betyder att ensamstående med barn kan ha olika stor disponibel inkomst, beroende av hur den andra föräldern tar sitt försörjningsansvar. Frågan är om det är rimligt eller om underhållsbidraget och underhållsstödet ska hanteras lika. Inom försörjningsstödet görs ingen skillnad mellan underhållsbidrag och underhållsstöd.

Avslutningsvis – låga ersättningar kan främja övergången till arbete men innebär också ökade inkomstskillnader och ökad risk för ekonomisk utsatthet, inte minst för barn. Även om regelverken, utom etableringsersättningen, gäller lika för alla, kan många i gruppen nyanlända flyktingar förvänta sig ett lågt kortsiktigt ekonomiskt utbyte av arbete och riskerar därför att hamna i en fattigdomsfälla, samtidigt som de också lever under knappa ekonomiska omständigheter. Valet mellan starka ekonomiska incitament att arbeta och rimliga levnadsförhållanden ställs här på sin spets.

Summary

Sweden has experienced a rise in net immigration since the 1980s, and humanitarian migrants have come to account for a large proportion of those who have immigrated. How well foreign-born people integrate into society and can become established in the labour market is naturally important for the immigrants themselves but also has consequences for the economy. Not least, foreign-born people represent both an opportunity and a risk when it comes to addressing the future challenge of an ageing population and the conditions for financing public expenditure.

Sweden has an ambitious and active policy for the reception and labour market integration of newly arrived humanitarian migrants. But the entry process is slow. Employment and income from work are also lower over the long term for immigrants than on average in the labour force.

It is difficult to identify a single measure that could make a significant difference to shorten the time for newly arrived humanitarian migrants to become established in the labour market. Rather, measures in a number of areas are needed to influence supply, demand and matching in the labour market. Although the significance of financial incentives for labour supply has also been addressed in different contexts, no systematic review of financial work incentives has been conducted.

The main purpose of this report is to create knowledge concerning the financial incentives encountered by newly arrived humanitarian migrants before becoming established in the labour market. What are the financial work incentives for newly arrived humanitarian migrants? In what way and why are these financial work incentives different for newly arrived refugees than for the rest of the population? This report is limited to a review of the short-term financial incentives to work.

Simulations for reviewing the financial incentives to work in 2017

The review is based on income distribution statistics for 2015 that is projected onto economic and demographic conditions in 2017 and the rules applying in 2017 using the microsimulation model FASIT, used for calculating the effects of changes in taxation, fee and transfer systems for individuals and households (Statistics Sweden).

Financial work incentives depend on the relationship between disposable income and hours worked. Two dimensions of financial incentives to work are considered in this report: the financial incentive to work compared with not working, and the financial incentive of increasing one's earnings slightly. The participation rate and replacement rate are used as measures of financial incentives to work compared with not working. The effective marginal rate is used as a measure of the financial incentive to increase one's earnings slightly.

Financial work incentives are presented using both model-estimated statistical averages for population groups aged 20–64 and typical-case calculations. Comparisons are made between four groups. The first group consists of humanitarian migrants, including their relatives, who have lived in Sweden for one to up to four years, largely corresponding to people covered by the introduction system at Arbetsförmedlingen (Swedish public employment service). The remaining groups are: other foreign-born people who have lived in Sweden for one to up to four years; foreign-born people who have lived in Sweden for more than four years; and people born in Sweden.

Financial incentives to work compared with not working in 2017

The model-estimated replacement rates are based on individuals working full-time for the full year, taking part in introduction activities or, alternatively, being unemployed. According to the model's assumptions, unemployed individuals are presumed to receive income-based benefits from the unemployment insurance fund. Individuals taking part in introduction activities are presumed to receive a monthly wage of SEK 18 000 when in work.

For newly arrived humanitarian migrants receiving introduction benefits, the average replacement rate is calculated to be approximately 70 per cent, which means that their disposable income when taking part in introduction activities is 70 per cent of what they would receive if they were in work. But the variation is considerable and also depends on household composition. Households without children have a lower replacement rate, approximately 60 per cent on average, and thus stronger financial incentives to work. For households with children, financial work incentives are weaker, with an average replacement rate of 80 per cent.

The average replacement rate on introduction activities is at the same level as the average replacement rate on unemployment without benefits under a collective agreement. Taking benefits under a collective agreement into account, the average replacement rate is slightly higher, at 78 per cent. The average replacement rate during unemployment also varies for other groups in the population, but low replacement rates are more common for introduction benefits than for unemployment benefits. Replacement rates during unemployment have been calculated for those who had an income of at least approximately SEK 135 000 for the year.

Very few newly arrived humanitarian migrants qualify for unemployment benefits. The model calculations include only 17 per cent of this group, but even this is an overestimation of the number who actually qualify for income-based unemployment benefits. A review of the groups' incomes reveals that very few newly arrived humanitarian migrants receive unemployment benefits for the year. However, activity support is a common benefit, alongside introduction benefits. A large proportion of those who have left the introduction plan transition to the job and development guarantee, and thereby receive activity support, which is at such a low level, however, that supplementary income support is often needed.

Typical-case calculations for those who have or can expect to have low incomes reveal that the gain of being in work compared with not working can vary considerably depending on whether an individual receives introduction benefits or income support.

For cohabiting couples, income support provides very high replacement rates for the first person in the household who begins to work, but significantly less for the second, assuming they do not have many children. For those receiving introduction benefits,

financial work incentives are stronger for the first partner who begins to work. But compared with income support, financial work incentives are weaker for the other partner.

Compared with other low-income earners who have qualified for the unemployment insurance fund's income-based benefits, financial work incentives are often stronger. For typical cases, the replacement rates for those receiving unemployment benefits are between 82 and 93 per cent. An important difference in principle between unemployment benefits and introduction benefits is that the unemployment insurance fund is an insurance against loss of income that individuals must qualify for by working.

Financial incentives to increase earnings by the effective marginal tax rate in 2017

For many who are out of work, full-time employment is not the first option; rather the first jobs may instead involve shorter periods of work. The average effective marginal tax rate reveal that any additional hours worked (corresponding to increased earnings of SEK 12 000) on average are more profitable for newly arrived humanitarian migrants than for the population on average. This is partly due to the fact that the average marginal effect is largely determined by the marginal tax rate, and newly arrived refugees often have low income from work. The introduction benefit is not means-tested and has no direct impact on the model-estimated effective marginal tax rate.

For newly arrived humanitarian migrants receiving introduction benefits and working alongside the introduction plan, the effective marginal tax rate is often the same as the total of a low marginal tax rate and – if they have housing allowance and children in preschool – the marginal effects due housing allowance and to the childcare fees for 2017.

For newly arrived humanitarian migrants who get a job within the framework of the introduction plan, financial incentives to work are weaker than transitioning to full-time work, and here, too, means-tested support for families comes into play.

Without introduction benefits, the effective marginal tax rate is high for those with low incomes, and as long as there is entitlement to income support, they are very high. The incentive to work within

income support means that those who qualify are currently entitled to retain 25 per cent of any increase in income, while those who do not qualify receive no increased income from any extra hours worked as long there is still a need for income support.

Several explanations as to why the financial incentives experienced by newly arrived humanitarian migrants arrivals are different than for others

Financial work incentives thus vary, for both newly arrived migrants and others in the population, but they also differ between the groups.

Human capital and the income an individual earns are very important for financial work incentives. Newly arrived humanitarian migrants are generally younger, and many have very low levels of education. Their expected wage is therefore often low, which contributes to the weak financial incentive to work. Becoming established in the labour market takes time, and few qualify for income-based benefits. For those receiving income support, financial incentives to work are weak, but when introduction benefits are an alternative to income support, the incentive to work strengthens for many new arrivals.

Household composition is also a factor that plays a role in financial work incentives, both because an individual's earnings are relatively less important if there are other incomes and because there is means-tested support for families.

For households with children, and above all for households with many children, financial work incentives are often weak for those with low incomes. This applies to both financial incentives to work compared with not working, and the financial incentive to increase the hours worked (earnings) slightly. The effective marginal tax rate become substantial even for relatively high incomes, which means that many newly arrived humanitarian migrants may have a hard time finding a job that precludes the need for supplementary income support.

Almost half of the newly arrived humanitarian migrants are cohabiting with children. Compared with the rest of the population, there is a slightly larger proportion of single parents, even though this group is small in all the groups reported on. It is also slightly

more common that newly arrived refugees have many children, although this group is also relatively small. But because newly arrived humanitarian migrants usually have low incomes, they are more dependent on means-tested family support than others, which leads to family support reducing financial work incentives more for this group than for other groups.

Households without children have the greatest financial incentive to work. Slightly more than one third of newly arrived humanitarian migrants are single adults without children. The introduction benefit is very important to ensure that any extra hours spent in work alongside the introduction plan are profitable in 2017. For single adults without children, the replacement rate is largely the same irrespective of whether they receive income support or introduction benefits.

Not clear whether or how financial incentives for new arrivals should be strengthened

The financial incentives to work have been strengthened in recent years, both generally and for those with low incomes. The launch of the introduction benefit has led to strengthening financial work incentives for many newly arrived humanitarian migrants. The benefit is often higher than income support. Denmark, for example, has chosen to strengthen these financial incentives through lower benefit levels for new arrivals than for the rest of the population.

The impact of financial incentives on people who have poorer prospects in the labour market is uncertain. Studies indicate that strengthened financial work incentives increase the likelihood of working for those who have the best prospects, while those with the poorest prospects are at risk of leaving the labour force. One impact assessment of the introduction reform indicates that it has had a small positive impact on employment and wage earnings. Swedish research also supports the idea that foreign-born people benefit greatly from individualised and enhanced employment services. Sufficiently high benefits during the time new arrivals improve their prospects may motivate them to remain in the labour force. It is therefore not self-evident that reduced benefit levels result only in positive outcomes.

Measures in a number of areas are needed to shorten the time to become established in the labour market. A sound incentive structure is naturally an important part of this, but based on what has emerged during our work on this report, it is not clear how incentives to work can best be strengthened for newly arrived refugees.

Since the introduction benefit was launched, the rules have changed on a number of occasions and financial incentives have been both strengthened and weakened, most recently on 1 January 2018. In the memorandum that preceded the amended regulatory framework for the introduction system, the matter of the benefits' design and their significance for financial work incentives were not discussed at all. Nor does it seem in earlier amendments that any analysis was conducted of how the changes would interact with other transfer systems or how they would affect different groups. The area is complex and needs to be investigated thoroughly. In particular, light must be shed on the significance of family policy support. In this report, proposals for changes have emerged that should be considered in a review of the introduction benefit.

- *Individualise the introduction supplement.* Receiving introduction benefits makes financial work incentives stronger for the first member of a cohabiting couple who begins to work. Compared with income support, financial work incentives are weaker for the second partner. It is likely more often a woman who is in the situation that a partner is already working. This effect could be mitigated by individualising the introduction supplement (which would then be at the expense of a slightly weaker financial incentive to work when the first partner begins working). This could be designed so that the effect can be evaluated, for example by having the new rule apply to those who are granted the introduction supplement from a certain date.
- *Review the benefit levels for children in the introduction supplement and income support.* When the introduction benefit was launched in 2010, it was considered important that the level be such that supplementary income support would be possible only in exceptional cases. Since that time, the benefit has remained unchanged, while prices, wages and other benefits have risen. In general, it is relatively unusual to receive supplementary income

support for a long period of time. It is more common for families with many children, which is likely due to the fact that the extra allowance for those with many children is higher in income support.

- *Review coordination between the introduction supplement and maintenance support.* Child support paid by the other parent does not reduce the introduction supplement for a single parent with children, which the national maintenance support does. This means that single parents with children may have different disposable incomes, depending on whether the other parent takes responsibility to support their children. The question is whether this is reasonable or whether child support and maintenance support should be handled in the same way. In the case of income support, no difference is made between child support and maintenance support.

In conclusion, low benefit levels can encourage the transition to work but can also involve increased income disparities and an increased risk of financial vulnerability, not least for children. Although the regulatory framework, except for the introduction benefit, applies to everyone, many in the newly arrived humanitarian migrants group can expect weak short-term financial work incentives and therefore risk ending up in a poverty trap, while also living in financial hardship. This means that the choice between strong financial incentives to work and reasonable living conditions is brought to a head.

1 Utgångspunkter¹

1.1 Bakgrund

Sverige har haft en ökande nettoinvandring sedan 1980-talet och flyktingar har kommit att utgöra en stor andel av de som invandrat. Hur väl utrikes födda integreras i samhället och kan etablera sig på arbetsmarknaden är självklart betydelsefullt för de invandrade själva men har också konsekvenser för samhällsekonomin. Inte minst innebär de utrikes födda både en möjlighet och risk när det gäller att möta den framtida utmaningen med en åldrande befolkning och förutsättningarna för att finansiera de offentliga utgifterna.² Enligt SCB:s prognoser bedöms utrikes födda komma att stå för hela ökningen av antalet personer i den mest yrkesaktiva åldern 20–64 år fram till 2035.³

Utrikes födda står alltså för ett potentiellt viktigt bidrag till arbetsutbudet. Men för att de ska kunna bidra till att stärka de offentliga finanserna krävs att sysselsättningen ökar i gruppen. Enligt beräkningar till Långtidsutredningen 2015 bedöms detta möjligt med rimliga förändringar.⁴

¹ Under arbetets gång har en referensgrupp bestående av Robert Erikson (ordförande), Pernilla Andersson Joona, Anders Barane, Jonas Ericson, Anton Sjödel, Martin Söderström och Gisela Waisman, bidragit med mycket värdefulla synpunkter. Andra som lämnat värdefulla synpunkter är David Dahlgren, Maria Vredin Johansson, Elly-Ann Lindström, Charlotte Nömmera, Lena Unemo och Jonatan Wassberg. Jag är dock ensam ansvarig för rapportens innehåll.

² På kort sikt innebär det utmaningar för olika samhällsinstitutioner som exempelvis skolan och bostadsmarknaden. Här kan man separera direkta effekter som uppstår genom att befolkningen i arbetsför ålder ökar (vilket kan påverka försörjningsbördan) från sådana som verkar genom att ekonomin kan fungera annorlunda beroende på åldersstrukturen i befolkningen. Se Forslund & Åslund (2016).

³ SCB (2014).

⁴ Flood & Ruist (2015). Om sysselsättningen för de grupper av utrikes födda som har lägst sysselsättningsnivå ökar med cirka 10 procentenheter och pensionsuttaget för utrikes och inrikes födda skjuts upp med cirka två år under en 40-årsperiod förändras resultatet för den

Det är svårt att peka på en enskild insats som skulle kunna göra en betydande skillnad för att korta tiden för etablering på arbetsmarknaden för de nyanlända. Det har IFAU konstaterat efter en genomgång av erfarenheter från ett antal insatser som syftat till att påverka arbetsutbudet (utbildning, validering, incitament), efterfrågan (lönesubventioner, anställningsskydd) och matchning (informella nätverk och kontakter).⁵ Det krävs snarare insatser på ett flertal områden. Vilka krav en förbättrad etablering kan ställa på olika politikområden är väl belysta.⁶ Betydelsen av ekonomiska incitament har också tagits upp i dessa sammanhang, men det har inte gjorts någon kartläggning av hur det ekonomiska utbytet av arbete ser ut.

Det ekonomiska utbytet av arbete blir högre om nivån på de sociala ersättningarna är låga. Låga ersättningar kan därför främja övergången till arbete. Men låga ersättningar innebär också ökade inkomstskillnader och ökad risk för ekonomisk utsatthet. De ekonomiska ersättningar som betalas ut måste både ge människor en rimlig levnadsnivå och upplevas som legitima. Avvägningen mellan att ge tillräckligt goda ekonomiska villkor och att behålla tillräckliga incitament för arbete måste grundas på en politisk bedömning.

Mer omfattande kartläggningar av ekonomiska drivkrafter för befolkningen i förvärvsaktiv ålder har gjorts tidigare.⁷ Bakgrunden var oron för utvecklingen av försörjningskvoten och konsekvenserna för de offentliga finanserna, välfärden och den sociala sammanhållningen. Men fokus i dessa rapporter var på incitamentsproblemen vid långvarig sjukdom och arbetslöshet, dvs. främst för de som redan kommit in på arbetsmarknaden och kvalificerat sig för de inkomstrelaterade ersättningarna. Andelen av de arbetslösa som saknar rätt till a-kassa har ökat under 2000-talet.⁸ En snabbt växande grupp av de arbetslösa står långt från arbetsmarknaden och har svårigheter att uppfylla kvalifikationsvillkoret. Alltför många blir därmed beroende av annan försörjning, bland annat av ekonomiskt bistånd.

offentliga sektorn dramatiskt. I stället för ett långsiktigt underskott erhålls då en period av ett stabilt överskott.

⁵ Forslund, Liljeberg & Åslund (2017).

⁶ Olli Segendorf & Teljosuo (2011), Joyce (2013), Nordström Skans, Eriksson & Hensvik (2017), Forslund, Liljeberg & Åslund (2017) och Joyce (2017).

⁷ Eklind m.fl. (1997) och Eklind m.fl. (2004).

⁸ SOU 2015:21.

1.2 Syfte och avgränsningar

Huvudsyftet med denna rapport är att skapa kunskap kring de ekonomiska drivkrafter som nyanlända flyktingar möter inför etableringen på arbetsmarknaden. De ekonomiska drivkrafterna påverkas av hur reglerna fungerar och samspelar i de omfattande offentliga systemen för social trygghet, skatter och omfördelning. De skiljer sig åt mellan grupper beroende på bland annat vilken lön man har och familjesituationen. De konkreta frågeställningarna är:

- Hur ser det ekonomiska utbytet av arbete ut för nyanlända flyktingar?
- På vilket sätt och varför skiljer sig det ekonomiska utbytet av arbete för nyanlända flyktingar från övriga i befolkningen?

Rapporten är avgränsad till en kartläggning av det kortsiktiga ekonomiska utbytet av att arbeta. Att ha ett arbete har också andra värden och att gå från arbetslöshet till arbete har en positiv effekt på välbefinnandet, även efter kontroll för inkomsten.⁹ Ett arbete som på kort sikt ger mycket litet ekonomiskt utbyte kan på sikt leda till arbete som ger högre inkomst. En annan typ av incitament att arbeta ges av att den asylsökande som fått ett tillfälligt uppehållstillstånd kan få ett permanent uppehållstillstånd om hen kan försörja sig själv.¹⁰ Inget av det beaktas alltså i rapporten.

Ekonomiska drivkrafter som påverkar beslut att exempelvis utbilda sig, vilket på sikt har betydelse för möjligheten att få ett arbete, beaktas inte heller. Slutligen så görs inte heller någon uppskattning av i vilken utsträckning det ekonomiska utbytet påverkar sysselsättning och antalet arbetade timmar.

⁹ Clark (2009) och Lind (2017).

¹⁰ SFS (2016:752) Lag om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige. I Joyce (2017) diskuteras olika effekter av tillfälliga och permanenta uppehållstillstånd och det konstateras att tillfälliga uppehållstillstånd kan orsaka större otrygghet och att det finns visst stöd för att permanenta uppehållstillstånd kan leda till större sannolikhet att ha ett arbete.

1.3 Data och metod

1.3.1 Datamaterialet

Datamaterialet består av ett obundet slumpmässigt urval (STAR) från den totalräknade inkomstfördelningsstatistiken för 2015 (grundåret). Data har skrivits fram till 2017 års ekonomiska och demografiska förhållanden och till de regler som gällde 2017 med Statistiska centralbyråns (SCB) mikrosimuleringsmodell FASIT.¹¹ Framskrivningarna i FASIT görs för vissa ekonomiska variabler som lön, räntor och kapitalvinster och för att ändra antalet individer och hushåll i olika grupper. Om exempelvis arbetslösheten stigit mellan grundåret och modellåret tilldelas de arbetslösa en högre vikt än de hade vid datainsamlingstillfället, vilket innebär att deras andel av den framskrivna populationen blir större. Bearbetningarna resulterar alltså i att de ingående observationerna tilldelas nya vikter. STAR-urvalet har kompletterats med uppgifter från SCB:s longitudinella databas för integrationsstudier (STATIV) och med månadsuppgifter om vissa transfereringar.

Analyserna har begränsats till de personer som varit folkbokförda 1 januari 2015 och 31 december 2015, den så kallade helårsbefolkningen.¹² För de flyktingar som invandrat under året har dock undantag gjorts från den restriktionen. De ingår i beskrivningen av populationen förutom när analysen bygger på årlig inkomst (eftersom inkomsten inte blir jämförbar). Den stora invandrargrupp som kom till Sverige under slutet av 2015 ingår inte eftersom de inte hunnit bli folkbokförda 2015. Det påverkar hur många nyanlända som finns i urvalet. Men den förväntade effekten på befolkningsgruppen beaktas genom att befolkningsprognosen används i framskrivningen till 2017.

¹¹ FASIT-modellen består av datamaterial och modellprogram där regelverken för skatter, avgifter och transfereringar finns programmerade. Framskrivningarna av de ekonomiska variablerna grundar sig på prognoser från bl.a. Konjunkturinstitutet och Ekonomistyrningsverket och förändringen av individer och hushåll i olika grupper baseras på underlag från SCB:s befolkningsstatistik, Konjunkturinstitutet, Försäkringskassan samt Pensionsmyndigheten. Se SCB (2016) för en närmare beskrivning av FASIT-modellen.

¹² I STAR-urvalet finns totalt 2 009 278 observationer, varav 1 946 595 (97 procent) är fysiska personer som är bokförda vid årets slut och som har en inkomst som är skild från 0. Övriga är juridiska dödsbon, fysiska personer som inte är folkbokförda eller som inte är bokförda vid årets slut eller har inkomst på 0 kronor. De som har en inkomst på 0 kronor kan antas inte vara boende i landet trots att de är folkbokförda här.

Ytterligare några grupper har exkluderats. De som är födda i Sverige men som har en grund för bosättning registrerad har exkluderats eftersom det inte är självklart i vilken redovisningsgrupp de hör hemma (8 923 personer).¹³ Även födda i annat land som saknar uppgift om invandringsår har exkluderats eftersom de inte kan placeras i en redovisningsgrupp (2 556 personer). Likaså exkluderas personer som är adopterade (1 469 personer). Totalt motsvarar de exkluderade grupperna 1 procent av helårspopulationen i åldern 20–64 år.

Analyserna i rapporten är baserade på åldersgruppen 20–64 år framskriven till 2017. Gruppen består av närmare 1,1 miljoner individer i STAR-urvalet vilket uppräknat till hela populationen motsvarar 5,1 miljoner individer (se tabell 1.1). De flesta, 77 procent, är födda i Sverige. Gruppen nyanlända flyktingar som varit i Sverige upp till fyra år består av 20 800 individer vilket motsvarar 109 200 individer i befolkningen. Av dem har 14 000 urvalsindivider funnits i landet minst ett år.

Tabell 1.1 Undersökningspopulationen 20–64 år 2017, STAR

	Nyanlända flyktingar 0–≤4 år	Övriga utrikes födda 1–≤4 år	Utrikes födda >4 år	Födda i Sverige	Totalt
Antal i urvalet	20 800	25 900	193 900	822 900	1 063 500
Uppräknat	109 200	111 900	875 400	3 958 600	5 055 000

Anm.: Framskrivning till 2017 med FASIT.

Källa: SCB, STAR 2015, egna beräkningar.

Fyra redovisningsgrupper

Det ekonomiska utbytet av arbete redovisas för fyra grupper som är baserade på om personerna är födda i Sverige eller inte och, om de är födda i annat land, vilken grund för bosättning de har och hur länge de bott i Sverige.¹⁴

Gruppen nyanlända flyktingar 0–≤4 år motsvarar i stort de personer som omfattas av Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag.

¹³ Migrationsverket registrerar en grund för bosättning för alla som får uppehållstillstånd eller uppehållsrätt i Sverige. Se vidare under nästa avsnitt Fyra redovisningsgrupper.

¹⁴ Se SCB (2017a) för en beskrivning av grund för bosättning.

En etableringsplan ska omfatta högst 24 månader och en nyanländ har rätt att få en etableringsplan inom ett år efter att hen första gången folkbokförs i en kommun. Planen kan förlängas högst åtta månader om den nyanlände varit föräldraledig.¹⁵

Tabell 1.2 Fyra redovisningsgrupper

	Grund för bosättning
1. Nyanlända flyktingar 0–≤4 år	Konventionsflyktingar, skyddsbehövande, synnerligen ömmande omständigheter + flyktinganhöriga
2. Övriga utrikes födda 1–≤4 år	EU/EES-medborgare, arbete och studerande som inte är EU/EES-medborgare + anhöriga EU/EES och arbetsmarknad
3. Utrikes födda >4 år	
4. Födda i Sverige	

Anm.: I gruppen > 4 år ingår de som bott i Sverige fyra år och en dag eller längre. I gruppen 0–≤4 år ingår de som bott i Sverige upp till exakt fyra år. I gruppen nyanlända flyktingar har ungefär en tredjedel av de som bott i Sverige minst tre år och en dag och upp till 4 år erhållit etableringsersättning.

Migrationsverket registrerar en bosättningsgrund för alla som får uppehållstillstånd eller uppehållsrätt i Sverige. EU- och EES-medborgare som kan försörja sig själva har rätt att vara i Sverige utan uppehållstillstånd för att exempelvis arbeta eller studera, s.k. uppehållsrätt.¹⁶ Medborgare från annat än EU/EES-land måste ansöka om uppehållstillstånd hos Migrationsverket. Nordiska medborgare behöver varken uppehållstillstånd eller uppehållsrätt.

1.3.2 Mått på ekonomiska drivkrafter

Det ekonomiska utbytet av att arbeta beror på relationen mellan hur mycket man arbetar och den disponibla inkomsten (hur mycket av lönen och eventuella transfereringar man behåller när skatter och avgifter är betalda).¹⁷ Det ekonomiska utbytet av arbete påverkas både av vilken bruttolön en individ har och hur mycket skatt individen betalar och vilka transfereringar man kan få vid olika inkomstnivåer.

¹⁵ SFS (2014:197) Lag om ändring i lagen (1991:572) om särskild utlänningskontroll.

¹⁶ Vill man stanna längre än tre månader ska man registrera sin uppehållsrätt hos Migrationsverket. En EU-medborgare som har haft uppehållsrätt och bott i Sverige fem år i sträck har automatiskt permanent uppehållsrätt i ett annat EU-land. Intyget om permanent uppehållsrätt är inte obligatoriskt.

¹⁷ Med disponibel inkomst avses här hushållets disponibla inkomst. Se avsnitt 1.3.4 för närmare beskrivning av inkomstbegreppet som används i denna rapport.

Det finns två viktiga dimensioner av ekonomiska drivkrafter att arbeta:

- det ekonomiska utbytet av att arbeta jämfört med att inte arbeta
- det ekonomiska utbytet av att öka sin löneinkomst på marginalen

Två vanliga mått på det ekonomiska utbytet av att arbeta jämfört med att inte arbeta är tröskeleffekten och ersättningsgraden.¹⁸ Tröskeleffekten (TE) anger hur stor andel av lönen som går bort i skatt, ökade avgifter eller minskade transfereringar.

$$TE = 1 - \frac{\text{disponibel inkomst vid arbete} - \text{disponibel inkomst utan arbete}}{\text{bruttolön}}$$

Ersättningsgraden (ERS) anger den disponibla inkomsten när man inte arbetar som andel av den disponibla inkomsten man skulle få när man arbetar.¹⁹

$$ERS = \frac{\text{disponibel inkomst utan arbete}}{\text{disponibel inkomst vid arbete}}$$

En person som har en lön på 10 000 kronor och 9 000 kronor i disponibel inkomst när man arbetar och 8 000 kronor när man inte arbetar har en tröskeleffekt på 90 procent och en ersättningsgrad på 89 procent.

Båda måtten visar det ekonomiska utbytet av att arbeta. Men de har något olika egenskaper. Lite förenklat kan man säga att tröskel-effekten anger den renodlade systemeffekten medan ersättningsgraden mäter styrkan av det ekonomiska utbytet av arbete. Ersättningsgraden tar större hänsyn till att individen, delvis via hushållet,

¹⁸ Se t.ex. Adam & Brown (2010), prop. 2012/13:100, och Økonomi og Indenrigsministeriet (2017).

¹⁹ Ersättningsgraden kan också beräknas som $ERS = 1 - (\text{disponibel inkomst vid arbete} - \text{disponibel inkomst utan arbete}) / \text{disponibel inkomst vid arbete}$. Det innebär att vinsten av att arbeta i ersättningsgraden relateras till den disponibla inkomsten vid arbete. I tröskel-effekten relateras vinsten av att arbeta till bruttolönen. Det betyder att ersättningsgraden och tröskeleffekten är lika stora endast för de personer vars bruttolön är lika stor som hushållets disponibla inkomst. Personer vars bruttolön är mindre än hushållets disponibla inkomst har lägre tröskeleffekt än ersättningsgrad. När personer med lika stora bruttolöneinkomster blir arbetslösa kommer ersättningsgraden att visa på större ekonomiskt bortfall för den ensamstående än för den sammanboende, allt annat lika.

har andra inkomster än den egna bruttolönen. Det får bland annat till följd att ensamstående, speciellt om de saknar barn, ofta har lägre ersättningsgrad än sammanboende. Det återspeglar det faktum att ensamstående ofta har starkare ekonomiska drivkrafter än sammanboende beroende på att de inte har någon annan inkomst som kan mildra effekterna av den inkomstförlust som uppkommer vid arbetslöshet eller sjukskrivning.²⁰

Som mått på det ekonomiska utbytet av att öka sin löneinkomst på marginalen används marginaleffekten (ME).²¹

$$ME = 1 - \frac{\text{disp. inkomst efter löneökning} - \text{disp. inkomst före löneökning}}{\text{löneökning}}$$

Ju högre tröskeeffekten, ersättningsgraden och marginaleffekten är desto sämre är det ekonomiska utbytet av arbete. Är tröskeeffekten eller ersättningsgraden 100 procent har individen inget ekonomiskt utbyte alls av att arbeta jämfört med att inte arbeta. Är marginaleffekten 100 procent så har individen inget ekonomiskt utbyte av att öka sin arbetsinkomst på marginalen.

1.3.3 Modellberäknade statistiska genomsnitt och typfallsberäkningar

Det ekonomiska utbytet av arbete redovisas i rapporten både med modellberäknade statistiska genomsnitt och typfallsberäkningar. Genomsnittsberäkningarna redovisar det ekonomiska utbytet av arbete i form av genomsnittlig ersättningsgrad, tröskeeffekt och marginaleffekt för olika grupper (beräkningen görs dock på individnivå). Dessa visar hur vanligt det är med stort eller litet ekonomiskt utbyte av arbete och hur det ser ut för olika grupper. De statistiska genomsnitten är beroende av gruppernas sammansättning och det kan vara oklart vad som ligger bakom skilda genomsnitt för olika grupper.

Med typfallsberäkningarna är det möjligt att renodla hur reglerna påverkar det ekonomiska utbytet av arbete och därigenom tydliggöra systemens strukturella egenskaper. Betydelsen av de rena

²⁰ Se Eklind m.fl. (2004) för en detaljerad genomgång av måtten.

²¹ Marginaleffekten är i princip detsamma som tröskeeffekten men beräknas på en mindre förändring.

regeleffekterna är lättast att urskilja när tröskeleffekterna beräknas, eftersom de är oberoende av eventuell sammanboendes inkomst.

1.3.4 Beräkningsmetoder och antaganden

Beräkningarna av det ekonomiska utbytet av arbete genomförs med hjälp av FASIT-modellen som används för konsekvensanalyser av ändrade skatter och bidrag inom bland annat Regeringskansliet och av Riksdagens utredningstjänst. I modellens moduler finns skatte- och transfereringssystemets regler programmerade.²²

Den disponibla inkomsten räknas fram som summan av löne- och företagarincomester, kapitalinkomster, skattepliktiga och skattefria transfereringar minus skatter och övriga negativa transfereringar. Avgiften för barnomsorg beaktas också. Alla inkomster och utgifter avser ett helt kalenderår.

Indirekta skatter, t.ex. mervärdesskatt, beaktas inte trots att värdet av att arbeta antagligen påverkas av hur mycket varor och tjänster man kan köpa för sin disponibla inkomst. Arbetsrelaterade merutgifter har inte heller beaktats även om de också påverkar det privatekonomiska utbytet av arbete. Det kan handla om kostnaden för resor till och från arbetet och dyrare lunch.

Individens ekonomiska standard är beroende av hushållets gemensamma ekonomi vilket är i enlighet med den praxis som vanligtvis tillämpas i fördelningsanalyser och analyser av ekonomiska drivkrafter. Det ekonomiska utbytet av arbete för en individ blir därför detsamma som förändringen i hushållets disponibla inkomst.²³

²² Modellen innehåller ett stort antal detaljerade datauppgifter och reglerna som programmerats är omfattande. Men modellberäkningarna kan inte fullt ut beakta alla regler, bland annat för att det ibland saknas tillräckliga data.

²³ Om hushållets disponibla inkomst justeras för hushållets storlek och stordriftsfördelar i syfte att skatta den ekonomiska standarden görs detta i både ersättningsgradens täljare och nämnare. Det betyder att den relativa förändringen i disponibel inkomst och i ekonomisk standard blir desamma. I beräkningen av tröskeleffekten tas ingen explicit hänsyn till hur många personer som finns i hushållet och därmed inte heller till i vilken grad hushållets ekonomiska standard påverkas.

Simuleringar för statistiska beräkningar av ersättningsgrad (och tröskeleffekt) i befolkningen

I den statistiska beräkningen av ersättningsgraden (och tröskel-effekten) vid arbetslöshet simuleras individens inkomster vid arbete respektive arbetslöshet av FASIT-modellen. I modellen antas att individerna har en inkomstrelaterad arbetslöshetsersättning. Det innebär att de implicit antas vara medlemmar i en a-kassa och ha kvalificerat sig för den inkomstrelaterade ersättningen. År 2016 var 70 procent av arbetskraften 16–64 år medlemmar i en a-kassa.²⁴ Alla som är medlemmar i en a-kassa uppfyller dock inte kraven för en inkomstrelaterad ersättning. Det betyder att den faktiska ersättningsgraden överskattas för en rätt stor del av populationen och då framför allt för grupper som har svårare att etablera sig på arbetsmarknaden, exempelvis unga och nyanlända.

Ersättningsgraden vid arbetslöshet beräknas inte för de som har en bakomliggande inkomst under tre prisbasbelopp (vilket motsvarar 134 400 kronor 2017) eller för dem med företagarincomester. I den bakomliggande inkomsten ingår förvärvsinkomster, föräldrapenning, sjukpenning arbetslöshetsersättning och aktivitetsersättning. Totalt har ersättningsgraden beräknats för i genomsnitt 77 procent av undersökningspopulationen (78 procent av kvinnorna och 76 procent av männen) men andelen är lägre ju kortare tid man bott i Sverige (se tabell 1.3). Ersättningsgraden vid arbetslöshet kan beräknas för endast 17 procent av de nyanlända flyktingarna.

Simuleringen görs i två steg. För att beräkna ersättningsgraden vid arbetslöshet beräknas först vilken inkomst hushållet skulle ha om individen arbetade heltid hela året.²⁵ Därefter simuleras vilka inkomster hushållet skulle ha om individen istället var arbetslös hela året. Den disponibla inkomsten beräknas i båda fallen med hänsyn till betalda skatter, erhållna bidrag och eventuell avgift till barnomsorg. De hushåll som enligt modellen beräknas vara berättigade till inkomstprövade bidrag som bostadsbidrag och försörjningsstöd antas söka bidragen. Det innebär en viss överskattning av antalet som får bidragen.

²⁴ Akademikernas a-kassa (2017). Av de som faktiskt var arbetslösa var det bara 38 procent som fick arbetslöshetsersättning.

²⁵ För de personer där det saknas uppgift om faktisk lön har en lön beräknats utifrån uppgifter om sjukpenninggrundande transfereringar.

För sammanboende par görs simuleringen för kvinnan och mannen var för sig. Den andra partnern antas vid beräkningen behålla sin ursprungliga arbetskraftsstatus. Slutresultatet visar ersättningsgraden för var och en av individerna som ingår i beräkningen, dvs. både för individer som varit arbetslösa och för individer som inte varit arbetslösa.

För nyanlända flyktingar har också ersättningsgraden vid deltagande i etableringsinsatser beräknats med FASIT-modellen. Beräkningen har gjorts för alla som haft etableringsersättning någon gång under året, vilket motsvarar 72 procent av gruppen nyanlända flyktingar (72 procent för både kvinnor och män). Inkomsten beräknas dels för fallet när individen har etableringsersättning på heltid hela året dels för fallet när individen arbetar heltid hela året. Månadslönen vid arbete antas vara 18 000 kronor, vilket är den lägre av de månadslöner som används i typfallsberäkningarna.

Tabell 1.3 Beräknande tröskeffekter och ersättningsgrader, andelar och antal individer

	Etablerings- Arbetslöshetsförsäkring ersättning				
	Nyanlända flyktingar 1-≤4 år	Nyanlända flyktingar 1-≤4 år	Övriga utrikes födda 1-≤4 år	Utrikes födda >4 år	Födda i Sverige
Andel (procent)	72	17	48	70	81
Antal observationer	9 581	2 398	11 559	132 362	661 205

Anm.: Framskrivning till 2017 med FASIT.

Källa: SCB, STAR 2015, egna beräkningar.

Simulering för beräkning av marginaleffekter i befolkningen

Beräkningen av marginaleffekten görs för varje individ genom att löneinkomsten ökas med 12 000 kronor per år (1 000 kronor i månaden).²⁶ Makens eller makans inkomst hålls oförändrad. Därefter beräknas hur mycket hushållets disponibla inkomst förändras efter att skatter och bidrag justerats på grund av löneökningen. Slutresultatet visar marginaleffekten för var och en av individerna

²⁶ Det motsvarar grovt räknat 10 timmars arbete per månad med en låg månadslön vilket kan anses som en relativt liten arbetsinsats. Med riktigt låga belopp kan avrundningseffekter i olika system ge svårtolkade resultat.

som ingår i beräkningen. Det är svårt att simulera behovet av försörjningsstöd baserat på årsdata eftersom behovet bedöms månadsvis. Därför bör bidraget till margineffekten från försörjningsstödet tolkas försiktigt. I modellen antas att endast de som faktiskt erhållit bostadsbidrag eller försörjningsstöd och de som även får det enligt modellsimuleringen kan erhålla dessa bidrag. Jobbstimulansen inom försörjningsstödet har beaktats i simuleringen (dvs. att hela arbetsinkomsten inte räknas av från försörjningsstödet). Liksom i beräkningen av ersättningsgrad och tröskeffekt görs simuleringen först för kvinnor, medan eventuell partners inkomst är oförändrad, och sedan för män på motsvarande sätt.

Margineffekten beräknas inte för de som har företagarsinkomster, som har negativ hushållsinkomst efter avgift till barnomsorg och äldreomsorg eller saknar löneinkomst men har skattepliktiga transfereringar. Totalt har margineffekten beräknats för i genomsnitt 86 procent av åldersgruppen 20–64 år (87 procent av kvinnorna och 85 procent av männen) och en något lägre andel i gruppen nyanlända flyktingar (se tabell 1.4).

Tabell 1.4 Beräknade margineffekter, andelar och antal individer

	Nyanlända flyktingar 1-≤4 år	Övriga utrikes födda 1-≤4 år	Utrikes födda >4 år	Födda i Sverige
Andel (procent)	69	88	81	87
Antal observationer	9 165	22 254	156 616	725 383

Typfallsberäkningar

Typfallsberäkningarna har gjorts med FASIT-modellen. Beräkningarna har dock korrigerats för att beakta att etableringstillägg kan erhållas för högst ett barn om man får underhållsstöd för fyra eller fem barn.

Fokus är på personer med svagare ställning på arbetsmarknaden och därför antas månadslönen i huvudscenariot vara låg, 20 000 kronor. De avtalade lägstalönerna är oftast bestämda utifrån exempelvis ålder och erfarenhet och kan vara både något högre och något lägre för de som fyllt 20 år. Ungefär en tiondel av de utrikes födda som varit kortare tid i landet och arbetat hade en lön under 20 000 kronor 2015. Beräkningar görs också med en lägre månadslön,

18 000 kronor. I fallet med arbetslöshetsförsäkring antas personen vara kvalificerad för a-kassa antingen med eller utan avtalsersättning (privat arbetare).

För sammanboende behövs också ett antagande om partnerns försörjningssituation och här är grundantagandet att man har samma situation, vilket kan vara ett rimligt antagande för de som har etableringsersättning eller bor i ett hushåll där båda saknar egen försörjning. Men beräkningar görs också med antagandet att den sammanboende partnern arbetar (med månadslönen 20 000 kronor).

För att kunna beräkna behovet av bostadsbidrag och försörjningsstöd behöver man göra några ytterligare antaganden. Hyran antas vara den genomsnittliga för Storgöteborg (något lägre än Storstockholm och högre än i övriga landet) enligt Försäkringskassans föreskrifter om genomsnittlig och högsta godtagbara bostadskostnad för 2017.²⁷ Bostadsytan antas vara 50 kvm för hushåll utan barn och 80 kvm för hushåll med barn. Försörjningsstödet beräknas som riksnormen plus kostnader för el och hemförsäkring men inte kostnader för arbetsresor och fackavgifter. Kostnader för el baseras på genomsnittlig förbrukning enligt SCB och kostnad för hemförsäkring baseras på uppgifter från Konsumentverket.²⁸

Ensamstående med barn antas få underhållsstöd.²⁹ Barn under sju år antas delta i barnomsorg. I beräkningarna används genomsnittlig kommunal skattesats och begravningsavgift för riket. Maxtaxa i barnomsorgen beräknas utifrån reglerna för Örebro.

Det ekonomiska utbytet av arbete redovisas för sex olika typhushåll: ensamstående respektive sammanboende utan barn, med ett barn (två år) eller fyra barn (två, fyra, sju och fjorton år). Valet av typhushåll har gjorts så att systemeffekterna under olika förhållanden kan belysas snarare än att välja de vanligaste hushållen.

²⁷ Försäkringskassans författningssamling (FKFS 2016:9).

²⁸ Konsumentverket (2017).

²⁹ I andra fall kan underhållsbidrag betalas direkt av den andra föräldern. Underhållsstödet påverkar generellt den faktiska disponibla inkomsten på samma sätt som underhållsbidraget. För de som har etableringstillägg som har tre eller fler barn kommer underhållsstödet dock att minska etableringstillägget.

1.3.5 Teoretisk tankeram och förväntade effekter av ekonomiska drivkrafter

Enligt vedertagen ekonomisk teori påverkar ekonomiska incitament arbetsutbudet och hur intensivt individen söker arbete. Arbetsutbudet kan påverkas genom hur många som deltar i arbetskraften eller den arbetade tiden bland de som arbetar.³⁰

En individs arbetskraftsdeltagande antas i de teoretiska modellerna vara ett resultat av valet mellan konsumtionsmöjligheter (arbete) och fritid. Individen väljer att arbeta om marknadslönen är större än individens s.k. reservationslön (den lägsta lön individen kan tänka sig att arbeta för). Reservationslönen skiljer sig mellan olika individer och är beroende av bl.a. skatter och transfereringar.

Inom den nationalekonomiska sökteorin är grundtanken att en arbetslös individ kan påverka sin möjlighet att få ett arbete dels genom att söka arbete mer eller mindre intensivt, dels genom vilken lön hen är beredd att arbeta för (reservationslönen). Sannolikheten att hitta ett arbete ökar ju mer intensivt man söker arbete och ju lägre lön man är beredd att acceptera. Lägre ersättningsnivåer i de sociala skyddsneten leder enligt sökteorin till högre jobbsökarintensitet och en lägre reservationslön vilket minskar tiden i arbetslöshet.

Utfallet på arbetsmarknaden beror inte bara på ekonomiska incitament och preferenser. Faktorer som konjunkturläget och efterfrågan på arbetskraft kan öka konkurrensen om jobben och påverka antalet erbjudanden om arbete. Personer med relativt svaga arbetsmarknadsförutsättningar kan redan ha låga reservationslöner och vara beredda att acceptera ett arbete, men ändå ha svårt att finna arbete om deras produktivitet inte är tillräckligt hög för att matcha lägstalönerna. Arbetsgivares vilja att anställa (diskriminering) kan också spela in.³¹

Den övergripande slutsatsen utifrån empirisk forskning är att högre avkastning av arbete ökar arbetsutbudet.³² Men effekten varierar för olika grupper. Kvinnor och familjer tenderar att påverkas i högre grad än män och ensamstående. De flesta studier visar att

³⁰ Se prop. 2012/13:100 för en översikt av teori och empiri kring betydelsen av ekonomiska drivkrafter för arbete.

³¹ Något som också förts fram är att sökkostnaden kan öka genom att individen upplever t.ex. ett obehag av att träffa arbetsgivare med potentiellt negativa attityder, se Åslund & Rooth (2004).

³² Se t.ex. Pirtillä & Selin (2011) för en sammanställning av olika studiers beräknade inkomstelasticiteter.

beslutet om man ska arbeta eller inte tycks vara mer känsligt för ändrade incitament än beslutet om antal arbetade timmar.

Det finns också studier som pekar på att sänkta ersättningar visserligen kan få fler i arbete, men att det också finns en risk att personer lämnar arbetskraften.³³ Låga ersättningar kan också innebära att individer accepterar ett lågkvalificerat arbete istället för att invänta erbjudande om ett mer kvalificerat arbete vilket innebär en sämre matchning på arbetsmarknaden.

Något som inte explicit fångas inom ramen för sök teori är att andra drivkrafter än lön kan ha lika stor, eller större, betydelse för arbetslösas sökbeteende. Den forskning som finns kring detta har visat att arbetslösas psykosociala behov av att ha ett arbete tenderar att korrelera positivt med deras sökbeteende.³⁴

1.4 Disposition

I kapitel 2 redogörs för utrikes födda i befolkningen och på arbetsmarknaden. Först beskrivs översiktligt utvecklingen över tid och olika faktorer som kan förklara det genomsnittligt sämre utfallet på arbetsmarknaden för utrikes födda. Därefter beskrivs situationen 2017 baserat på det framskrivna datamaterialet. Såväl anknytningen till arbetsmarknaden som andra förhållanden som har betydelse för det ekonomiska utbytet av arbete (utbildning, hushållssammansättning) tas upp.

Kapitel 3 inleds med en översikt av regelverket kring olika sociala ersättningar, barnomsorgsavgiften och inkomstskatt som har betydelse för det ekonomiska utbytet av arbete. Därefter redovisas i vilken utsträckning de olika grupperna tar del av ersättningarna och vad de betyder för den disponibla inkomsten 2017.

Kapitel 4 tar upp de ekonomiska drivkrafternas betydelse för utformningen av regelverken och beskriver kort utvecklingen av det ekonomiska utbytet av arbete. Därefter redovisas kartläggningen av det ekonomiska utbytet av arbete 2017 för nyanlända flyktingar och övriga i befolkningen.

I kapitel 5 finns avslutande kommentarer.

³³ Atkinson & Micklewright (1991), Røed & Zhang (2005) och Rosholm & Vejlín (2010).

³⁴ Nordlund & Strandh (2014).

2 Utrikes födda i befolkningen och på arbetsmarknaden

I kapitlet redogörs för gruppen utrikes födda i befolkningen och på arbetsmarknaden. Först beskrivs översiktligt utvecklingen över tid. Därefter beskrivs situationen 2017 baserat på det framskrivna datamaterialet. Såväl anknytningen till arbetsmarknaden som andra förhållanden som har betydelse för de ekonomiska drivkrafterna (utbildning, hushållssammansättning) tas upp.

2.1 Demografisk utveckling och utmaningar på arbetsmarknaden för utrikes födda

2.1.1 Befolkningen³⁵

Sverige har sedan 1930-talet gått från att vara ett land med en nettoutvandring till nettoinvandring. Från andra världskrigets slut fram mot 1970 bestod invandringen i huvudsak av arbetskraftsinvandring. År 1970 var närmare 7 procent av Sveriges befolkning född utomlands. Av dem kom 60 procent från ett nordiskt land (främst Finland), 30 procent från andra europeiska länder och bara knappt 10 procent från ett utomeuropiskt land.

I början av 1970-talet minskade invandringen, vilket berodde dels på att regleringen av invandringen skärptes, dels på 1970-talets lågkonjunktur. Fram till mitten av 1980-talet låg invandringen på en relativt låg och ganska stabil nivå. Från mitten av 1980-talet ökade invandringen igen, framför allt av personer födda utanför Europa. Mottagandet har från 1970-talets mitt i högre grad motiverats av humanitära skäl. Andelen flyktingar och anhöriga har ökat betydligt. I början av 1990-talet ledde inbördeskrigen i det före detta

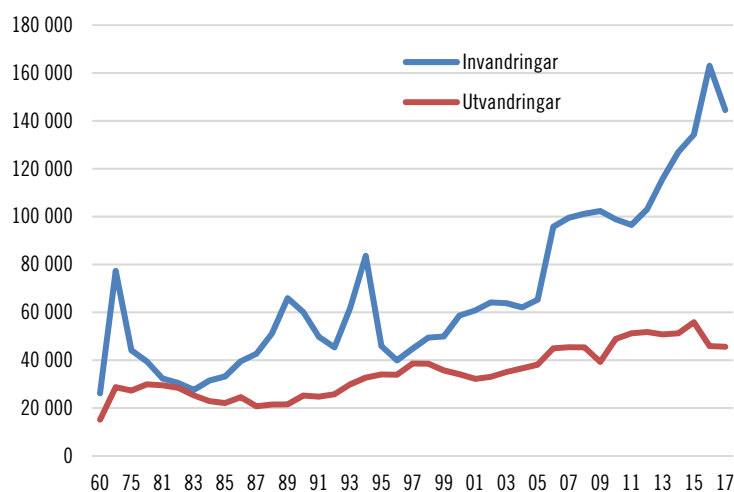
³⁵ Avsnittet bygger på SCB (2017b), Olli Segendorf & Teljosuo (2011) och Joyce (2013).

Jugoslavien till en stor invandring under en kort tid. Efter att Sverige blev medlem i EU 1995 har arbetskraftsinvandringen återigen ökat.

Det förekommer också en betydande utvandring. Under 2016 invandrade 163 000 personer till Sverige samtidigt som 45 900 utvandrade från landet. Arbetskraftsinvandrare och studerande bor oftast bara i Sverige en kortare tid. Flyktingar och anhöriginvandrare stannar kvar.

Eftersom invandringen totalt sett har varit större än utvandringen har antalet och andelen utrikes födda i Sveriges befolkning ökat. År 1960 var andelen utrikes födda i befolkningen 4 procent och andelen har sedan dess ökat till 18 procent av befolkningen 2016.

Figur 2.1 Antal invandrade och utvandrade 1960–2017.

Anm.: För att räknas som utvandrad ska man ha för avsikt att bosätta sig utomlands under minst ett år. För att räknas som invandrad gäller att man har för avsikt att stanna i Sverige i minst ett år.
Källa: SCB.

Invandringen till och utvandringen från Sverige har under de senaste åren varit högre än någonsin. Det finns många skäl till varför människor flyttar, men krig och politisk instabilitet i olika delar av världen har bidragit till ökad migration.

Framtida förändringar i migrationen är svåra att förutse och de kan ske snabbt. Migrationen påverkas både av krig och konflikter, den socioekonomiska situationen i omvärlden och av Sveriges och EU:s migrationspolitik. Enligt SCB:s befolkningsprognos från 2017

kommer invandringen att ligga på en fortsatt hög nivå de närmaste åren.³⁶

2.1.2 Arbetsmarknaden

Den svenska arbetsmarknaden fungerar i dag mycket bra och har gjort så det senaste decenniet.³⁷ Sysselsättningen är hög och bland äldre och kvinnor är den internationellt sett mycket hög. Arbetslöshet är inte ett generellt problem. Bland arbetsmarknadens kärngrupper är arbetslösheten relativt låg. Ungdomsarbetslösheten har minskat och även om den fortfarande är hög i ett internationellt perspektiv så består den till stor del av ungdomar som söker arbete samtidigt som de studerar.

Men vissa grupper har mycket svårt att komma in på arbetsmarknaden. Det gäller grupper som flykting- och anhöriginvandrare men också unga utan gymnasieexamen, äldre arbetslösa och personer som har en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Utbildning och kvalifikationer har blivit viktigare för möjligheten att få ett arbete. Arbetsmarknaden har blivit alltmer tudelad och problemen för de utsatta grupperna har ökat över tid.

Förvärvsfrekvensen (andelen av befolkningen i en viss ålder som förvärvsarbetar) har sedan 1970-talet varit lägre bland utrikes födda än bland födda i Sverige.³⁸ Skillnaderna i förvärvsfrekvens mellan kvinnor och män är större bland utrikes födda än födda i Sverige. År 2017 var 81 procent av de inrikes födda kvinnorna och 82 procent av de inrikes födda männen sysselsatta. Bland utrikes födda kvinnor och män var andelarna 63 respektive 71 procent. För kvinnor som kommit som flyktingar eller som anhöriga till flykting är arbetskraftsdeltagandet särskilt lågt.³⁹

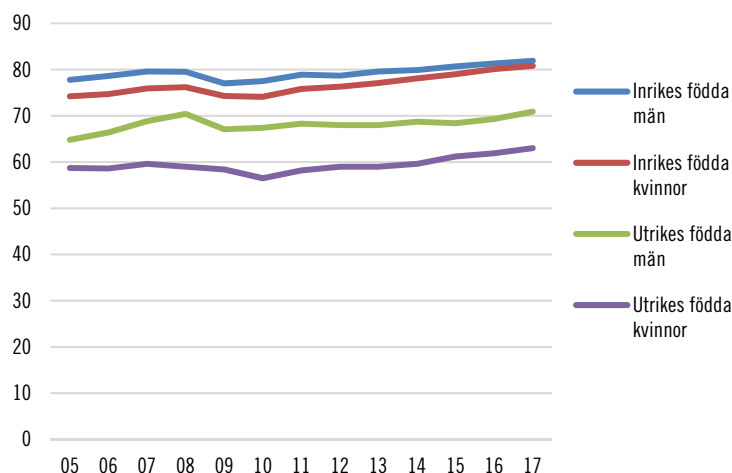
³⁶ SCB (2017c).

³⁷ Nordström Skans, Eriksson & Hensvik (2017) och Forslund, Liljeberg & Åslund (2017).

³⁸ Under 1950- och 1960-talet hade utrikes födda samma och ibland högre andel förvärvsarbetande än inrikes födda. Detta har ändrats i samband med bland annat övergången till mer flykting- och anhöriginvandring än arbetskraftsinvandring (SCB 2017).

³⁹ Prop. 2017/18:1, Bilaga 3.

Figur 2.2 Andel sysselsatta 2005–2017, inrikes och utrikes födda kvinnor och män i åldern 16–64 år (procent).

Källa: SCB, Arbetskraftsundersökningen.

Sysselsättningen är lägre och arbetslösheten högre för utrikes födda. Sysselsättningen är särskilt låg bland flyktingar och deras anhöriga under den första tiden i Sverige. Sysselsättningen stiger med tiden men når aldrig upp till samma nivå som bland de inrikes födda.⁴⁰

2.1.3 Etablering på svensk arbetsmarknad

Det finns flera faktorer som kan förklara den relativt sämre arbetsmarknadssituationen för utrikes födda.⁴¹ Det kan handla om kvalifikationer, tillgång till kontakter och nätverk och arbetsgivarnas agerande.

Utrikes föddas kvalifikationer är ofta sämre än andra grupper, t.ex. vad gäller utbildning, arbetslivserfarenhet eller språkkunskaper. Utbildningsnivån är i genomsnitt något lägre än för inrikes födda och framför allt har en större andel bara förgymnasial utbildning. Det gäller i högre grad för kvinnor än för män. Utrikes födda som har en kortare utbildning är mer sällan sysselsatta och oftare arbetslösa än de med en längre utbildning och de som har en kortare

⁴⁰ Se exempelvis Nordström Skans, Eriksson & Hensvik (2017).

⁴¹ Se t.ex. Eriksson (2007) och Olli Segendorf & Teljosuo (2011) och SOU 2012:69. De två senare går igenom empiriska resultat på området.

utbildning får också i genomsnitt lägre lön. Men även om utfallen på arbetsmarknaden påverkas av utbildningsnivån så kan merparten av de observerade skillnaderna i sysselsättning mellan inrikes och utrikes födda enligt flera studier inte förklaras av skillnader i utbildningsnivå och inriktning.⁴²

Det finns brister i formell utbildning som mått på humankapital eftersom utbildningars innehåll och kvalitet kan variera över tid och mellan länder. I långtidsutredningen för 2015 dras slutsatsen att det inte finns några signifikanta skillnader mellan utrikes och inrikes födda när det gäller att ha ett arbete, om hänsyn tas till nivån på individens färdigheter.⁴³ Utredningen lyfter också fram att även högutbildade personer från vanliga invandringsregioner presterar sämre än genomsnittsresultaten för lågutbildade inrikes födda. Utredningens bedömning är att det kan krävas relativt omfattande kompletterande utbildning även för utrikes födda med högre formell utbildning för att de ska kunna bli väl etablerade på den svenska arbetsmarknaden.

När det gäller de utrikes föddas arbetslivserfarenhet från födelslandet finns bara begränsad information. Men studier av deltagarna i de kommunala introduktionsprogrammen visade på stora skillnader mellan kvinnor och män.⁴⁴ Cirka 80 procent av männen hade arbetat i födelslandet, medan motsvarande andel för kvinnorna var cirka 40 procent. Speciellt lågutbildade kvinnor hade oftare mycket lite arbetslivserfarenhet innan invandringen.

Vilka nätverk och kontakter man har tillgång till påverkar också möjligheterna att lyckas på arbetsmarknaden. Lediga arbeten förmedlas ofta genom nätverk av personliga kontakter i Sverige, och utrikes föddas nätverk bedöms i genomsnitt vara mindre effektiva ur arbetsmarknadssynpunkt än vad de inrikes föddas är.⁴⁵

⁴² Olli Segendorf & Teljosuo (2011).

⁴³ SOU 2015:104. Uppgifter om individernas färdigheter kommer från PIAAC som är en internationell undersökning som bedömer kunskaper och färdigheter hos vuxna i att läsa, räkna och lösa problem i IT-miljö som anses vara betydelsefulla för att till fullo delta på arbetsmarknaden, i utbildning och i samhället i stort. Undersökningen i Sverige genomfördes på svenska och därför kan en del av de sämre resultaten bland utrikes födda bero på otillräckliga kunskaper i svenska språket, snarare än på bristande kunskaper i att läsa, räkna och lösa problem via IT/dator. Men det finns ändå en risk att grupperna med låg kunskapsnivå har sämre möjligheter att delta i arbetsliv och i samhälle.

⁴⁴ Olli Segendorf & Teljosuo (2011).

⁴⁵ Olli Segendorf & Teljosuo (2011).

Arbetsgivarnas agerande kan också spela in, om de exempelvis är mindre villiga att anställa personer vars kompetens man finner svår att värdera eller om det förekommer diskriminering. Ett antal studier har undersökt förekomsten av diskriminering och funnit stöd för att diskriminering är ett reellt problem.⁴⁶

Ytterligare en förklaring som ofta lyfts fram till svårigheterna på arbetsmarknaden för utsatta grupper är att lönespridningen är låg i kombination med att det finns mycket få lågkvalificerade jobb. I Sverige är lönerna relativt höga för dem med låga kunskaper men sysselsättningen är låg.⁴⁷ I OECD är den genomsnittliga lönen för dem med låga kunskaper relativt lägre men sysselsättningen högre. Risken att inte ha ett arbete ökar kraftigt ju sämre färdigheter en person har – och det gäller i högre grad i Sverige än för OECD i genomsnitt.

Sänkta minimilöner skulle kunna bidra till en bättre utveckling av sysselsättningen för lågkvalificerade.⁴⁸ Men i den mån lönerna skulle sänkas även för de som ändå skulle få arbete skulle också spridningen i bruttolöner och disponibel inkomst öka. Det finns då en konflikt mellan sysselsättningsmål och fördelningsmål.

Etableringsuppdraget för nyanlända flyktingar 2017

För att underlätta etableringen av nyanlända flyktingar har Arbetsförmedlingen sedan 1 december 2010 det samordnande ansvaret för mottagandet. Arbetsförmedlingen ska upprätta en individuell etableringsplan som ska innehålla vuxenutbildning i svenska för invandrare eller motsvarande utbildning, samhällsorientering samt andra aktiviteter som underlättar och påskyndar den nyanländes etablering i arbetslivet.⁴⁹ En etableringsplan ska omfatta högst 24 månader.

Den som deltar i en etableringsinsats har rätt till etableringsersättning. Det är en statlig ersättning som infördes i samband med etableringsuppdraget 2010.⁵⁰ Regelverket är utformat för att ge

⁴⁶ Olli Segendorf & Teljosuo (2011).

⁴⁷ OECD (2013).

⁴⁸ Arbetsmarknadsekonomiska rådet (2017).

⁴⁹ Från årsskiftet 2017/2018 ersätts etableringsuppdraget av ett nytt arbetsmarknadspolitiskt program, etableringsprogrammet.

⁵⁰ Se vidare avsnitt 3.1.3 och avsnitt 4.1.

individerna ekonomiska incitament att delta i etableringsinsatser och att arbeta under tiden de har en etableringsplan.

Resultat av etableringsuppdraget

Av de som lämnade etableringsuppdraget 2017 gick drygt en fjärdedel till arbete (nystartsjobb eller annat jobb med eller utan stöd) 90 dagar efter avslutad etableringsplan⁵¹. Ungefär hälften gick till något av Arbetsförmedlingens garantiprogram och då i första hand jobb- och utvecklingsgarantin. Skillnaderna är stora mellan kvinnor och män. En betydligt lägre andel kvinnor än män arbetar efter att de lämnat etableringsuppdraget och en större andel är förhindrade att ta ett arbete direkt eller har blivit avaktualiserade av annan orsak än arbete eller studier (se tabell 2.1). Endast 22 procent av kvinnorna arbetade eller studerade 90 dagar efter avslutad etableringsplan under 2017, jämfört med 41 procent av männen. Arbetsförmedlingen har konstaterat att kvinnor och män inte tar del av stöd och insatser på lika villkor.⁵² Arbetsmarknadsetableringen går sämre för nyanlända kvinnor jämfört med för nyanlända män. En majoritet av de kvinnor som inte fullföljer etableringen, och som varken går till arbete eller studier istället, är lågutbildade. Arbetsförmedlingen konstaterar att de behöver sätta in särskilda insatser för att dessa kvinnor inte ska lämna arbetskraften.⁵³

⁵¹ Arbetsförmedlingen (2018).

⁵² Arbetsförmedlingen (2017a).

⁵³ Arbetsförmedlingen (2017b).

Tabell 2.1 Status 90 dagar efter avslutad etableringsplan för kvinnor och män 2017. Procent.

	Kvinnor	Män
Arbete/studier	22	41
varav arbete med stöd	5	7
varav arbete utan stöd	3	8
varav nystartsjobb	7	22
varav avaktualiserad till studier	5	4
Arbetsmarknadspolitiska program	54	47
varav jobb- och utvecklingsgarantin	49	41
varav jobbgaranti för ungdomar	4	5
Öppet arbetslös	5	5
Förhindrad att ta arbete direkt	9	2
Övriga avaktualiserade från AF	9	4
Totalt	100	100

Anm.: Med avaktualiserad avses att personen inte längre är inskriven i Arbetsförmedlingens register.
Källa: Arbetsförmedlingen (2018).

Inkomsterna för de som förvärvsarbetar samma år respektive året efter att de lämnade etableringsuppdraget är lägre än för samtliga förvärvsarbetande utrikes födda men högre än för de som avslutat etableringsplanen men inte förvärvsarbetar. Det visar en uppföljning av förvärvsarbete och inkomster för de individer som fått en etableringsplan 2011 och 2012.⁵⁴ De som förvärvsarbetade efter avslutad etableringsplan hade i genomsnitt en disponibel månadsinkomst kring 15 000–16 000 kronor. För samtliga förvärvsarbetande utrikes födda kvinnor var den disponibla månadsinkomsten närmare 19 000 kronor och för utrikes födda män närmare 21 000 kronor. De som har en avslutad etableringsplan men som inte var förvärvsarbetande hade en disponibel månadsinkomst på omkring 9 500 kronor. En stor del av de förvärvsarbetande arbetar inom hotell- och restaurang, vård och omsorg, företagstjänster och handel.

En effektutvärdering av etableringsreformen tyder på att den haft små, men positiva, effekter på sysselsättning och arbetsinkomster.⁵⁵ Studien finner att effekten av reformen är lika stor för kvinnor och män, men att kvinnor har sämre utfall än män, dvs. de har varit

⁵⁴ SCB (2017b).

⁵⁵ Andersson Joona (2016).

sysselsatta i lägre grad än män och har i genomsnitt lägre löneinkomst.

Riksrevisionen har granskat om statens insatser är effektiva för att undanröja hinder och skapa förutsättningar för en snabb och ändamålsenlig etablering för nyanlända flyktingar.⁵⁶ Den övergripande slutsatsen är att statens insatser inte är tillräckligt effektiva och att det krävs förändringar inom såväl integrationsområdet som angränsande politikområden. Riksrevisionen menar dock att när det gäller etableringsinsatserna är lösningen inte att genomföra någon större reform eller att i grunden omorganisera etableringsuppdraget, men att det ändå finns ett betydande förbättringsutrymme.

Vad gäller ekonomiska incitament har Statskontoret konstaterat att individen har incitament att agera för att få en etableringsplan upprättad eftersom etableringsersättningen oftast är mer förmånlig än flera andra försörjningsalternativ.⁵⁷ Men Statskontoret pekade också på att det bara finns svaga incitament för de nyanlända att uppnå en hög närvaro i etableringsaktiviteterna och att det faktum att individen kan avvisa ett erbjudet arbete utan att ersättningen påverkas står i direkt motsats till att motverka inlåsnings effekter.

Nya regler 2018

Från årsskiftet 2017/2018 har etableringsuppdraget ersatts av ett nytt arbetsmarknadspolitiskt program, etableringsprogrammet.⁵⁸ Etableringsersättningen finns kvar och kommer även fortsättningsvis att vara villkorad av ett aktivt deltagande. Men reglerna för ersättningar till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser har samlats i en ny enhetlig förordning där arbetssökande behandlas lika oavsett om de är nyanlända eller inte vad gäller åtgärdsgrunder, skärpta krav och sanktionsmöjligheter.⁵⁹ Etableringsplanerna kommer att avvecklas successivt och nyanlända får liksom övriga arbetssökande en individuell handlingsplan. Den som redan har en

⁵⁶ Riksrevisionen (2015).

⁵⁷ Statskontoret (2012).

⁵⁸ SFS (2017:820) Förordning om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare och Ds 2016:35.

⁵⁹ SFS (1996:1100) Förordningen om aktivitetsstöd och SFS (2010:407) förordning om ersättning till vissa nyanlända invandrare ersätts av SFS (2017:819) förordning om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser.

etableringsplan enligt den upphävda lagen (2010:197) om etableringsinsatser kommer att ha kvar sin etableringsplan.

2.2 Undersökningspopulationen 2017

Det ekonomiska utbytet av arbete är beroende av vilka inkomster och transfereringar individen och hushållet har. Det hänger i sin tur samman med hur väl etablerade individerna är på arbetsmarknaden och vilken lön de kan förvänta sig. Hushållets sammansättning påverkar också det ekonomiska utbytet. För sammanboende finns det andra inkomster i hushållet som gör att den egna inkomsten betyder relativt mindre. För de som har barn kan inkomstprövade familjestöd minska det ekonomiska utbytet av arbete. I detta avsnitt beskrivs därför undersökningspopulationen och redovisningsgrupperna med avseende på förhållanden som har betydelse för det ekonomiska utbytet av arbete.

2.2.1 Grund för bosättning och födelse land

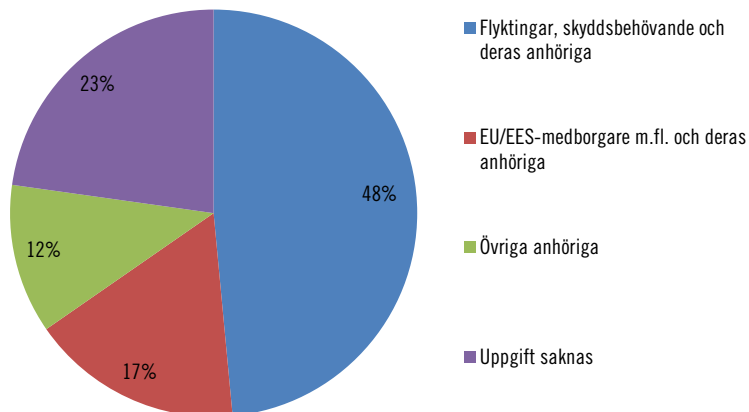
De utrikes födda utgör totalt 22 procent av undersökningspopulationen. Skälen till att de bor i Sverige varierar. I figur 2.3 har de utrikes födda delats in i grupper baserat på den bosättningsgrund som Migrationsverket registrerar för de som fått uppehållstillstånd (se avsnitt 1.3). Den största gruppen utgör närmare hälften av de utrikes födda och består av flyktingar, skyddsbehövande och deras anhöriga (48 procent). Gruppen EU/EES m.fl. består av personer som främst kommit till Sverige p.g.a. arbete eller studier samt deras anhöriga (12 procent). Övriga anhöriga utgör 17 procent av de utrikes födda.

Ungefär en fjärdedel av de utrikes födda saknar uppgift om bosättningsgrund. I den gruppen kommer 39 procent från nordiska länder och 28 procent från EU28 och de flesta har bott länge i Sverige.⁶⁰

⁶⁰ SCB har från 2001 fått alla beslut för samtliga personer som beviljats ett uppehållstillstånd av Migrationsverket, folkbokförda och icke folkbokförda. Mellan 1985 och 2000 har SCB endast fått de beslut där personen var folkbokförd vid uttagstillfället. Före 1986 finns enbart beslut för de personer som inte blivit rensade vid uttaget 1998. Det finns således en risk att SCB saknar beslut fattade innan 1998, antingen på grund av att personen inte var folkbokförd vid uttagstillfället eller att personakten blivit avställd.

Kvinnorna utgör hälften av flyktinggruppen och gruppen som saknar uppgift om bosättningsgrund, 59 procent av gruppen övriga anhöriga och 43 procent av gruppen EU/EES m.fl.

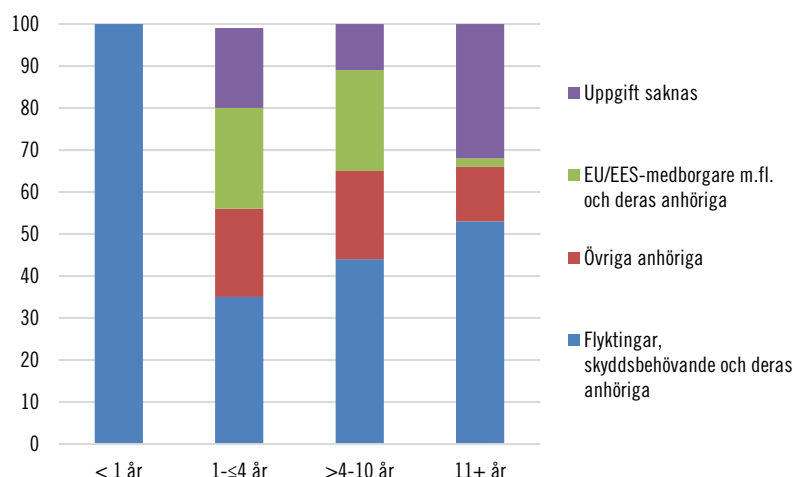
Figur 2.3 Grund för bosättning för utrikes födda 20–64 år 2017. Andel i procent.

Anm.: Framskrivning till 2017 med FASIT.
Källa: SCB, STAR 2015, egna beräkningar.

Det är förhållandevis små skillnader i bosättningsgrund mellan grupper som varit olika länge i Sverige. Som framgår av figur 2.4 utgör flyktingar den största gruppen oavsett antalet år i Sverige. Andelen från EU/EES-länder m.fl. är mindre bland de som varit längst i landet, vilket hänger samman med att deras rätt till uppehållsrätt infördes 2006.

Figur 2.4 Grund för bosättning efter antal år i Sverige för utrikes födda 20–64 år. Andel i procent 2017.

Anm.: Framskrivning till 2017 med FASIT.

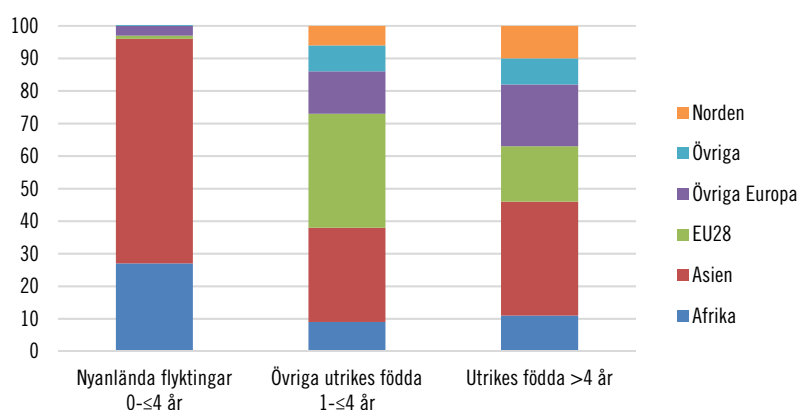
Källa: SCB, STAR 2015, egna beräkningar.

Det finns stora skillnader mellan grupper med olika bosättningsgrund. Flera studier har visat att det exempelvis tar längre tid för flyktingar att etablera sig på arbetsmarknaden än för övriga utrikes födda. Men vistelsetiden i Sverige har betydelse och sett över tid tenderar skillnaderna mellan grupperna med olika bosättningsgrund att minska.⁶¹ Samma bild ges när sysselsättning och månadslön jämförs för grupper med samma bosättningsgrund men olika vistelsetid i Sverige i undersökningsgruppen (se appendix). Det motiverar att undersökningspopulationen delas in i de fyra redovisningsgrupperna nyanlända flyktingar som bott i Sverige högst fyra år, övriga utrikes födda som bott i Sverige högst fyra år, utrikes födda som bott i Sverige i mer än fyra år samt födda i Sverige.

De nyanlända flyktingarna kommer i huvudsak från länder i Asien och Afrika (se figur 2.5) Övriga utrikes födda kommer också till stor del från dessa länder (totalt närmare 40 procent), framför allt från Asien men oftare från länder i Europa. Ungefär hälften av de utrikes födda som bott i Sverige minst fyra år kom hit som flyktingar.

⁶¹ Se exempelvis Forslund, Liljeberg & Åslund (2017).

Figur 2.5 Redovisningsgrupperna efter födelseregion 20–64 år 2017. Andel i procent.

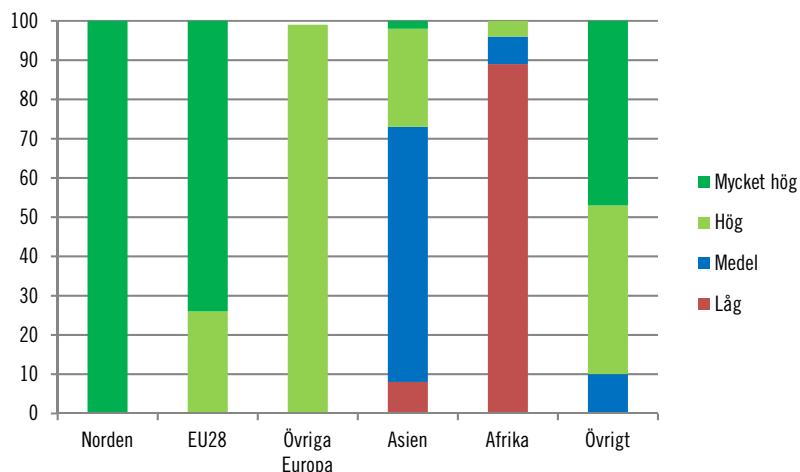
Anm.: Framskrivning till 2017 med FASIT.

Källa: SCB, STAR 2015, egna beräkningar.

Indelningen i vilken region de utrikes födda kommer ifrån är grov eftersom länderna inom regionerna kan skilja sig åt i olika avseenden.⁶² Bilden kan nyanseras något genom att se vilken typ av utvecklingsnivå länderna har. De som kommer från Afrika kommer i de flesta fall från länder med mycket låg utvecklingsnivå (se figur 2.6). De som kommer från Asien kommer från länder med mer varierad utvecklingsnivå och huvuddelen från länder med medel utvecklingsnivå. Länderna i Europa och i gruppen övrigt har i de flesta fall hög eller mycket hög utvecklingsnivå.

⁶² SCB lämnar inte ut uppgifter om länder, men däremot om vilken utvecklingsnivå landet har. Måttet på utvecklingsnivå är Human Development Index, HDI, vilket mäter ett lands levnadsförhållanden samt ekonomiska och sociala utveckling. Måttet används av FN för att följa den mänskliga utvecklingen (livslängd, utbildningsnivå, levnadsstandard mätt med BNP per capita).

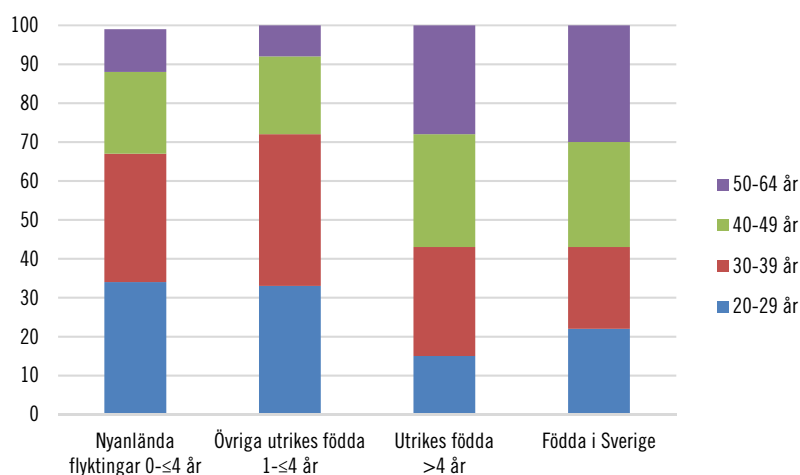
Figur 2.6 Födelseregionens utvecklingsnivå för utrikes födda 20–64 år 2017.
Andel i procent.

Anm.: Framskrivning till 2017 med FASIT. Utvecklingsnivån mäts med Human Development Index, HDI.
Källa: SCB, STAR 2015, egna beräkningar.

2.2.2 Ålder och hushållssammansättning

Åldersstrukturen ser olika ut i redovisningsgrupperna. De som varit bosatta i Sverige högst fyra år är i genomsnitt yngre och det gäller både nyanlända flyktingar och övriga utrikes födda (se figur 2.7). Omkring 70 procent är yngre än 40 år. Endast cirka var tionde i dessa grupper är 50 år eller äldre. Bland födda i Sverige och bland utrikes födda som bott mer än fyra år i Sverige är ungefär tre av tio 50 år eller äldre.

Figur 2.7 Åldersfördelning för redovisningsgrupperna 2017. Andel i procent.

Anm.: Framskrivning till 2017 med FASIT.
 Källa: SCB, STAR 2015, egna beräkningar.

Det finns också vissa skillnader i hushållssammansättningen. Jämfört med befolkningen i övrigt är en större andel av de nyanlända flyktingarna ensamstående utan barn och en mindre andel är sammanboende utan barn (se tabell 2.2). Mer än en tredjedel är ensamstående utan barn. Ungefär hälften i alla redovisningsgrupper är sammanboende med barn. Andelen ensamstående med barn är liten i alla grupper, men relativt vanligare bland nyanlända flyktingar.

Kvinnor är oftare än män ensamstående med barn, och det gäller för alla redovisningsgrupper.

Tabell 2.2 Hushållssammansättning efter redovisningsgrupp. Andel och kvot mellan kvinnor och män i procent 2017.

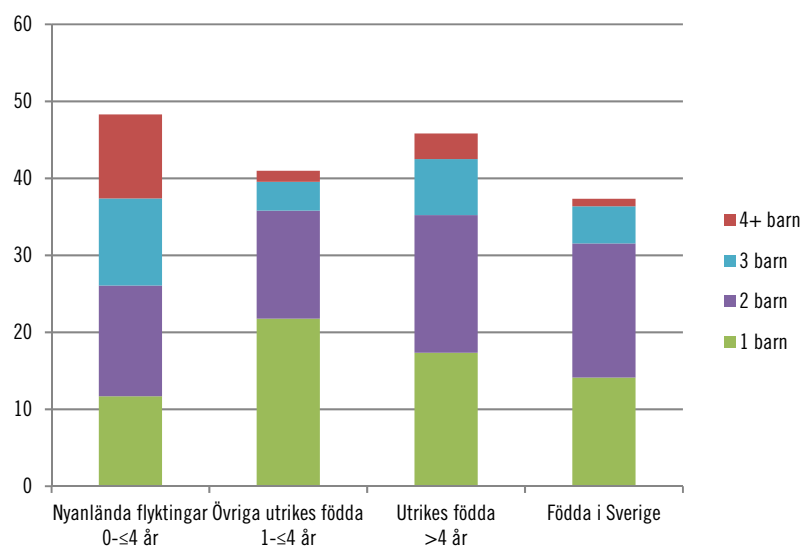
	Nyanlända flyktingar 0-≤4 år	Övriga utrikes födda 1-≤4 år	Utrikes födda >4 år	Födda i Sverige
Hushållstyp				
Ensamstående med barn 0–6 år	4	1	3	1
Ensamstående med barn 7–19 år	5	2	4	3
Ensamstående 20–39 år	33	25	16	18
Ensamstående 40–64 år	5	5	8	6
Sammanboende med barn 0–6 år	31	33	28	23
Sammanboende med barn 7–19 år	15	12	22	23
Sammanboende 20–39 år	4	17	5	7
Sammanboende 40–64 år	2	5	14	18
Kvot kvinnor/män				
Ensamstående med barn 0–6 år
Ensamstående med barn 7–19 år	450	300	350	200
Ensamstående 20–39 år	35	55	52	67
Ensamstående 40–64 år	80	43	100	86
Sammanboende med barn 0–6 år	142	128	90	100
Sammanboende med barn 7–19 år	131	108	105	104
Sammanboende 20–39 år	125	127	100	100
Sammanboende 40–64 år	150	125	123	118

Anm.: Framskrivning till 2017 med FASIT. Hushåll som har både barn 0–6 år och 7–19 år har placerat i gruppen med barn 0–6 år.

Källa: SCB, STAR 2015, egna beräkningar.

Det är något vanligare att ha hemmavarande barn i grupperna som inte är födda i Sverige, vilket delvis förklaras att en större andel är relativt unga (figur 2.7). Närmare hälften av de nyanlända flyktingarna har hemmavarande barn jämfört med omkring 40 procent av de som är födda i Sverige. I gruppen nyanlända flyktingar är det betydligt vanligare att ha tre eller fler barn. 11 procent har fyra eller fler barn (se figur 2.8).

Figur 2.8 Individerna fördelade efter antal barn i hushållet fördelat efter redovisningsgrupp. Andelar i procent 2017.

Anm.: Framskrivning till 2017 med FASIT.
Källa: SCB, STAR 2015, egna beräkningar.

2.2.3 Utbildningens nivå och inriktning

Utbildningsnivån varierar mellan de olika redovisningsgrupperna. Bland de som invandrat är det betydligt vanligare att som högst uppnådda utbildning ha en förgymnasial utbildning. Bland nyanlända flyktingar är andelen 42 procent och bland födda i Sverige och övriga utrikes födda 1-4 år är andelen bara kring 10 procent. Men det är värt att notera att det i alla redovisningsgrupper finns en relativt stor andel med eftergymnasial utbildning. Jämförelsen försvåras dock av att uppgiften för de som fått sin utbildning i annat land än Sverige inte är jämförbar med uppgifter från svenska utbildningssystemet då de till stor del bygger på egenrapporterade uppgifter.

Kvinnor har oftare eftergymnasial utbildning i alla redovisningsgrupper utom flyktingar. I flyktinggruppen har kvinnor oftare än männen kort utbildning.

Tabell 2.3 Högsta uppnådda utbildning efter redovisningsgrupp. Andel och kvot mellan kvinnor och män i procent 2017.

	Nyanlända flyktingar 0-≤4 år	Övriga utrikes födda 1-≤4 år	Utrikes födda >4 år	Födda i Sverige
Högsta utbildningsnivå				
Förgymnasial	42	11	20	9
Gymnasial	22	21	38	47
Eftergymnasial	30	47	39	44
Uppgift saknas	5	21	3	0
Kvot kvinnor/män				
Förgymnasial	113	109	100	64
Gymnasial	88	86	90	86
Eftergymnasial	88	124	114	129
Uppgift saknas	150	62	75	-

Anm.: Framskrivning till 2017 med FASIT.

Källa: SCB, STAR 2015, egna beräkningar.

Andelen som har en allmän inriktning på sin utbildning är betydande i gruppen nyanlända flyktingar, vilket hänger samman med att det är en stor andel som endast har förgymnasial utbildning.

För kvinnor är det vanligare än för män att ha en utbildning inriktad mot pedagogik, humaniora samt hälsa, sjukvård och omsorg. Det gäller generellt för alla redovisningsgrupper.

Tabell 2.4 Utbildningens inriktning efter redovisningsgrupp. Andel och kvot mellan kvinnor och män i procent 2017.

Utbildningens inriktning	Nyanlända flyktingar 0-≤4 år	Övriga utrikes födda 1-≤4 år	Utrikes födda >4 år	Födda i Sverige
Allmän	55	19	29	17
Pedagogik, lärare	4	3	5	7
Humaniora, konst	5	5	4	5
Samhällsvetenskap	10	15	14	19
Naturvetenskap	4	5	4	3
Teknik, tillverkning	6	11	15	23
Lantbruk, djurvård	1	1	1	2
Hälsa, sjukvård, omsorg	5	6	13	15
Tjänster	2	3	5	6
Okänd	8	32	9	2
Kvot kvinnor/män				
Allmän	108	106	97	84
Pedagogik, lärare	300	500	350	367
Humaniora, konst	200	175	125	175
Samhällsvetenskap	91	150	155	153
Naturvetenskap	60	83	60	67
Teknik, tillverkning	20	35	19	15
Lantbruk, djurvård	0	100	100	100
Hälsa, sjukvård, omsorg	100	267	333	500
Tjänster	67	100	100	117
Okänd	129	80	80	50

Anm.: Framskrivning till 2017 med FASIT.

Källa: SCB, STAR 2015, egna beräkningar.

2.2.4 Grad av sysselsättning och månadslöner

Graden av sysselsättning varierar tydligt mellan redovisningsgrupperna.⁶³ Av de som är födda i Sverige uppskattas 68 procent arbeta motsvarande heltid. Endast 12 procent är inte sysselsatta. För nyanlända flyktingar är förhållandet det motsatta, endast 16 procent

⁶³ Beskrivningen baseras på en imputerad sysselsättningsgrad som SCB tar fram. Den baseras på uppgifter om tjänstgöringens omfattning från lönestrukturstatistiken där sådan finns och skattas annars separat för varje sektor baserat på kön, åldersklass, arbetsinkomst, antal barn i bostadshushållet, sammanboende/ensamstående, boende i storstad. Heltid motsvarar minst 90 procent, lång deltid 50–89 procent och kort deltid 1–49 procent.

beräknas vara heltidssysselsatta och hela 73 procent är inte sysselsatta. Det är inte möjligt att skilja mellan subventionerade och osubventionerade anställningar.

Kvinnor arbetar i lägre grad heltid och är i högre grad än män inte sysselsatta, oavsett tid i landet. Det gäller även för kvinnor födda i Sverige, där det är betydligt vanligare med deltidsarbete. Ju längre vistelsetiden är desto mer lik blir sysselsättningsgraden den för svenska kvinnor (se appendix, tabell A).

Tabell 2.5 Sysselsättning efter redovisningsgrupper. Andel och kvot mellan kvinnor och män i procent 2017.

	Nyanlända flyktingar 1–≤4 år	Övriga utrikes födda 1–≤4 år	Utrikes födda >4 år	Födda i Sverige
Ej sysselsatt	73	45	27	12
Kort deltid	4	4	5	4
Lång deltid	8	11	15	16
Heltid	16	40	53	68
Kvot kvinnor/män				
Ej sysselsatt	121	175	133	100
Kort deltid	100	300	150	300
Lång deltid	60	140	250	300
Heltid	23	44	74	73

Anm.: Framskrivning till 2017 med FASIT. Imputerad sysselsättning. Heltid motsvarar minst 90 procent, lång deltid 50–89 procent och kort deltid 1–49 procent.

Källa: SCB, STAR 2015, egna beräkningar.

För de utrikes födda ökar andelen som är sysselsatta med antalet år i Sverige och andelen som inte alls är sysselsatta minskar. Dessutom minskar skillnaderna mellan grupper med olika grund för bosättning med vistelsetiden i Sverige (se appendix, tabell A).

Medianlönen är lägst för nyanlända flyktingar och högst för de som är födda i Sverige (se tabell 2.6).⁶⁴ Det är förhållandevis små skillnader i de lägsta lönerna och större skillnader i de högre inkomsterna. Skillnaderna i ålder mellan grupperna kan förklara en viss del av löneskillnaderna.

Kvinnor har generellt sett lägre månadslön än män, framför allt när det gäller de högre lönerna. För nyanlända flyktingar ökar dock inte löneskillnaden mellan kvinnor och män med högre lön.

⁶⁴ Uppgift om månadslön finns för alla som var anställda i statlig eller kommunal sektor under mätmånaden, medan vissa anställda i privat sektor inte ingår i SCB:s lönestrukturstatistik.

Tabell 2.6 Spridning i månadslön efter redovisningsgrupp. Kronor och kvot mellan kvinnor och män i procent 2017.

	P1	P10	Median	P90	P99
Redovisningsgrupper					
Nyanlända flyktingar 1–≤4 år	15 700	18 900	22 900	29 000	54 900
Övriga utrikes födda 1–≤4 år	16 800	20 200	26 600	47 700	93 500
Utrikes födda >4 år	18 200	21 200	27 000	41 600	77 700
Födda i Sverige	18 500	22 600	29 500	46 100	82 400
Kvot kvinnor/män					
Nyanlända flyktingar 1–≤4 år	96	97	96	94	102
Övriga utrikes födda 1–≤4 år	96	94	91	83	68
Utrikes födda >4 år	101	96	93	84	86
Födda i Sverige	101	96	90	79	77

Anm.: Framskrivning till 2017 med FASIT, 2015 års prisnivå. P1 anger att för 1 procent är lönen lägre än det värdet som anges, P10 anger att för 10 procent är lönen lägre än det värde som anges osv. Uppgifterna baseras på 1 148 observationer för nyanlända flyktingar, 5 093 observationer för övriga utrikes födda 1–≤4 år, 74 357 observationer för utrikes födda >4 år och 409 734 observationer för födda i Sverige.

Källa: SCB, STAR 2015, egna beräkningar.

De stora skillnaderna i sysselsättning och små skillnaderna i de lägre lönerna återspeglar svensk arbetsmarknad med relativt höga inkomstlöner. Lönen ökar med vistelsetiden i Sverige för flyktingar, övriga anhöriga och de som kommer från EU/EES-länder, men flyktingarnas löner ligger lägst oavsett vistelsetid (se appendix, tabell B).

Sammanfattningsvis är det stora skillnader mellan redovisningsgrupperna vad gäller sysselsättning men också till viss del vad gäller löner. Skillnaderna mellan grupperna speglar stora skillnader i humankapital – i gruppen nyanlända flyktingar är andelen unga stor och många har en mycket låg utbildningsnivå. Men det är värt att notera att flyktinggruppen är heterogen och att det också finns en stor andel med lång utbildning, 30 procent. I alla grupper utom bland nyanlända flyktingar har kvinnor oftare än män en eftergymnasial utbildning. Inom gruppen nyanlända flyktingar är skillnaden särskilt stor mellan kvinnors och mäns sysselsättning.

Vidare är det bland nyanlända flyktingar något vanligare att ha barn, vilket delvis förklaras av gruppens ålderssammansättning. Det är också något vanligare att man har många barn. Kvinnor är oftare än män ensamstående med barn och mer sällan ensamstående utan barn.

3 Inkomster och försörjning

Kapitlet inleds med en översikt av regelverken kring de olika sociala ersättningar, barnomsorgsavgiften och inkomstskatten som alla har betydelse för det ekonomiska utbytet av arbete. Därefter redovisas i vilken utsträckning redovisningsgrupperna har inkomster av arbete och tar del av skattepliktiga och skattefria transfereringar baserat på framskrivningen till 2017.

3.1 Regelverk för sociala ersättningar, barnomsorgsavgiften och inkomstskatten 2017

3.1.1 Översikt av sociala ersättningar

Socialförsäkringen ska ge ekonomisk trygghet under livets olika skeden. Den omfattar alla som bor eller arbetar i Sverige. Förmånerna kan vara baserade på antingen arbete eller bosättning.⁶⁵

Arbetar man i Sverige är man i regel berättigad till *arbetsbaserade* ersättningar. Dessa ersättningar är i huvudsak utformade som försäkringar mot förlorad arbetsinkomst. Exempel på arbetsbaserade ersättningar är sjukpenning och inkomstrelaterad aktivitets- eller sjukersättning. Andra exempel på arbetsbaserade ersättningar är de som kopplas till minskad inkomst för att en person har omsorg om barn, bland annat föräldrapenning på sjukpenningnivå och tillfällig föräldrapenning.

⁶⁵ SFS (2010:110) Socialförsäkringsbalk. Se även Försäkringskassan (2017) för en lättillgänglig översikt av transfereringssystemen.

De *bosättningsbaserade* ersättningarna ger ett grundskydd till de personer som bor i Sverige.⁶⁶ Flera av ersättningarna inom denna del av socialförsäkringen är utformade som bidrag snarare än försäkringar. Skyddet består av olika grundersättningar som till exempel barnbidrag och bostadsbidrag. Här ingår också ersättningar som betalas med garantibelopp till de som inte kvalificerat sig till en inkomstrelaterad ersättning, som till exempel föräldrapenning på grundnivå.

Den allmänna arbetslöshetsförsäkringen ligger utanför socialförsäkringen men fyller liksom de arbetsbaserade socialförsäkringarna en funktion som försäkring mot förlorad arbetsinkomst.⁶⁷

Vid deltagande i arbetsmarknadspolitiska program finns aktivitetsstöd och utvecklingsersättning och i etableringsinsatser finns etableringsersättning. Vid studier finns möjlighet till studiestöd.⁶⁸

Välfärdssystemens yttersta ekonomiska skyddsnät är ekonomiskt bistånd som ska träda in vid tillfälliga perioder av försörjningsproblem. Ekonomiskt bistånd hanteras inom den kommunala socialtjänsten.⁶⁹

Gruppen nyanlända flyktingar har tillgång till ersättningarna på samma villkor som övriga som arbetar eller bor i landet. Det enda undantaget är etableringsersättningen som bara betalas till nyanlända flyktingar som deltar i etableringsinsatser. Nyanlända flyktingar har i praktiken sällan kvalificerat sig för de arbetsbaserade ersättningarna.

⁶⁶ Socialförsäkringens bosättningsbegrepp regleras i 5 kap. 2 och 3 §§ i SFS (2010:110) Socialförsäkringsbalk. En person ska anses bosatt i Sverige om han eller hon har sin egentliga hemvist här i landet (2 §). Den som kommer till Sverige och kan antas komma att vistas här under längre tid än ett år ska anses vara bosatt i landet (3 § första stycket första meningen). Det finns ett krav på uppehållstillstånd för att få bosättningsbaserade förmåner (12 §) för den som enligt SFS (2005:716) Utlänningslag behöver ha uppehållstillstånd i Sverige.

⁶⁷ SFS (1997:238) Lag om arbetslöshetsförsäkring.

⁶⁸ SFS (1999:1395) Studiestödslag och SFS (2010:407) Förordning om ersättning till vissa nyanlända invandrare fram t.o.m. 2017 (ersätts därefter av SFS (2017:819) Förordning om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser).

⁶⁹ SFS (2001:453) Socialtjänstlag.

Tabell 3.1 Översikt av sociala ersättningar 2017

1. Socialförsäkringen	
<i>A. Bosättningsbaserade</i>	<i>B. Arbetsbaserade</i>
-föräldrapenning på lägstanivå och grundnivå	-föräldrapenning på grundnivå eller sjukpenningnivå
	-tillfällig föräldrapenning
-sjukpenning i särskilda fall	-sjukpenning
-sjukersättning och aktivitetsersättning i form av garantiersättning	-inkomstrelaterad sjukersättning och inkomstrelaterad aktivitetsersättning
-barnbidrag	
-underhållsstöd	
-bostadsbidrag	
-bostadstillägg	
2. Arbetslöshetsförsäkringen	
Grundförsäkring och inkomstbortfallsförsäkring	
3. Etableringsersättning, aktivitetsstöd och utvecklingsersättning	
4. Studiestöd – studiehjälp, studiemedel och studiestartsstöd	
5. Ekonomiskt bistånd	

Anm.: I tabellen redovisas inte samtliga sociala ersättningar utan endast de som berörs i rapporten.

3.1.2 Skattepliktiga transfereringar

Arbetslöshetsförsäkring samt ersättningar vid arbetsmarknadspolitiska program

Arbetslöshetsförsäkringen består av en inkomstbortfallsförsäkring och en grundförsäkring.⁷⁰ För att ha rätt till ersättning måste man stå till arbetsmarknadens förfogande och vara anmäld hos Arbetsförmedlingen. För att få ersättning enligt inkomstbortfallsförsäkringen måste man ha varit medlem i en arbetslöshetskassa under minst tolv månader (medlemsvillkor) och uppfylla ett arbetsvillkor. Arbetsvillkoret innebär att man ska ha arbetat i minst sex månader och arbetat minst 80 timmar per kalendermånad, eller arbetat i minst 480 timmar under en sammanhängande tid av sex kalendermånader och utfört arbetet under minst 50 timmar under var och en av dessa månader. Den inkomstrelaterade delen av arbetslöshetsförsäkringen har ett inslag av frivillighet eftersom den kräver att man blir medlem i en arbetslöshetskassa. Om man

⁷⁰ SFS (1997:238) Lag om arbetslöshetsförsäkring.

uppfyller arbetsvillkoret men inte medlemskapet får man ersättning enligt grundförsäkringen.

Ersättningarna betalas ut under högst fem dagar i veckan och upp till sammanlagt 300 dagar.

Den inkomstrelaterade ersättningens storlek beror på den genomsnittliga inkomsten under de tolv månaderna innan arbetslösheten. Under de första 200 ersättningsdagarna är ersättningen 80 procent av den tidigare inkomsten och högst 910 kronor upp till 100 dagar och därefter högst 760 kronor. Efter 200 ersättningsdagar är ersättningen 70 procent av den tidigare inkomsten och högst 760 kronor per dag.

Ersättningen enligt grundförsäkringen är högst 365 kronor per dag och betalas ut för fem dagar i veckan. Beloppet minskar om den genomsnittliga arbetstiden innan arbetslösheten är lägre än heltid.

Efter 300 ersättningsdagar erbjuds de arbetslösa att delta i jobb- och utvecklingsgarantin och får då *aktivitetsstöd* som motsvarar högst 65 procent av den tidigare inkomsten. För personer med barn under 18 år trappas ersättningen ner till 65 procent först efter 450 ersättningsdagar.

Personer som deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program kan istället för arbetslöshetsersättning få aktivitetsstöd eller *utvecklingsersättning*. Deltagare som uppfyller villkoren för att få ersättning från en a-kassa eller är över 25 år får aktivitetsstöd, och då med samma belopp som man skulle fått med arbetslöshetsersättning. Personer som har fyllt 25 år och inte uppfyller villkoren för arbetslöshetsersättning får aktivitetsstöd på garantinivån 223 kronor per dag. Om man inte har fyllt 25 år och inte heller uppfyller villkoren för att få ersättning från en a-kassa får man i regel utvecklingsersättning istället. Utvecklingsersättning är antingen 148 kronor per dag eller 48 kronor per dag 2017. Det lägre beloppet får personer som inte har gymnasieexamen och betalas ut till och med sista juni det år deltagaren fyller 20 år. Utvecklingsersättningen är till skillnad från aktivitetsstödet en skattefri ersättning och följer studiebidraget inom studiemedlet respektive studiehjälpen.

Från och med 1 januari 2018 regleras aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning i samma förordning.⁷¹

Utöver ersättning från det offentliga är det möjligt att få ersättning från olika avtal eller från avtalsförsäkringar som är

⁷¹ SFS (2017:819) Förordning om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser.

tecknade i *kollektivavtal*. Villkoren för att få ersättning samt ersättningens storlek skiljer sig åt mellan olika avtalsområden. Cirka 90 procent av de anställda täcks av kollektivavtal som ger kompletterande ersättningar i händelse av arbetslöshet.⁷² De kollektivavtalade ersättningarna och försäkringarna omfattar alla anställda på arbetsplatser där arbetsgivaren har slutit kollektivavtal. För att täckas av ett kollektivavtal behöver den anställde inte själv vara medlem av en fackförening.⁷³ Men alla som täcks av ett kollektivavtal är inte kvalificerade för sådan ersättning om de blir arbetslösa eftersom det i många avtal finns villkor kring anställningstid och ibland ålder som måste vara uppfyllda.⁷⁴ De stora skillnaderna i villkor mellan avtal gör att andelen som uppfyller kraven för att få kompletterande arbetslöshetsersättning varierar kraftigt mellan branscher och sektorer. Av de arbetslösa var 55 procent medlemmar i en a-kassa 2016.⁷⁵

Föräldrapenning

Föräldrar har rätt till föräldrapenning för vård av barn. Föräldrarna kan ta ut föräldrapenning till dess att barnet fyllt tolv år eller avslutat femte skolåret (åtta år för barn födda före 2014). Föräldrapenningen är delad mellan föräldrarna och betalas ut under sammanlagt 480 dagar. Tre månader är reserverade för vardera föräldern (två månader för barn födda före 2016). Övriga dagar kan föras över till den andra föräldern. För barn födda efter 2014 betalas föräldrapenning bara för högst 96 dagar för barn som har fyllt 4 år.

Föräldrapenningen har tre olika ersättningsnivåer. *Sjukpenningnivån* är relaterad till föräldrarnas inkomst och betalas för 390 dagar. Ersättningen är knappt 80 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten (SGI) och den högsta ersättning baseras på tio prisbasbelopp, vilket 2017 motsvarade det en maximal ersättning på 952 kronor per dag. För att få ersättning på sjukpenningnivå de 180 första dagarna krävs att föräldern ska ha haft arbetsinkomster

⁷² Enligt Medlingsinstitutet (2017) var andelen anställda med kollektivavtal 89 procent för arbetsmarknaden i sin helhet 2015.

⁷³ För statligt anställda är ersättning från a-kassa ett krav för att få ersättning, vilket det inte är för kommunal- och landstingsanställda och privata arbetare och tjänstemän (Sjögren Lindquist & Wadensjö (2011)).

⁷⁴ Sjögren Lindquist & Wadensjö (2011).

⁷⁵ Akademikernas a-kassa (2017).

över lägstanivån. De föräldrar som inte uppfyller kraven för att få inkomstrelaterad ersättning eller har låga eller inga inkomster får ersättning på en *grundnivå* på 250 kronor per dag. För de resterande 90 dagarna får föräldern en ersättning som är 180 kronor per dag för alla (*lägstanivå*).

Anställda som täcks av kollektivavtal får kompletterande ersättning vid uttag av föräldrapenning.

Sjukpenning, sjukersättning och aktivitetsersättning

Sjukpenning ska ge ekonomisk trygghet vid nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom. Sjukpenning på normalnivå motsvarar knappt 80 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten (SGI) och kan betalas ut under 364 dagar inom en ramtid om 450 dagar. Sjukpenning kan som högst baseras på inkomst motsvarande 7,5 prisbasbelopp. År 2017 motsvarade det 714 kronor per dag vid hel sjukpenning på normalnivå. Om nedsättningen av arbetsförmågan kvarstår efter 364 dagar kan sjukpenning betalas ut i form av sjukpenning på fortsättningsnivå.⁷⁶ Ersättningen motsvarar då knappt 75 procent av SGI. År 2017 motsvarade det en maximal ersättning på 670 kronor per dag vid hel sjukpenning på fortsättningsnivå. Arbetslösa kan inte få sjukpenning med högre belopp än det som motsvarar det högsta dagpenningbeloppet inom arbetslöshetsförsäkringen. År 2017 var det 543 kronor per dag vid hel sjukpenning för arbetslösa.

Sjukersättning får de som är i åldrarna 30–64 år och som har en stadigvarande nedsatt arbetsförmåga (för all överskådlig framtid). *Aktivitetsersättning* får de som är i åldrarna 19–29 år och som av medicinska skäl har fått sin arbetsförmåga nedsatt med minst en fjärdedel under minst ett år. Ersättningen är tidsbegränsad. För aktivitets- och sjukersättning finns en inkomstrelaterad ersättning och en garantiersättning. Maximal hel inkomstrelaterad sjukersättning eller aktivitetsersättning är 18 116 kronor per månad. Garantiersättning får personer med inga eller låga förvärvsinkomster och den är beroende på bland annat ålder. Maximal garantiersättning vid aktivitetsersättning var 8 960 kronor per månad 2017. För

⁷⁶ Personer med allvarliga sjukdomar kan beviljas sjukpenning på normalnivå för obegränsad tid motsvarande 80 procent av SGI.

sjukersättning var den maximala garantiersättningen 9 147 kronor per månad 2017.

3.1.3 Skattefria transfereringar och bidrag

Etableringsersättning m.m.

Etableringsersättning erbjuds till nyanlända i åldern 20–64 år som beviljats uppehållstillstånd som flyktingar, kvotflyktingar eller skyddsbehövande när de deltar i en etableringsinsats.⁷⁷ Ersättningen betalas ut under högst två år. Ersättningen är 308 kronor per dag om personen har en etableringsplan och deltar i aktiviteter på heltid. Etableringsersättningen (liksom etableringstillägget och bostadsersättningen) minskar om deltagaren har ett arbete som en aktivitet i sin etableringsplan. Inkomster av arbete som inte ingår i etableringsplanen påverkar inte etableringsersättningen. Deltagandet i etableringsplanen kan vara på 100, 75, 50 eller 25 procent.

Etableringstillägg kan man få om man har etableringsersättning och har hemmaboende barn upp till 19 år. Månadsbeloppet är 800 kronor per barn som är under 11 år och 1 500 kronor per barn som är 11–19 år om personen deltar i aktiviteter på heltid. Etableringstillägget ges för högst tre barn och kan som mest motsvara 4 500 kronor per månad. Etableringstillägget minskas om föräldern mottar underhållsstöd (statlig ersättning till vissa särlevande föräldrar). Får föräldern underhållsstöd för tre barn lämnas etableringstillägg för de två äldsta barnen och får föräldern underhållsstöd för fyra eller fem barn lämnas etableringstillägg bara för det äldsta barnet. Vid underhållsstöd för sex eller flera barn lämnas inte något etableringstillägg alls. Tillägget beviljas per hushåll.

Bostadsersättning kan man få om man har etableringsersättning och bor ensam i egen bostad. Bostadsersättning lämnas för den del av bostadskostnaden som överstiger 1 800 men inte 5 700 kronor per månad, vilket innebär att bostadsersättningen kan vara högst 3 900 kronor per månad vid aktiviteter på heltid.

⁷⁷ År 2017 kan även nyanlända i åldern 18–20 år få etableringsersättning om de saknar föräldrar i Sverige.

Barnbidrag

Föräldrar har rätt till barnbidrag för barn som bor i Sverige. Det betalas ut från och med månaden efter barnets födelse, och i normala fall till och med det kvartal då barnet fyller 16 år. Elever som går i grundskolan, grundsärskolan eller i gymnasiesärskolan kan få förlängt barnbidrag till kvartalet efter att de fyllt 16 år. Ungdomar under 20 år som studerar heltid på gymnasiet, komvux eller folkhögskola kan få studiebidrag som ligger på samma nivå som barnbidraget. År 2017 var barnbidraget 1 050 kronor per barn och månad. Flerbarnstillägget 2017 var 150 kronor per månad för andra barnet, 580 kronor för tredje barnet, 1 010 kronor för det fjärde barnet och 1 250 för varje ytterligare barn. Barnbidraget är skattefritt.

Bostadsbidrag

Bostadsbidrag är ett stöd för barnfamiljer eller unga i åldern 18–28 år utan barn som har låga inkomster och därför behöver hjälp med att betala hyra eller månadsavgift för sitt boende. Bostadsbidragets storlek beror på inkomst, boendekostnader, bostadens storlek och antal barn. År 2017 kan barnfamiljer få högst 3 400 kronor i bidrag om hushållet har ett barn, 4 200 kronor för två barn och 5 200 kronor för tre eller fler barn. Unga i åldern 18–28 år utan barn kan också bli beviljade bostadsbidrag. I gifta eller sambohushåll måste i så fall båda vara i åldern 18–28 år. Maximalt bostadsbidrag för unga är 1 300 kronor i månaden.

För gifta och sammanboende med barn inkomstprövas bostadsbidraget individuellt mot en bidragsgrundande inkomst där bland annat inkomst av arbete, skattepliktiga transfereringar och etableringsersättning ingår. Bidraget minskas om den bidragsgrundande inkomsten är högre än 58 500 kronor 2017 (63 500 kronor 2018) för vardera maken. För en ensamstående förälder minskas bostadsbidraget när inkomsten är högre än 117 000 kronor 2017 (127 000 kronor 2018). För ungdomar utan barn minskas bidraget om inkomsten överstiger 41 000 kronor för ensamstående eller överstiger 58 000 kronor för makar tillsammans.

Bostadsbidraget för barnfamiljer minskas med 20 procent av den inkomst som ligger över inkomstgränsen och för unga utan barn med en tredjedel.

Studiestöd

Vid studier på heltid på gymnasiet, komvux eller folkhögskola kan ungdomar under 20 år få studiehjälp. Studiehjälpen består av tre olika typer av bidrag. *Studiebidraget* på 1 050 kronor per månad betalas ut tidigast kvartalet efter att man fyllt 16 år och som längst till och med vårterminen det år man fyller 20 år. Det finns också ett *extra tillägg* som familjer med låga inkomster kan få. För att få extra tillägg ska föräldrarnas inkomster före skatt, tillsammans med en femtedel av familjens förmögenhet, vara lägre än 125 000 kronor för perioden 1 juli–30 juni. Det finns ingen nedre åldersgräns för extra tillägg. Studenter kan få bidraget till och med vårterminen det år hen fyller 20 år. Om familjens inkomster före skatt är lägre än 85 000 kronor ges ett extra tillägg på 855 kronor per månad, inkomster mellan 85 000–104 999 kronor ger rätt till ett tillägg på 570 kronor och inkomster mellan 105 000–124 999 kronor ett tillägg på 285 kronor per månad. Det finns också ett *inackorderingstillägg*, ett tillägg som studenter under 20 år som läser på annan ort än sin hemort vid folkhögskolor, fristående skolor och riksinternatskolor i Sverige.

Studerande på högskola och universitet samt studerande på gymnasiet, komvux, folkhögskola som fyllt 20 år kan få *studiemedel*. Studiemedel består av studielån och studiebidrag. Studiemedel beviljas för varje vecka då studier bedrivs och varierar mellan 50, 75 och 100 procent per vecka beroende på studiernas omfattning. Under 2017 får en studerande som studerar med bidrag och lån 10 016 kronor för fyra veckors heltidsstudier. Bidraget utgör cirka 28 procent av hela studiemedelsbeloppet och lånet 72 procent.⁷⁸ Den som har barn kan få tilläggsbidrag för barn (588–1 356 kronor för 1–4 barn vid fyra veckors heltidsstudier).

Ett nytt studiestöd, *studiestartsstöd*, infördes den 2 juli 2017. Syftet är att öka rekryteringen till studier bland arbetslösa med stort utbildningsbehov för att stärka deras möjligheter till arbete. För att ha rätt till studiestartsstöd ska personen vara 25–56 år, arbetslös och anmäld som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen i minst sex månader, ha en kort tidigare utbildning och stort behov av en utbildning på grundskole- eller gymnasienivå för att kunna få ett

⁷⁸ För vissa studier ges en högre bidragsdel och en lägre lånedel men samma totala belopp. Det högre bidraget är till för vissa som läser på grundskole- eller gymnasienivå, och för de som läser en kompletterande pedagogisk utbildning (KPU).

arbete. Studiestartsstöd kan ges för utbildningar på grundskole- och gymnasienivå inom komvux (inte SFI eller uppdragsutbildning) och allmänna kurser på grundskole- och gymnasienivå på folkhögskola. Bidraget är 8 512 kronor för fyra veckor. Den studerande kan få bidraget i 50 veckor för studier på heltid eller 100 veckor för studier på 50 procent.

Underhållsstöd

Föräldrar är underhållsskyldiga för sitt barn tills det fyller 18 år, eller längre om barnet fortfarande går i skolan. Om ett barn endast bor hos en av sina föräldrar är den andra föräldern skyldig att betala underhållsbidrag för barnet. Föräldrarna kan själva komma överens om ett lämpligt belopp eller beräkna det efter föräldrabalkens regler. Storleken på underhållsbidraget bestäms då efter barnets behov och föräldrarnas ekonomiska förmåga.

Om en förälder som ska betala underhållsbidrag inte gör det eller betalar mindre än 1 573 kronor i månaden kan Försäkringskassan betala ut *underhållsstöd*. Fullt underhållsstöd motsvarar 1 573 kronor per månad och barn

Om barnet bor lika mycket hos båda föräldrarna finns möjlighet att söka underhållsstöd vid växelvis boende. Detta stöd är inkomstprövat och kan sökas av båda föräldrarna. Som mest kan 636 kronor per månad betalas ut.

Ekonomiskt bistånd/försörjningsstöd

Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till ekonomiskt bistånd.⁷⁹ Ekonomiskt bistånd är individuellt behovsprövat och består av bistånd för sin försörjning (försörjningsstöd) och bistånd för sin livsföring i övrigt. Försörjningsstödet avser de vanligaste och regelbundet återkommande levnadskostnaderna och består dels av en riksnorm, som bestäms av regeringen varje år, dels av skäliga kostnader för boende, el, hemförsäkring m.m. Ekonomiskt bistånd

⁷⁹ SFS (2001:453) Socialtjänstlag. Den som inte kan försörja sig men som kan arbeta måste stå till arbetsmarknadens förfogande för att ha rätt till försörjningsstöd.

för livsföring i övrigt avser mer tillfälliga utgifter, t.ex. för tandvård, glasögon och läkarvård.

Ett hushålls behov av försörjningsstöd beräknas normalt genom att riksnormen läggs ihop med skäliga kostnader för boende, hushållsel m.m. Från detta belopp räknas sedan hushållets samtliga faktiska inkomster bort. Socialförsäkringsförmåner och andra ersättningar räknas som inkomster och reducerar alltså biståndet. För gifta och sammanboende bedöms behovet med hänsyn till båda parternas sammanlagda inkomster.

Den som fått försörjningsstöd under sex månader och har behov av ekonomiskt bistånd har dock rätt till bistånd beräknat utifrån att endast 75 procent av arbetsinkomsten tas upp, en s.k. jobbstimulans. Syftet är att göra det lönsamt att ta tillfälliga jobb eftersom de ökade inkomsterna annars reducerar biståndet i motsvarande mån. Att endast en del av arbetsinkomsten påverkar bedömningen av rätten till ekonomiskt bistånd gäller under två år.

3.1.4 Skatter och avgifter

Inkomstskatten

Förvärvsinkomster beskattas med kommunal och statlig inkomstskatt. Alla skattebetalare som har en beskattningsbar förvärvsinkomst betalar kommunal inkomstskatt. Den kommunala inkomstskattesatsen varierar mellan kommuner, men landets genomsnittliga kommunalskattesats är 32,12 procent beskattningsåret 2017.⁸⁰

Grundavdraget och jobbskatteavdraget gör att den genomsnittliga skattesatsen för många inkomsttagare är betydligt lägre än den kommunala skattesatsen. Jobbskatteavdraget är en skattereduktion som är utformad så att större delen av skattelättnaden tillfaller låg- och medelinkomsttagare så att skatten sänks med upp till cirka 2 200 kronor i månaden. Jobbskatteavdraget börjar minska vid månadsinkomster strax över 50 000 kronor. Minskningstakten är tre procent och jobbskatteavdraget är helt borta när inkomsten når

⁸⁰ I samband med taxeringen tas också en obligatorisk begravningsavgift ut. Avgiften är 0,246 procent 2017 utom i Stockholm där den är 0,075 procent och i Tranås där den är 0,24 procent.

125 000 kronor i månaden. För att grundavdraget och jobbskatteavdraget ska hålla takt med prisutvecklingen är de knutna till prisbasbeloppet.

Statlig inkomstskatt tas ut först när förvärvsinkomsten ligger över den s.k. brytpunkten. Mellan motsvarande cirka 37 700 kronor i månaden till 54 300 kronor i månaden betalas 20 procent i statlig skatt, och däröver 25 procent.

Olika skatteavdrag och skattesubventioner gör att den genomsnittliga skatten inte enbart bestäms av skattesatserna för kommunal och statlig inkomstskatt. Därmed påverkas också marginalskatterna. De olika inslag i dagens skattesystem som diskuterats här har fokus på att minska skattebetalningarna för låg- och medelinkomsttagare.

Barnomsorgsavgiften

Alla barn har rätt till avgiftsfri förskola motsvarande minst 525 timmar per år från och med höstterminen de fyller tre år, så kallad allmän förskola. För förskolan därutöver betalar föräldrarna en avgift som är beroende av deras inkomst.⁸¹ Avgiften i förskolan får vara högst 3, 2 och 1 procent av hushållets inkomst i månaden för första, andra och tredje barnet upp till ett visst inkomsttak (maxtaxa). Avgiften får inte överstiga 1 362 kronor i månaden för första barnet, 908 kronor för andra och 454 kronor för tredje barnet. För barn i fritidshem och förskola på deltid gäller beloppen 908 kronor för första barnet och 454 kronor för andra respektive tredje barnet. Mellan 2001 och 2014 var inkomsttaket oförändrat vilket innebär att maxavgifterna reallt sett har minskat över tid. Från och med 1 juli 2015 skrivs inkomsttaket upp med ett inkomstindex. År 2017 är inkomsttaket 45 390 kronor.

⁸¹ SFS (2001:160) Förordning om statsbidrag till kommuner som tillämpar maxtaxa inom förskolan och fritidshemmet.

3.2 Inkomster i undersökningspopulationen 2017

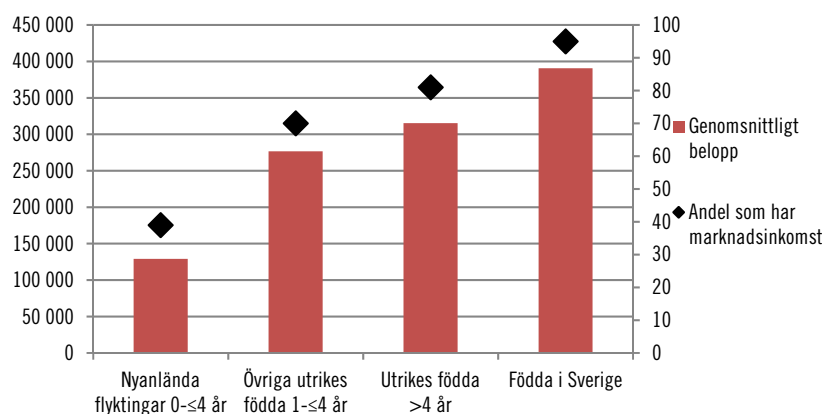
Hur väl etablerad man är på arbetsmarknaden får stor betydelse för vilka inkomster man har och hur stora de är. Redovisningen utgår från den individuella inkomsten där hushållstransfereringar har delats lika mellan sammanboende vuxna.

3.2.1 Inkomster från marknaden

Marknadsinkomsten utgörs av arbetsinkomsten, dvs. summan av löne- och företagarinkomst, samt kapitalinkomster. Skillnaderna är stora mellan redovisningsgrupperna. Utrikes födda har marknadsinkomster i lägre utsträckning och de som har marknadsinkomster har också betydligt lägre genomsnittlig inkomst än de som är födda i Sverige. Skillnaderna minskar med hur länge man bott i Sverige. Nyanlända flyktingar har lägst genomsnittlig marknadsinkomst.

För de flesta i förvärvsaktiv ålder utgör arbetsinkomsten den största delen av marknadsinkomsten. Arbetsinkomsterna ligger dessutom till grund för andra inkomster som t.ex. sjukpenning, föräldrapenning och pensioner.

Figur 3.1 Andel som har marknadsinkomster och genomsnittlig inkomst för de som har en marknadsinkomst efter redovisningsgrupp 2017. Belopp i kronor per år och andel i procent.

Anm.: Simulerade värden för 2017.

Källa: SCB, STAR 2015, egna beräkningar.

Kvinnor som är födda i Sverige har inkomster av arbete och kapital lika ofta som män som är födda i Sverige, medan utrikes födda kvinnor har marknadsinkomster mindre ofta än utrikes födda män (se tabell 3.2). Den genomsnittliga marknadsinkomsten är dock lägre för kvinnor än för män, oavsett om de är födda i Sverige eller inte. Det finns inget tydligt samband mellan tiden i Sverige och hur stor skillnaden i marknadsinkomster är mellan kvinnor och män (se tabell 3.3).

Tabell 3.2 Andel som har marknadsinkomst efter redovisningsgrupp 2017. Procent och kvot mellan kvinnor och män i procent.

	Nyanlända flyktingar 1–≤4 år	Övriga utrikes födda 1–≤4 år	Utrikes födda >4 år	Födda i Sverige
Marknadsinkomst	39	70	81	95
Förvärvsinkomst	37	68	78	91
Kapitalinkomst	3	9	33	67
<i>Kvot kvinnor/män</i>				
Marknadsinkomst	56	75	95	100
Förvärvsinkomst	53	73	95	100
Kapitalinkomst	75	80	106	100

Anm.: Simulerade värden för 2017. I kapitalinkomsten ingår räntor, utdelningar och kapitalvinster.
Källa: SCB, STAR 2015, egna beräkningar.

Tabell 3.3 Genomsnittlig inkomst för de som har en marknadsinkomst efter redovisningsgrupp 2017. Kronor per år och kvot mellan kvinnor och män i procent.

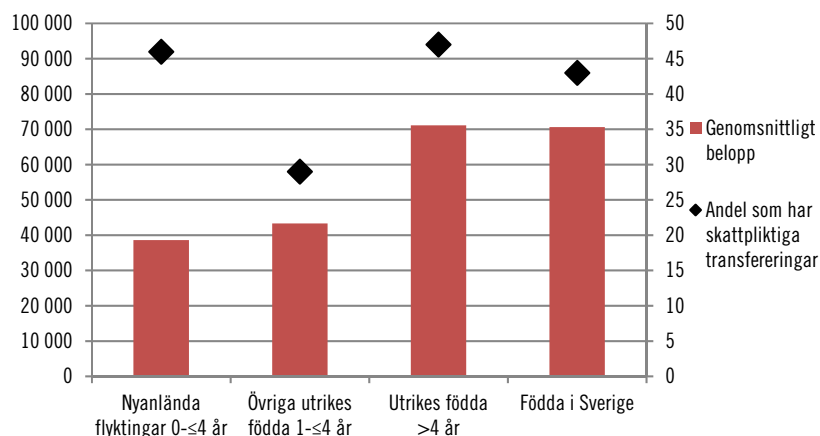
	Nyanlända flyktingar 1–≤4 år	Övriga utrikes födda 1–≤4 år	Utrikes födda >4 år	Födda i Sverige
Marknadsinkomst	132 400	276 500	315 300	390 500
Förvärvsinkomst	129 000	275 800	307 500	359 000
Kapitalinkomst	8 700	50 800	50 500	65 000
<i>Kvot kvinnor/män</i>				
Marknadsinkomst	75	62	79	71
Förvärvsinkomst	78	63	81	75
Kapitalinkomst	17	43	56	43

Anm.: Simulerade värden för 2017. I kapitalinkomsten ingår räntor, utdelningar och kapitalvinster.
Källa: SCB, STAR 2015, egna beräkningar.

3.2.2 Transfereringar och skatter – välfärdsstaten

Andelen som mottar en skattepliktig transferering är ungefär lika stor bland nyanlända flyktingar som bland de som är födda i Sverige eller har bott länge i Sverige (se figur 3.2). Men i gruppen nyanlända flyktingar får man framför allt arbetsmarknadsstöd (arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd) och föräldrapenning (se tabell 3.4). För huvuddelen av de nyanlända flyktingarna består arbetsmarknadsstödet av aktivitetsstöd. I föräldraförsäkringen finns det ett grundbelopp för de som inte kvalificerat sig för de inkomstrelaterade delarna. Mycket få av de som varit bosatta i Sverige kortare tid än fyra år mottar andra skattepliktiga transfereringar som sjukpenning eller sjuk- och aktivitetsersättning. De genomsnittliga ersättningarna är också betydligt lägre för de som varit kort tid i Sverige vilket speglar att mycket få kvalificerar sig för en inkomstrelaterad ersättning.

Figur 3.2 Andel som har skattepliktiga transfereringar samt genomsnittlig ersättning för de som har en skattepliktig transferering efter redovisningsgrupp 2017. Andel i procent och belopp i kronor per år.

Anm.: Simulerade värden för 2017.

Källa: SCB, STAR 2015, egna beräkningar.

Kvinnor har oftare skattepliktiga transfereringar än män, oavsett om de är födda i Sverige eller inte, med undantag av arbetsmarknadsstöd. För utrikes födda som varit kort tid i landet är skillnaden mellan kvinnor och män särskilt stor vad gäller föräldrapenning.

Kvinnor har i genomsnitt lägre ersättning än män när det gäller sjukpenning, sjuk- och aktivitetsersättning och föräldrapenning vilket återspeglar deras lägre arbetsinkomster.

Tabell 3.4 Andel som har skattepliktiga transfereringar efter redovisningsgrupp 2017. Procent och kvot mellan kvinnor och män i procent.

	Nyanlända flyktingar 1-≤4 år	Övriga utrikes födda 1-≤4 år	Utrikes födda >4 år	Födda i Sverige
Skattepliktiga transfereringar	46	29	47	43
Sjukpenning	1	3	11	12
Sjuk- och aktivitetsersättning	–	–	7	6
Föräldrapenning	27	18	21	21
Arbetsmarknadsstöd	23	9	13	6
med a-kassa	2	4	7	4
med aktivitetsstöd	22	6	8	3
Pension	–	–	4	7
Övriga skattepliktiga tr.	1	1	7	7
Kvot kvinnor/män				
Skattepliktiga transfereringar	154	148	114	123
Sjukpenning	100	100	144	188
Sjuk- och aktivitetsersättning	–	–	133	175
Föräldrapenning	229	200	121	126
Arbetsmarknadsstöd	92	90	92	100
Pension	–	–	125	114
Övriga skattepliktiga tr.	200	100	150	180

Anm.: Simulerade värden för 2017. Värden redovisas inte när färre än 100 individer har inkomstslaget.
Källa: SCB, STAR 2015, egna beräkningar.

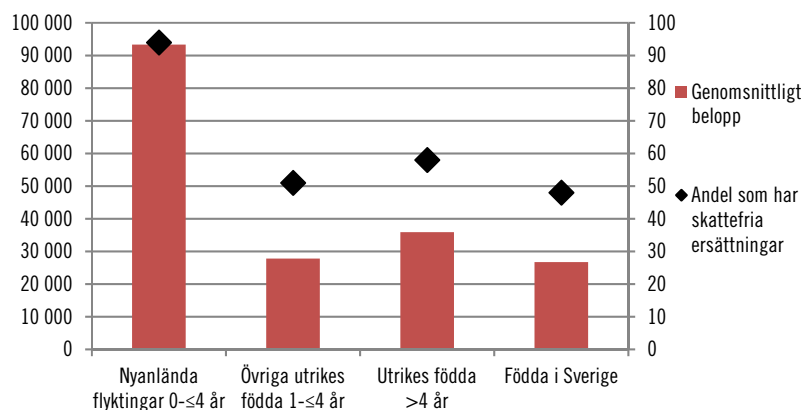
Tabell 3.5 Genomsnittlig ersättning för de som har en skattepliktig transferering efter redovisningsgrupp 2017. Kronor per år och kvot mellan kvinnor och män i procent.

	Nyanlända flyktingar 1–≤4 år	Övriga utrikes födda 1–≤4 år	Utrikes födda >4 år	Födda i Sverige
Skattepliktiga transfereringar	38 600	43 300	71 100	70 600
Sjukpenning	42 100	38 300	58 000	54 800
Sjuk- och aktivitetsersättning	–	–	109 500	107 800
Föräldrapenning	34 500	39 700	30 500	30 000
Arbetsmarknadsstöd	30 000	32 000	64 900	61 300
med a-kassa	53 500	46 200	58 300	48 800
med aktivitetsstöd	26 500	21 100	56 300	62 200
Pension	–	–	72 400	92 600
Övriga skattepliktiga	41 900	27 400	27 000	22 700
Kvot kvinnor/män				
Skattepliktiga transfereringar	90	92	93	98
Sjukpenning	90	92	93	98
Sjuk- och aktivitetsersättning	80	99	92	88
Föräldrapenning	86	73	83	86
Arbetsmarknadsstöd	163	105	81	66
Pension	130	158	129	120
Övriga skattepliktiga	122	119	105	105

Anm.: Simulerade värden för 2017. Värden redovisas inte när färre än 100 individer har inkomstslaget.
Källa: SCB, STAR 2015, egna beräkningar.

Nyanlända flyktingar mottar skattefria transfereringar i betydligt högre utsträckning än övriga grupper, drygt 90 procent jämfört med 50–60 procent i de övriga redovisningsgrupperna. Den genomsnittliga totala ersättningen är också betydligt högre, drygt 90 000 per år kronor jämfört med kring 30 000 kronor per år. Skattefria transfereringar är ofta relaterade till behov och otillräcklig försörjning, exempelvis barnbidrag och bostadsbidrag.

Figur 3.3 Andel som har skattefria transfereringar samt genomsnittlig ersättning för de som har en skattefri transferering efter redovisningsgrupp 2017. Andel i procent och belopp i kronor per år.

Anm.: Simulerade värden för 2017.
Källa: SCB, STAR 2015, egna beräkningar.

Bland de nyanlända flyktingarna har 75 procent fått etableringsersättning någon gång under året. Andelen som får bostadsbidrag och ekonomiskt bistånd är också betydligt högre för nyanlända flyktingar. Barnbidrag är den vanligaste transfereringen för alla grupper med undantag för etableringsersättningen för nyanlända flyktingar.

Kvinnor mottar skattefria transfereringar i högre grad än män, såväl de som är födda i Sverige och de som är utrikes födda. Det hänger till stor del samman med att kvinnor oftare än män har barn boende hos sig. Nyanlända flyktingkvinnor har dock etableringsersättning och studiestöd i samma utsträckning som de nyanlända flyktingmännen.

Tabell 3.6 Andel som har skattefria transfereringar efter redovisningsgrupp 2017.
Procent och kvot mellan kvinnor och män i procent.

	Nyanlända flyktingar 1-≤4 år	Övriga utrikes födda 1-≤4 år	Utrikes födda > 4 år	Födda i Sverige
Skattefria transfereringar	94	51	58	48
Barnbidrag	49	39	42	34
Bostadsbidrag	46	10	12	3
BT, SBT, äldreförsörjningsstöd	1	1	4	2
Etableringsersättning mm	75	0	0	0
Ekonomiskt bistånd	34	10	9	2
Studiestöd	8	7	8	8
Underhållsstöd	7	4	6	4
Övriga skattefria	19	6	13	11
<i>Kvot kvinnor/män</i>				
Skattefria transfereringar	104	132	113	113
Barnbidrag	173	139	118	116
Bostadsbidrag	147	110	140	200
BT, SBT, äldreförsörjningsstöd	–	100	133	100
Etableringsersättning mm	101	–	–	–
Ekonomiskt bistånd	123	90	100	100
Studiestöd	100	250	150	150
Underhållsstöd	650	700	550	300
Övriga skattefria	144	140	117	100

Anm.: Simulerade värden för 2017. Värden redovisas inte när färre än 100 individer har inkomstslaget.
Källa: SCB, STAR 2015, egna beräkningar.

Storleken på ersättningarna som betalas ut varierar inte entydigt med hur lång tid man bott i Sverige. Ersättningarna är ofta något högre för kvinnor än för män.

Tabell 3.7 Genomsnittlig ersättning för de som har en skattefri transferering efter redovisningsgrupp 2017. Kronor per år och kvot mellan kvinnor och män i procent.

	Nyanlända flyktingar 1–≤4 år	Övriga utrikes födda 1–≤4 år	Utrikes födda >4 år	Födda i Sverige
Skattefria transfereringar	93 300	27 800	35 900	26 700
Barnbidrag	22 100	10 900	15 000	12 900
Bostadsbidrag	26 200	13 500	29 700	34 200
BT, SBT, äldreförsörjningsstöd	66 700	42 000	13 000	6 800
Etableringsersättning mm	31 200	–	–	–
Ekonomiskt bistånd	37 000	38 300	50 100	62 500
Studiestöd	19 600	12 800	18 800	13 700
Underhållsstöd	32 700	23 100	28 700	25 000
Övriga skattefria	10 200	6 500	6 400	6 100
<i>Kvot kvinnor/män</i>				
Skattefria transfereringar	119	108	139	126
Barnbidrag	116	98	111	107
Bostadsbidrag	143	121	161	172
BT, SBT, äldreförsörjningsstöd	104	107	97	95
Etableringsersättning mm	91	–	–	–
Ekonomiskt bistånd	121	100	115	97
Studiestöd	99	83	95	101
Underhållsstöd	131	98	118	106
Övriga skattefria	110	94	103	98

Anm.: Simulerade värden för 2017. Värden redovisas inte när färre än 100 individer har inkomstslaget.
Källa: SCB, STAR 2015, egna beräkningar.

Hur många som betalar skatt följer av marknadsinkomsten och de skattepliktiga ersättningarna och följaktligen betalar en mindre andel av de som varit kortare tid i Sverige skatt och det genomsnittliga beloppet är också mindre.

I gruppen övriga utrikes födda 1–≤4 år saknar en del individuell disponibel inkomst, och det är i högre grad kvinnor som gör det.

Tabell 3.8 Andel som har betalat skatt och andra negativa transfereringar samt genomsnittligt belopp efter redovisningsgrupp 2017. Andel i procent, belopp i kronor per år och kvot mellan kvinnor och män i procent.

	Nyanlända flyktingar 1–≤4 år	Övriga utrikes födda 1–≤4 år	Utrikes födda >4 år	Födda i Sverige
Andel som betalar	57	74	90	98
Genomsnittligt belopp	23 600	72 400	83 100	111 600
Kvot kvinnor/män				
Andel som betalar	104	85	99	100
Genomsnittligt belopp	60	51	75	66

Anm.: Simulerade värden för 2017. I negativa transfereringar ingår t.ex. skatt, betalt underhållsstöd och återbetalt studielån.

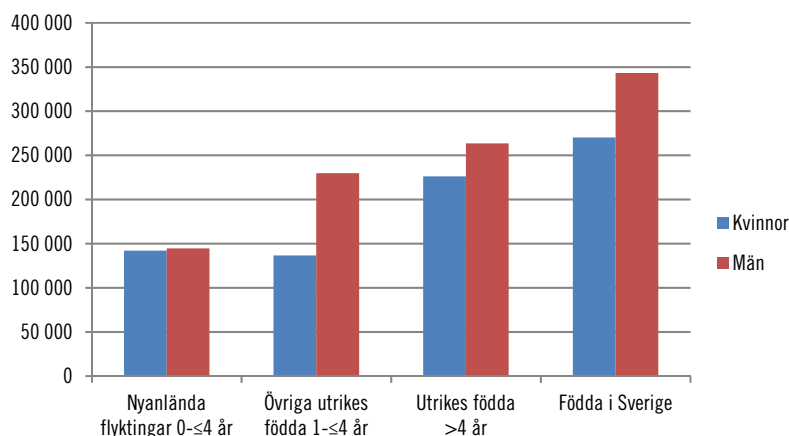
Källa: SCB, STAR 2015, egna beräkningar.

Den genomsnittliga individuella inkomsten ökar med antalet år i Sverige och är mer än dubbelt så stor för de som är födda i Sverige jämfört med för nyanlända flyktingar. Det är betydligt mindre skillnad mellan de olika gruppernas individuella disponibla inkomst än vad det är i deras marknadsinkomster. Det beror på att skatter och transfereringar bidrar till att minska skillnaderna mellan gruppernas inkomster och den totala inkomstspridningen i samhället.

Kvinnor har lägre genomsnittlig individuell inkomst än män i alla grupper utom nyanlända flyktingar. Störst är skillnaden i gruppen övriga utrikes födda 1–≤4 år, dvs. den grupp som kommit till Sverige av arbetsmarknadsskäl, för studier och för att de invandrat som anhöriga. Skatternas och transfereringarnas omfördelade roll betyder mer för kvinnor än för män. Kvinnor är oftare än män ensamstående med barn vilket innebär att skillnaden i den disponibla inkomsten mellan kvinnor och män minskar till följd av att kvinnorna mottar familjestöd i högre grad. I inkomstbegreppet individuell disponibel inkomst beaktas inte kvinnornas större försörjningsbörd.⁸²

⁸² Analyser av den ekonomiska standarden brukar därför baseras på ekvivalerad disponibel inkomst där hänsyn tas till skalfördelar och hushållets storlek.

Figur 3.4 Individuell disponibel inkomst för kvinnor och män efter redovisningsgrupp 2017. Kronor per år.

Anm.: Simulerade värden för 2017.
Källa: SCB, STAR 2015, egna beräkningar.

När hänsyn tas till välfärdsstatens omfördelning i form av transfereringar och skatter ökar kvinnors inkomst i förhållande till mäns från cirka 71 procent av marknadsinkomsten till cirka 80 procent av den individuella disponibla inkomsten. För nyanlända flyktingar är omfördelningen ännu större. Progressiviteten i inkomstskattesystemet gör att män, som i genomsnitt har högre arbetsinkomster, också i genomsnitt betalar mer skatt. Dessutom har kvinnor i genomsnitt högre inkomster från transfereringar.

3.2.3 Huvudsaklig inkomstkälla

Inkomsten kan också ge en indikation på vilka inkomster som är viktigast för olika individers försörjning. I tabell 3.9 redovisas den huvudsakliga inkomstkällan för individerna i redovisningsgrupperna. I gruppen sysselsatta ingår de vars inkomst till minst hälften består av lön- och företagarinkomster eller föräldrapenning och som klassificerats som sysselsatt enligt den imputerade uppgiften om sysselsättning.⁸³ De som har transfereringsinkomster som utgör

⁸³ De som enbart har föräldrapenning på grundnivå har svag anknytning till arbetsmarknaden och det är inte självklart hur de ska klassas.

minst hälften av inkomsten delas in i grupper efter den transferering som är störst: sjukpenning, arbetsmarknadsstöd, sjuk- och aktivitetsersättning, etableringsersättning respektive ekonomiskt bistånd. De som har studiestöd klassas som studerande och resterande som övriga.

Hälften av de nyanlända flyktingarna har etableringsersättning som huvudsaklig inkomstkälla och 12 procent har ekonomiskt bistånd som huvudsaklig inkomstkälla. En femtedel grupperas som sysselsatta. Försörjningsstöd som huvudsaklig inkomstkälla är betydligt vanligare i grupperna med utrikes födda. Relativt få har sjukpenning, sjuk- och aktivitetsersättning och arbetsmarknadsstöd som huvudsaklig inkomstkälla sett till hela årets inkomst.

Kvinnor försörjer sig huvudsakligen som sysselsatta i lägre grad än männen och skillnaderna är stora för de som varit kort tid i Sverige. Kvinnor som bott mer än fyra år i Sverige har oftare än männen sjukpenning eller sjuk- och aktivitetsersättning som huvudsaklig inkomstkälla. Nyanlända flyktingkvinnor har mindre ofta än männen arbetsmarknadsstöd som huvudsaklig inkomstkälla och hamnar betydligt oftare i övriggruppen. Det kan bero på att de är kvar på arbetsmarknaden i lägre grad än männen.

Tabell 3.9 Huvudsaklig inkomstkälla efter redovisningsgrupp 2017. Andel i procent och kvot mellan kvinnor och män i procent.

	Nyanlända flyktingar 1-≤4 år	Övriga utrikes födda 1-≤4 år	Utrikes födda >4 år	Födda i Sverige
Sysselsatt	19	52	64	81
Sjukpenning	0	1	2	2
Arbetsmarknadsstöd	6	3	6	2
Sjuk- och aktivitetsersättning	0	0	5	3
Etableringsersättning mm	50	0	0	0
Ekonomiskt bistånd	12	7	6	1
Studerande	5	6	7	7
Övriga	8	31	10	4
Kvot kvinnor/män				
Sysselsatt	42	61	87	94
Sjukpenning	–	–	150	300
Arbetsmarknadsstöd	71	133	100	100
Sjuk- och aktivitetsersättning	–	–	125	133
Etableringsersättning mm	108	–	–	–
Ekonomiskt bistånd	167	100	140	100
Studerande	100	267	160	150
Övriga	300	195	122	100

Anm.: De som har föräldrapenning räknas som sysselsatta.

Källa: SCB, STAR 2015, egna beräkningar.

3.2.4 Försörjningsstöd som komplement till etableringsersättningen

När etableringsersättningen infördes ansågs det viktigt att ersättningen skulle ligga på en sådan nivå att det bara i undantagsfall skulle behövas kompletterande försörjningsstöd. Personer med etableringsersättning som har barn får också ett etableringstillägg som betalas ut till hushållet. Beroende på barnens ålder är etableringstillägget 800 eller 1 500 kronor per barn och månad. Om det finns fler än tre barn i hushållet beräknas etableringstillägget utifrån de äldsta barnen. Inom försörjningsstödet varierar tillägget beroende på barnets ålder mellan 1 850 och 3 570 kronor per barn och månad 2017 och tillägget gäller för alla barn oavsett antal. Det innebär att hushåll med många barn riskerar att få en disponibel inkomst som

ligger under nivån för försörjningsstödet och därför kan få kompletterande försörjningsstöd.

Den flödesdatabas som är kopplad till STAR-urvalet innehåller månadsuppgifter om vilka transfereringar individerna haft. Det finns vissa kvalitetsbrister i data men beräkningar tyder på att de allra flesta som fick etableringsersättning under 2015 inte fick kompletterande försörjningsstöd. Vissa individer erhöll samtidigt försörjningsstöd och etableringsersättning 1–2 månader och endast en mindre del behövde kompletterande försörjningsstöd en längre tid. Av de hushåll som hade minst fyra barn och som hade etableringsersättning minst tio månader fick vart åttonde hushåll kompletterade försörjningsstöd.

3.2.5 Nyanländas inkomster

Få nyanlända flyktingar har inkomster av arbete, och de som har det har oftast låga inkomster. Därför är det också få som kvalificerat sig till de inkomstrelaterade ersättningarna. I den mån de tar del av skattepliktiga transfereringar är det på de lägre grundnivåerna.

Till följd av de låga arbetsinkomsterna och ersättningsnivåerna är nyanlända flyktingar i högre grad än de övriga grupperna beroende av inkomst- och behovsprövade transfereringar som bostadsbidrag och försörjningsstöd.

Bland de nyanlända flyktingarna mottar kvinnorna oftare bostadsbidrag, försörjningsstöd och underhållsbidrag. En förklaring är att kvinnor oftare än män är ensamstående med barn.

4 Ekonomiskt utbyte av arbete

Kapitlet tar upp de ekonomiska drivkrafternas betydelse för utformningen av regelverken och redovisar kort utvecklingen av det ekonomiska utbytet av arbete. Därefter redovisas kartläggningen av det ekonomiska utbytet av arbete för redovisningsgrupperna och för de olika typhushållen 2017.

4.1 Ekonomiska drivkrafter och utformningen av trygghetssystemen

De sociala trygghetssystemen ger ekonomisk trygghet genom att skydda mot inkomstbortfall vid arbetslöshet och sjukdom och garantera en lägsta inkomststandard för dem med låga inkomster eller stora behov. Men om inkomsten vid arbete bara är marginellt högre än när man inte arbetar försvagas de privatekonomiska motiven att arbeta och det uppstår incitamentsproblem. Det finns tydligt stöd för att personer reagerar på ekonomiska incitament, även om det är oklart hur mycket och varierar mellan grupper (se avsnitt 1.3.5).

De inkomstrelaterade försäkringarna i samband med arbetslöshet och sjukdom har förändrats vid ett flertal tillfällen sedan 1990-talets början. Skälen till dessa har varit många; att minska de statliga utgifterna, öka tryggheten eller spegla förändringar på arbetsmarknaden men också att öka drivkrafterna för arbete.⁸⁴ Studier visar att ersättningsnivån har stor betydelse för hur länge personer är arbetslösa och det finns tydligt stöd för att sannolikheten att lämna arbetslöshet ökar när den arbetslöse närmar sig tidpunkten för utförsäkring.⁸⁵ Forskningen visar också att som arbetslös är det

⁸⁴ SOU 2015:21.

⁸⁵ Skogman Thoursie (2012).

betydligt mer sannolikt att bli sjukskriven om ersättningen är högre vid sjukskrivning än vid arbetslöshet. Även inom sjukförsäkringen påverkar ersättningsnivån benägenheten att sjukskriva sig medan effekterna på hur länge man är sjukskriven är mindre. Det finns också studier som pekar på att tidsgränserna har betydelse även här, även om forskningen vad gäller sjukförsäkringen är mer begränsad.

Ekonomiska incitament måste också ses i relation till hur trygghetssystemen är utformade i övrigt. Förekomsten av incitamentsproblem har påverkat utformningen av framför allt de inkomstrelaterade försäkringarna. Det gäller inte bara ersättningsnivåer utan också tidsgränser och olika typer av kontroller. Omfattande forskning visar att tidsgränser och kontroller har en dämpande inverkan på användningen av försäkringen.⁸⁶ Det är därför viktigt med en bra balans mellan ersättningsnivåer och krav på den som mottar ersättningen för att därmed minimera effekterna på arbetsutbudet.

De ekonomiska incitamentens betydelse är också beroende av de sociala normer som finns kring trygghetssystemen – hur en person betar sig påverkas av hur hen bedöms av andra och den bedömningen beror på vad som anses vara normalt beteende i den grupp som personen tillhör.⁸⁷ Normer och attityder som etablerats inom familjen, bland kollegor och vänner och i samhället i stort påverkar i vilken omfattning individen själv använder försäkringarna.⁸⁸

Regeländringar som syftat till att påverka ekonomiska drivkrafter

Reglerna har också ändrats inom andra system med syftet att öka arbetsutbudet.

När *jobbskatteavdraget* infördes 2007 var motivet att sänka trösklarna in på arbetsmarknaden. Jobbskatteavdraget sänker skatten på lön- och företagarinkomst men inte från ersättningar vid arbetslöshet och sjukdom. Det innebär i praktiken en ökad skillnad

⁸⁶ Andersen (2015).

⁸⁷ Lindbeck (2008).

⁸⁸ Hägglund & Skogman Thoursie (2010).

mellan nettoersättning vid arbetslöshet eller sjukdom och nettoinkomst av arbete.⁸⁹ Det har visat sig vara mycket svårt att utvärdera jobbskatteavdraget och därför har det inte gått att dra några säkra slutsatser om effekterna.⁹⁰

Inom *bostadsbidraget* infördes individuella inkomstgränser den 1 januari 1997. Tidigare gjordes inkomstprövningen baserat på hushållets sammanlagda inkomster. Ett syfte med förändringen var att påverka arbetsutbudet genom att minska den privatekonomiska förlusten i form av kraftigt reducerat bostadsbidrag som kan uppkomma om en förälder vill övergå från hemarbete till förvärvsarbete. Reformen visade sig öka arbetsutbudet både för kvinnor och män, och störst var effekten för kvinnor. Det första året ökade behovet av försörjningsstöd. Men redan andra året försvann denna ökning, för att tredje året ha vänts till minskat behov av försörjningsstöd.⁹¹

När *maxtaxan* för barnomsorgen infördes 2001 var det bland annat med motivet att det skulle bli mer lönsamt att gå upp i arbetstid och börja förvärvsarbete.⁹² På så vis skulle möjligheterna för individer att vara självförsörjande genom arbete stimuleras, vilket ansågs angeläget inte minst ur ett jämställdhetsperspektiv. Effekterna av maxtaxan på sammanboende föräldrars arbetsutbud bedöms vara mycket små och förklaringen antas vara att minskade avgifter har ganska små effekter på föräldrars arbetsutbud när barnomsorgen redan är kraftigt subventionerad.⁹³

Försörjningsstödet är det yttersta skydds nätet och här finns stora incitamentsproblem när alla inkomster ska beaktas vid beräkning av behovet av försörjningsstöd. Ökade inkomster av arbete som inte innebär att man kommer över gränsen för försörjningsstöd ger då ingen inkomstökning alls. År 2013 infördes därför en jobbstimulans som innebär att under vissa förutsättningar räknas endast 75 procent av arbetsinkomsten vid beräkning av försörjningsstödet storlek.

⁸⁹ Jobbskatteavdraget som infördes i fem steg 2007–2011 sänker genomsnittsskatten för de som förvärvsarbetar och marginalskatten för breda inkomstgrupper. År 2016 infördes en avtrappning av jobbskatteavdraget vilket medför att personer med mycket höga inkomster inte får någon skattereduktion.

⁹⁰ Edmark m.fl. (2012).

⁹¹ Inspektionen för socialförsäkringen (2012).

⁹² Maxtaxan innebär att kommunen kan ta ut en viss högsta avgift inom förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg upp till ett inkomsttak. Kommunerna kan välja att ta ut lägre avgifter, och det förekommer att ingen avgift alls tas ut vid låga inkomster.

⁹³ Lundin, Mörk & Öckert (2007).

Jobbstimulansen gäller för den som fått försörjningsstöd under sex månader och gäller under två år. Jobbstimulansen har ännu inte utvärderats.⁹⁴

Etableringsersättning

Problemen med de höga marginaleffekterna i försörjningsstödet gjorde att en introduktionsersättning infördes 2003 som ett alternativ till försörjningsstöd för nyanlända. Kommunerna kunde själva besluta om introduktionsersättningens form och storlek. Många kommuner följde emellertid inte lagstiftarens intentioner med introduktionsersättningen utan utformade den så att de ekonomiska drivkrafterna till arbete var låga.⁹⁵

År 2010 infördes därför istället *etableringsersättningen* som är en statlig tidsbegränsad ekonomisk ersättning till nyanlända flyktingar som villkoras med ett aktivt deltagande i etableringsinsatser.⁹⁶ Ersättningen är generell och lika för alla, oberoende av var i landet man bor.⁹⁷ En viktig utgångspunkt var att ersättningen skulle vara individuell och inte påverkas av hushållsstorlek eller inkomster från andra i hushållet. På så sätt skulle både kvinnor och män ha incitament att delta. Det ansågs också viktigt att etableringsersättningen skulle ligga på en sådan nivå att det endast i undantagsfall skulle bli aktuellt med kompletterande försörjningsstöd.

För att stärka incitamenten till arbete var det möjligt att ha inkomster från arbete *utanför* etableringsplanen utan att ersättningen minskade. För förvärvsinkomster fanns ett fribelopp på 8 000 kronor, och för inkomster därutöver minskades etableringsersättningen med 50 procent. Etableringstillägget och bostadsersättningen minskades med 33 procent av hushållets respektive individens inkomst. För att ytterligare stärka incitamenten att arbeta utanför etableringsplanen upphörde nedsättningen av etableringsersättning vid förvärvsinkomster utanför handlingsplanen 2012 och

⁹⁴ IFAU har fått ett regeringsuppdrag att utvärdera jobbstimulansen inom ekonomiskt bistånd men uppdraget har inte redovisat än.

⁹⁵ Prop. 2009/10:60.

⁹⁶ Etableringsersättningen infördes i samband med den s.k. etableringsreformen 2010 (SFS (2010:197) Lag om etableringsinsatser för vissa nyanlända) som syftade till att underlätta etablering på arbetsmarknaden och i samhället för nyanlända.

⁹⁷ Prop. 2009/10:60.

2014 upphörde även nedsättningen av etableringstillägget och bostadsersättningen.

Vid inkomster från arbete *inom* etableringsplanen minskas etableringsersättningen i motsvarande grad som förvärvsarbetet pågår. För att stärka de ekonomiska drivkrafterna infördes ett undantag från den regeln den 1 oktober 2012 som innebar att etableringsersättningen inte minskades vid förvärvsarbete under sammanlagt högst sex månader. Regeln återinfördes den 1 februari 2016.⁹⁸

Det finns ingen utvärdering av effekten av etableringsersättningen, men en utvärdering av hela etableringsreformen tyder på små positiva effekter på sysselsättning och arbetsinkomster och att effekten är lika stor för kvinnor och män.⁹⁹

I Sverige är det den ekonomiska ersättningen i sig som ska fungera som incitament för ett aktivt deltagande i etableringsinsatser. I andra länder finns en trend att stärka incitamenten genom hårdare krav genom exempelvis lägre ersättning till nyanlända än för övriga invånare.¹⁰⁰

En jämförelse av systemen för mottagande av nyanlända i fem länder visar på relativt stora skillnader vad gäller ersättningsform och ersättningsnivåer.¹⁰¹ I Norge betalas en fast ersättning till personer som deltar i etableringsprogrammet och efter etableringsprogrammet hänvisas de nyanlända som saknar arbete till behovsprövade försörjningsstöd, dvs. samma system som i Sverige. Danmark, Tyskland och Nederländerna ger behovsprövade försörjningsstöd. I Tyskland och Nederländerna får nyanlända samma försörjningsstöd som inhemska medborgare, medan de i Danmark får ett betydligt lägre stöd. I de senare länderna får deltagarna behålla en del av inkomsten vid extraarbete.

När det gäller nivån på ersättningen för deltagare i etableringsprogrammen ligger Sverige i mitten av länderna enligt samma studie. Den svenska etableringsersättningen motsvarar 50 procent av ingångslönen på arbetsmarknaden. I Norge och Nederländerna är ersättningen högre (70 procent av ingångslönen) och i Danmark och Tyskland är den lägre (drygt 30 procent av ingångslönerna). I

⁹⁸ Från och 1 januari 2018 regleras etableringsstöden i samma förordning som aktivitetsstöd och utvecklingsersättning, SFS (2017:819) Förordning om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser.

⁹⁹ Andersson Joona (2016).

¹⁰⁰ Riksrevisionen (2015).

¹⁰¹ Joyce (2017).

Danmark höjs ersättningen för nyanlända när de avlagt ett godkänt språkprov. Slutsatsen av genomgången är att det är svårt att avgöra vilken nivå på ersättningen som bäst främjar integrationen på arbetsmarknaden.

4.1.1 Utvecklingen av ekonomiska drivkrafter att arbeta

Det ekonomiska utbytet av arbete har ökat för befolkningen i genomsnitt. Det gäller både utbytet av att arbeta jämfört med att vara arbetslös och av att öka sin arbetsinsats på marginalen.¹⁰²

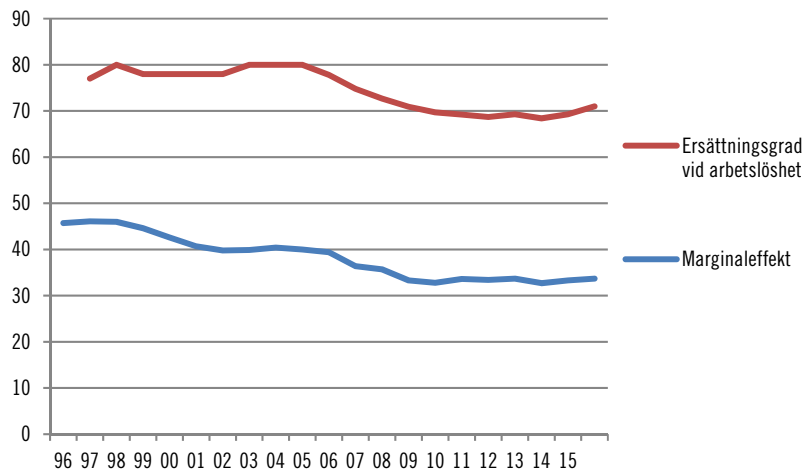
Den genomsnittliga ersättningsgraden har minskat från 77 procent till 69 procent sedan 1997 (se figur 4.1). En del av minskningen 2006–2007 beror på att beräkningsmetoden ändrades 2007.¹⁰³ Införandet av jobbskatteavdraget 2007–2011 har bidragit till en minskad ersättningsgrad. Andelen arbetslösa som inte får inkomstrelaterad a-kassa har ökat över tid vilket innebär att de modellberäknade ersättningsgraderna överskattas för en ökande andel av de arbetslösa.

Den genomsnittliga marginaleffekten har minskat från 46 procent till 33 procent mellan 1996 och 2015. Införandet av jobbskatteavdraget och skattereduktionen för allmän pensionsavgift under 2000-talet har bidragit till minskade marginaleffekter. Den genomsnittliga marginaleffekten bestäms inte bara av reglerna i skatte- och transfereringssystemen utan är också starkt kopplad till den ekonomiska utvecklingen. Stigande sysselsättning minskar exempelvis antalet personer med inkomstprövade bidrag vilket bidrar till att minska den genomsnittliga marginaleffekten. Ökade inkomster som gör att fler betalar statlig inkomstskatt bidrar till att öka den genomsnittliga marginaleffekten.

¹⁰² Måtten på ekonomiskt utbyte av arbete är beräknade med FASIT-modellen. Hur de beräknas beskrivs mer detaljerat i avsnitt 1.3. Ersättningsgraden visar hur stor den disponibla inkomsten vid arbetslöshet är i relation till den disponibla inkomsten vid arbete. Marginaleffekten beskriver det ekonomiska utbytet av att öka sitt arbete på marginalen och anger hur stor andel av en inkomstökning som går till ökade skatter och eventuellt minskade inkomstrelaterade transfereringar.

¹⁰³ Tidigare beräknades en ersättningsgrad som grundade sig på hur mycket personerna faktiskt har arbetat (eller varit arbetslösa) under året. Det innebär att ersättningsgraden blir något högre än om man i beräkningen av ersättningsgraden för alla individer jämfört inkomsten vid arbetslöshet hela året med inkomsten vid arbete hela året. Se vidare Eklind m.fl. (2004).

Figur 4.1 Utvecklingen av genomsnittlig margineffekt och ersättningsgrad vid arbetslöshet 1996–2015. Procent.

Anm.: Årsbruttolönen antas öka med 12 000 kronor. Avtalsersättningar ingår inte. Beräkningskonventioner för ersättningsgraden förändrades 2007 vilket innebär ett tidsseriebrott. Källa: Prop. 2012/13:100, Bilaga 2 och prop. 2016/17:100, Bilaga 2.

De generellt stärkta ekonomiska drivkrafterna att arbeta är till del en följd av att reallönerna har ökat kraftigt sedan mitten av 1990-talet och att de transfereringar som är alternativ eller komplement till inkomster från arbete inte har ökat lika snabbt som lönerna.¹⁰⁴ En del transfereringar är kopplade till prisutvecklingen, till exempel taket i sjukförsäkringen och studiemedlet. Andra är bestämda i fasta belopp, bland annat bostadsbidraget och barnbidraget. Det är vanligt att de transfereringar som anges i fasta belopp justeras så att de på sikt följer prisutvecklingen. Trots att merparten av transfereringarna har ökat något mer än prisutvecklingen sedan mitten av 1990-talet så har de inte vuxit i takt med den genomsnittliga inkomstutvecklingen (se tabell 4.1). Barnbidraget har exempelvis ökat cirka 10 procent mer än priserna, men ökningen motsvarar bara 70 procent av den allmänna löneutvecklingen.

Etableringsersättningen, etableringstillägget och bostadsersättningen redovisas inte i tabell 4.1, men beloppen är fasta och har inte ändrats sedan ersättningarna infördes 2010. Priserna har sedan dess ökat med cirka 4 procent vilket innebär att ersättningarnas värde har minskat i relation till både priser och inkomster.

¹⁰⁴ Se t.ex. Inspektionen för socialförsäkringen (2014).

Tabell 4.1 Förändring av transfereringar i relation till pris- och löneutveckling 1995–2015 i ett urval av transfereringssystemen. Kvoter.

	Förändring i förhållande till prisindex (KPI)	Förändring i förhållande till inkomstindex
Lägsta dagersättning i arbetslöshetsförsäkringen	1,2	0,7
Högsta dagersättning i arbetslöshetsförsäkringen	1,3	0,8
Sjukpenning, tak	1,0	0,6
Föräldraförsäkring, tak	1,0	0,6
Föräldraförsäkring, grundnivå (2002–2015)	1,5	0,9
Garantipension (2003–2015)	1,0	0,8
Sjukersättning, garantinivå	1,0	0,8
Barnbidrag, grundbelopp	1,1	0,7
Ekonomiskt bistånd ¹⁾	1,2	0,9
Studiemedel (1999–2015)	1,1	0,8

Anm.: ¹⁾ Ekonomiskt bistånd för en ensamstående förälder med två barn 11–14 år. Inkomstindex mäter den allmänna löneutvecklingen.

Källa: Prop. 2016/17:100, Bilaga 2.

Den genomsnittliga lönen har ökat i stort sett varje år sedan mitten av 1990-talet. Totalt sett har genomsnittslönen ökat med drygt 60 procent och lönerna har ökat även för dem med låga inkomster. Lönespridningen har inte ändrats i någon högre grad under 2000-talet men det finns en tendens till att de lägsta lönerna har ökat något mindre än medianinkomsten.¹⁰⁵ Lönerna för dem med låga inkomster förefaller ha utvecklats väl sett i relation till försörjningsstödet och arbetslöshetsförsäkringens grundersättning sedan slutet av 1990-talet, vilket skulle tyda på att det ekonomiska utbytet av arbete stärkts även för de med låga inkomster. Det visas också i en rapport som jämför utvecklingen av låga löner och utvecklingen av försörjningsstödet respektive av arbetslöshetsförsäkringens grundersättning.¹⁰⁶ Författarna gör bedömningen att de ökade inkomstskillnaderna mellan de som arbetar och de som inte arbetar gjort att incitamenten till arbete numera är påtagliga och att det finns liten

¹⁰⁵ Medlingsinstitutet (2017).

¹⁰⁶ Nordström Skans m.fl. (2017). Månadslönen för den 10:e percentilen används i jämförelsen, före skatt när den jämförs med arbetslöshetsförsäkringen och efter skatt när den jämförs med försörjningsstödet. Jämförelsen görs i kronor per dag. Det hade varit intressant att även se den relativa utvecklingen av lägre lönenivåer.

eller ingen anledning att inrikta politiken på att öka de ekonomiska incitamenten till arbete.

Skillnaden i disponibel inkomst har ökat mellan förvärvsarbetande och grupper som inte förvärvsarbetar sett över tid. För förvärvsarbetande ökade den disponibla inkomsten i genomsnitt med 56 procent mellan 1995 och 2011 och har därefter fortsatt att öka med 16 procent fram till 2016. För arbetslösa, sjuka och pensionärer var inkomstökningen i genomsnitt 19 procent mellan 1995 och 2011. Mellan 2011 och 2016 ökade arbetslösas disponibla inkomst med 8 procent. Grupperna i tabell 4.2 är indelade efter vilka huvudsakliga inkomster de har.

Tabell 4.2 Inkomstutveckling av disponibel inkomst per konsumtionsenhet för personer 20–64 år 1995–2016. Index och medelvärde i kronor.

	Inkomstutveckling 1995–2011	Inkomstutveckling 2011–2016	Genomsnittlig inkomst 2016
Förvärvsarbetande	156	116	337 700
Icke förvärvsarbetande	120	116	216 100
Studerande	136	119	229 700
Arbetslösa, sjuka, pensionärer	119		
Arbetslösa		108	176 900
Sjuka		110	203 300
Pensionärer		119	376 000
Föräldralediga		110	184 400
Övriga ej förvärvsarbetande	113	124	204 400

Anm.: Fasta priser. Brytpunkt vid 2011 p.g.a. att arbetslösa, sjuka och pensionärer endast redovisades sammanslaget 1995–2011.

Källa: SCB, HEK 1995–2011 och TRIF 2011–2016, egna beräkningar.

4.2 Ekonomiskt utbyte av arbete 2017

4.2.1 Heltidsarbete jämfört med att inte arbeta – ersättningsgrader och tröskeffekter

Genomsnittliga ersättningsgrader för grupper i befolkningen

I det här avsnittet redovisas resultaten av de beräkningar som gjorts av ersättningsgraden vid arbetslöshet med arbetslöshetsförsäkring för redovisningsgrupperna och även hur de varierar mellan olika hushållstyper och vid olika nivå på arbetsinkomsten. Beräkningarna

har gjorts med simuleringsmodellen FASIT för närmare 80 procent av åldersgruppen 20–64 år. Både arbetslösa och sysselsatta ingår givet att de har en inkomst på minst tre prisbasbelopp.¹⁰⁷ I beräkningen antas att individerna har inkomstrelaterad a-kassa när de är arbetslösa. Modellens beräkningsantaganden överensstämmer med den faktiska situationen för majoriteten av de anställda men för många av den mindre gruppen arbetslösa stämmer de mindre väl. Av hela arbetskraften (sysselsatta och arbetslösa) var 70 procent medlemmar i en a-kassa 2016.¹⁰⁸ Bland de arbetslösa var andelen lägre, 55 procent och andelen av de arbetslösa som faktiskt fick a-kassa var bara 38 procent.¹⁰⁹ En orsak är att många inte uppfyller arbetsvillkoret. Av de som fick ersättning från a-kassan fick de allra flesta, 91 procent, inkomstrelaterad ersättning. De beräknade ersättningsgraderna är därför representativa främst för de som står relativt nära arbetsmarknaden men överskattas för vissa individer och då framför allt i de grupper som har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden. För nyanlända flyktingar har ersättningsgraden bara beräknats för 17 procent i gruppen. För övriga utrikes födda som varit bosatta i Sverige upp till fyra år har ersättningsgraden beräknats för närmare hälften.

Den genomsnittliga ersättningsgraden vid arbetslöshet är 78 procent om man beaktar avtalsersättningar och 71 procent utan avtalsersättningar.¹¹⁰ Kvinnor har i genomsnitt något högre ersättningsgrader än män: 82 procent jämfört med 74 procent respektive 75 procent jämfört med 67 procent.

Ersättningsgraden utan avtalsersättning blir lägre ju längre tid personerna har bott i Sverige (se figur 4.2). Avtalsersättningarna har större betydelse för de som är födda i Sverige och för utrikes födda som bott mer än fyra år i Sverige. En förklaring är att det är vanligare med högre löner i de grupperna och avtalsersättningar har betydelse först vid inkomster över taket i arbetslöshetsförsäkringen. Den

¹⁰⁷ Se avsnitt 1.3 Data och metod.

¹⁰⁸ Akademikernas a-kassa (2017).

¹⁰⁹ Enligt Akademikernas a-kassa (2017) var varje månad i snitt 307 000 personer arbetslösa vilket motsvarar 6,2 procent av arbetskraften. Andelen 38 procent är beräknad på de i åldern 16–64 år som varje månad under 2016 var öppet arbetslösa, deltidsarbetslösa eller hade en tillfällig timanställning (möjliga ersättningstagare).

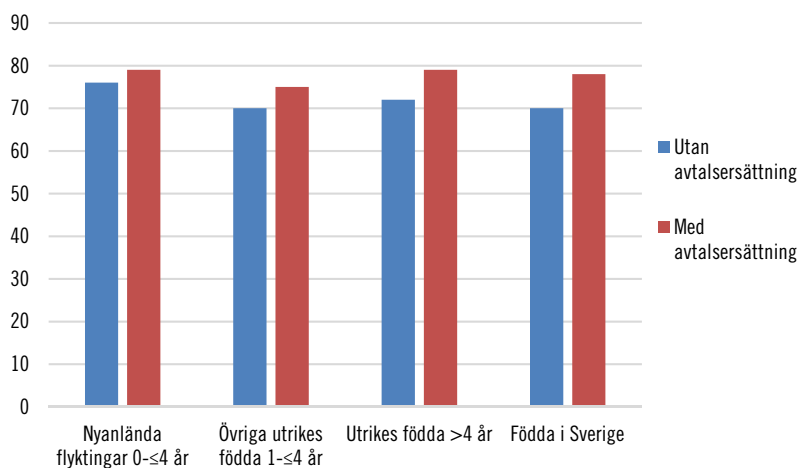
¹¹⁰ För de som varit arbetslösa någon gång under året är ersättningsgraden något högre, 79 respektive 74 procent. I beräkningen som inkluderar avtalsersättningar antas samtliga individer ha dessa.

beräknade genomsnittliga ersättningsgraden vid arbetslöshet för nyanlända flyktingar är något högre än för de övriga grupperna. Men beräkningen baseras på en liten del av gruppen så resultatet är inte representativt för hela gruppen. Dessutom visar beräkningen den ersättningsgrad som individerna skulle få om de lyckats kvalificera sig för en inkomstrelaterad a-kassa vilket mycket få har gjort.

Vid deltagande i en etableringsinsats är den genomsnittliga ersättningsgraden 70 procent.¹¹¹ För kvinnor är ersättningsgraden 74 procent och för män 67 procent. Det betyder att i genomsnitt är det ekonomiska utbytet av arbete för de som deltagit i en etableringsinsats ungefär detsamma som för de som skulle vara arbetslösa med arbetslöshetsförsäkring utan avtalsersättning, men större än för de som skulle vara arbetslösa med arbetslöshetsförsäkring med avtalsersättning.

En viktig principiell skillnad mellan a-kassa och etableringsersättning är att a-kassan är en försäkring mot inkomstbortfall som man måste kvalificera sig till genom arbete.

Figur 4.2 Genomsnittlig ersättningsgrad vid arbetslöshet med arbetslöshetsförsäkring efter redovisningsgrupp.

Anm.: Simulerade värden för 2017. Ersättningsgraden har beräknats för 17 procent av de nyanlända flyktingarna 1-4 år, 48 procent av övriga utrikes födda 1-4 år, 70 procent för utrikes födda >4 år och 81 procent av de som är födda i Sverige.

Källa: SCB, FASIT, STAR 2015, egna beräkningar.

¹¹¹ Beräknat för de som någon gång under året haft etableringsersättning och baserat på att månadslönen är 18 000 kronor.

Det är inte självklart vad som ska betraktas som höga ersättningsgrader. Incitamentsproblemen beror på hur känsliga individerna är för ekonomiska incitament och det varierar mellan olika individer och grupper. Dessutom påverkar även tidsgränser och kontroller. Riksdagen har beslutat att ersättningen i arbetslöshetsförsäkringen får vara högst 80 procent av bruttolönen.¹¹² I den danska regeringens redovisning av ekonomiska incitament att arbeta betraktas ersättningsgrader på 80 procent eller mer som höga.¹¹³

Höga ersättningsgrader på minst 80 procent vid arbetslöshet är vanligast bland nyanlända flyktingar, totalt 48 procent jämfört med 35 procent för födda i Sverige (se tabell 4.3). I alla redovisningsgrupper är det vanligare att kvinnor har höga ersättningsgrader.

Vid deltagande i en etableringsinsats har många höga ersättningsgrader men det är också vanligt med låga ersättningsgrader. Det ekonomiska utbytet av arbete är ofta lägre för kvinnor, vilket delvis kan förklaras av att de oftare är ensamstående med barn.

¹¹² Vid inkomster över taket i arbetslöshetsförsäkringen blir den faktiska ersättningsnivån, dvs. ersättningen i relation till bruttolönen, lägre.

¹¹³ Økonomi og Indenrigsministeriet (2017).

Tabell 4.3 Redovisningsgrupperna fördelade efter nivå på ersättningsgrad vid arbetslöshet med arbetslöshetsförsäkring inkl. avtalsersättning och etableringsersättning. Procent och kvot mellan kvinnor och män 2017.

Ersättningsgrad	Etablerings- ersättning		Arbetslöshetsförsäkring		
	Nyanlända flyktingar 1-≤4 år	Nyanlända flyktingar 1-≤4 år	Övriga utrikes födda 1-≤4 år	Utrikes födda >4 år	Födda i Sverige
0-60	24	6	22	12	13
60-70	18	8	13	14	17
70-80	22	37	34	32	35
80-90	24	40	24	32	28
90-100	11	8	6	9	7
Kvot kvinnor/män					
0-60	57	67	36	33	31
60-70	71	50	46	36	29
70-80	105	84	88	66	60
80-90	153	100	138	138	154
90-100	175	250	383	289	371
Antal obs.	9 581	2 398	11 559	132 362	661 205

Anm.: Simulerade värden för 2017. Ersättningsgraden har beräknats för 17 procent av de nyanlända flyktingarna 1-≤4 år, 48 procent av övriga utrikes födda 1-≤4 år, 70 procent för utrikes födda >4 år och 81 procent av de som är födda i Sverige.

Källa: SCB, FASIT, STAR 2015, egna beräkningar.

Ensamstående utan barn har en lägre genomsnittlig ersättningsgrad vid arbetslöshet och vid deltagande i en etableringsinsats än övriga hushållstyper i alla redovisningsgrupper. För sammanboende varierar den genomsnittliga ersättningsgraden vid arbetslöshetsersättning relativt lite mellan redovisningsgrupper. Ersättningsgraden vid etableringsersättning är lägre för sammanboende, framför allt för sammanboende utan barn. Generellt har kvinnor något högre ersättningsgrad än män. Det ekonomiska utbytet av arbete är således störst för ensamstående utan barn och större för sammanboende när de har etableringsersättning än om de har arbetslöshetsförsäkring.

Tabell 4.4 Genomsnittlig ersättningsgrad vid arbetslöshet med arbetslöshetsförsäkring inkl. avtalsersättning och etableringsersättning för olika hushållstyper efter redovisningsgrupp. Procent och kvot mellan kvinnor och män 2017.

Ersättningsgrad	Etablerings- ersättning		Arbetslöshetsförsäkring		
	Nyanlända flyktingar 1–≤4 år	Nyanlända flyktingar 1–≤4 år	Övriga utrikes födda 1≤4 år	Utrikes födda >4 år	Födda i Sverige
Ensamst.m. barn 0–6 år	79	81	74	78	75
Ensamst. m. barn 7–19 år	83	82	77	79	75
Ensamst. 20–39 år	59	74	67	67	66
Ensamst 40–64 år	60	74	69	74	72
Sammanb.m. barn 0–6 år	78	85	78	81	79
Sammanb.m. barn 7–19 år	79	85	81	85	83
Sammanb. 20–39 år	62	83	80	79	80
Sammanb. 40–64 år	61	83	81	85	85
Kvot kvinnor/män					
Ensamst.m. barn 0–6 år	101	115	112	110	115
Ensamst. m. barn 7–19 år	106	96	105	108	112
Ensamst. 20–39 år	97	101	104	105	109
Ensamst 40–64 år	98	96	104	106	106
Sammanb.m. barn 0–6 år	101	105	114	113	115
Sammanb. m.barn 7–19 år	101	102	114	107	110
Sammanb. 20–39 år	100	102	111	111	112
Sammanb. 40–64 år	125	104	113	106	109

Anm.: Simulerade värden för 2017. Ersättningsgraden har beräknats för 17 procent av de nyanlända flyktingarna 1–≤4 år, 48 procent av övriga utrikes födda 1–≤4 år, 70 procent för utrikes födda >4 år och 81 procent av de som är födda i Sverige.

Källa: SCB, FASIT, STAR 2015, egna beräkningar.

Ersättningsgraden är lägre ju högre individernas arbetsinkomst är, dvs. det ekonomiska utbytet är större ju större arbetsinkomst individen har. Det gäller för alla redovisningsgrupper, även nyanlända. Däremot är det färre bland nyanlända som har höga arbetsinkomster. I arbetsinkomsten ingår lön, företagariinkomster och arbetsrelaterade transfereringar som t.ex. föräldrapenning.

Tabell 4.5 Genomsnittlig ersättningsgrad vid arbetslöshet med arbetslöshetsförsäkring inkl. avtalsersättning efter arbetsinkomst i tusen kronor och redovisningsgrupp. Procent och kvot mellan kvinnor och män 2017.

	Nyanlända flyktingar 1–≤4 år	Övriga utrikes födda 1–≤4 år	Utrikes födda >4 år	Födda i Sverige
–100	82	82	83	83
100–200	84	85	85	84
200–300	80	81	84	84
300–400	72	73	79	79
400–500	65	64	72	74
500–600	63	60	68	71
600–	62	52	68	70
Kvot kvinnor/män				
–100	104	109	105	106
100–200	102	105	106	108
200–300	101	105	106	108
300–400	107	108	107	108
400–500	116	116	112	113
500–600	103	127	114	112
600–	103	118	111	107

Anm.: Simulerade värden för 2017. Ersättningsgraden har beräknats för 17 procent av de nyanlända flyktingarna 1–≤4 år, 48 procent av övriga utrikes födda 1–≤4 år, 70 procent för utrikes födda >4 år och 81 procent av de som är födda i Sverige.

Källa: SCB, FASIT, STAR 2015, egna beräkningar.

Sammanfattningsvis motsvarar det genomsnittliga utbytet av arbete vid deltagande i etableringsinsatser det genomsnittliga utbytet av arbete vid arbetslöshet utan avtalsersättning. Det är vanligt med lågt ekonomiskt utbyte (ersättningsgrader över 80 procent) både vid deltagande i en etableringsinsats och vid arbetslöshet med avtalsersättning. Men det är också en stor andel av de som deltar i etableringsinsatser som har relativt stort ekonomiskt utbyte av arbete, framför allt hushåll utan barn. Kvinnor har generellt lägre ekonomiskt utbyte av arbete än män. Mycket få nyanlända flyktingar har i praktiken kvalificerat sig för en inkomstrelaterad a-kassa.

Ersättningsgrader och tröskeeffekter för typhushåll med låga inkomster

Genomsnittliga värden är beroende av gruppernas sammansättning och det kan vara oklart vad som ligger bakom skilda genomsnitt för olika grupper. Därför redovisas också typfallsberäkningar som gör det möjligt att tydligare se hur regler och hushållsammansättning påverkar det ekonomiska utbytet av arbete och därigenom tydliggöra systemens strukturella egenskaper. För att spegla situationen för de som har eller kan förvänta sig en låg inkomst antas månadslönen vara 20 000 kronor respektive 18 000 kronor.¹¹⁴

Inkomsterna beräknas för fyra olika situationer: när man arbetar heltid, har arbetslöshetsförsäkring, etableringsersättning eller saknar någon av dessa inkomster vilket ofta innebär att man har försörjningsstöd. Jämförelsen mellan heltidsarbete och de övriga situationerna ger tröskeeffekter och ersättningsgrader med de olika försörjningarna.

Det ekonomiska utbytet av arbete redovisas för sex olika typhushåll: ensamstående och sammanboende utan barn, med ett barn (två år) eller fyra barn (två, fyra, sju och fjorton år). Hushållen har valts för att visa systemeffekterna, inte för att de är mest representativa. För att ge en viss uppfattning om hur vanliga sådana hushåll är redovisas hur många individer som lever i snarlika hushåll fördelade efter huvudsaklig inkomstkälla (se tabell 4.6). Ensamstående och sammanboende utan barn är de två största grupperna. Hushåll med många barn är förhållandevis få och de flesta har arbete som huvudsaklig inkomstkälla.

¹¹⁴ Se avsnitt 1.3.4 för en redogörelse för alla antaganden.

Tabell 4.6 Antal individer i populationen 20–64 år efter huvudsaklig inkomstkälla och hushållstyper 2017.

	Arbete	A-kassa	Etablerings- ersättning	Försörjningsstöd
Ensamstående utan barn	1 097 300	49 200	17 200	58 700
Ensamstående med ett barn 0–6 år	23 100	1 500	500	3 000
Ensamstående med 4+ barn och minst ett 0–6 år	1 200	400	300	1 300
Sammanboende utan barn	1 123 700	28 000	2 700	8 200
Sammanboende med ett barn 0–6 år	231 800	5 100	1 800	3 800
Sammanboende med 4+ barn och minst ett 0–6 år	30 500	2 900	4 200	4 600

Anm.: Framskrivning till 2017 med FASIT.

Källa: SCB, STAR 2015, egna beräkningar.

Inledningsvis redovisas mer detaljerat hur inkomsterna ser ut för typhushållen när de arbetar, är arbetslösa med a-kassa, deltar i etableringsinsatser/har etableringsersättning samt när de saknar egen försörjning – och hur det påverkar det ekonomiska utbytet av arbete. Månadslönen antas här vara 20 000 kronor och den som har arbetslöshetsförsäkring antas ha avtalsersättning vilket gäller för många som har a-kassa men inte för alla arbetslösa. Därefter redovisas en översikt av tröskeffekter och ersättningsgrader för de olika typfallen.

För sammanboende är effekten av att börja arbeta beroende av om den andra partnern arbetar eller inte. Den detaljerade redovisningen visar vad som händer när den första av de sammanboende börjar arbeta. I översikten redovisas också tröskeffekten och ersättningsgraden när den andra partnern börjar arbeta och när båda börjar arbeta samtidigt. Därutöver redovisas i översikten ersättningsgrader när månadslönen är 18 000 kronor samt när individen med a-kassa inte har rätt till ersättning enligt kollektivavtal.

Resultat av typfallsberäkningar är helt beroende av de antaganden som görs. Vilken boendekostnad som antas är särskilt viktig eftersom den kan påverka både bostadsbidrag och försörjningsstöd. I beräkningarna är hyreskostnaden för hushåll utan barn 5 800 kronor, för hushåll med ett barn 6 900 kronor och för hushåll med fyra barn 12 150 kronor. I avsnitt 1.3.4 beskrivs de gjorda antagandena närmare.

Ensamstående utan barn

För en ensamstående utan barn är den disponibla inkomsten 15 750 kronor vid en månadslön på 20 000 kronor. Vid arbetslöshet ersätts lönen med a-kassa och avtalsersättning vilket motsvarar 90 procent av bruttolönen. Men eftersom skatten på transfereringsinkomster är högre genom jobbskatteavdraget minskar den disponibla inkomsten ytterligare. Vid arbetslöshet är inkomsten 12 880 kronor vilket är 2 870 kronor mindre än vid arbete. Det innebär att tröskeleffekten är 86 procent.

Etableringsersättningen för den ensamstående utan barn ligger under nivån för försörjningsstöd. Den som inte har bostadsersättning kommer därför att behöva kompletterande försörjningsstöd. Den som uppfyller kraven för bostadsersättning och har en boendekostnad på högst 5 900 kronor i månaden får en inkomst som här ligger på samma nivå som gränsen för försörjningsstöd. I båda fallen blir tröskeleffekten 72 procent.

En ensamstående utan barn som saknar andra inkomster får 10 050 kronor i försörjningsstöd enligt de antaganden som gjorts. Tröskeleffekten blir 72 procent.

Ersättningsgraderna är lägre än tröskeleffekterna. Det beror på att i ersättningsgraden sätts vinsten av att arbeta i relation till den disponibla inkomsten och i tröskeleffekten sätts den i relation till bruttolönen. För ensamstående utan barn är den disponibla inkomsten mindre än bruttolönen och därför visar ersättningsgraden på ett större ekonomiskt utbyte av arbete (lägre ersättningsgrad än tröskel-effekt).

Tabell 4.7 Ensamstående utan barn 2017. Inkomster och ekonomiskt utbyte av arbete i kronor.

	Arbete	A-kassa	Etablerings- ersättning	Saknar egen försörjning
Lön	20 000			
A-kassa		15 140		
Avtalsersättning		2 820		
Skatt	4 250	5 090		
Arbetsinkomst netto	15 750	12 870		
Etableringsersättning			6 780	
Ekonomiskt bistånd eller bostadsersättning			3 270	10 050
Disponibel inkomst	15 750	12 870	10 050	10 050
Ökad inkomst vid arbete		2 870	5 700	5 700
Tröskeffekt (procent)		86	72	72
Ersättningsgrad (procent)		82	64	64

Anm.: Månadslönen är 20 000 kronor. Hyreskostnaden för hushåll utan barn är 5 800 kronor.

Beräkningarna baseras i övrigt på antaganden som anges i avsnitt 1.3.4.

Källa: SCB, FASIT, STAR 2015, egna beräkningar.

Ensamstående med ett barn

Ensamstående med barn får barnbidrag och även bostadsbidrag om inkomsten är låg. Om den andra föräldern inte uppfyller sitt försörjningsansvar för barnet får man också underhållsstöd från staten. Hushållet får betala en avgift för barnomsorg baserad på inkomster från bl.a. arbete och a-kassa. Den disponibla inkomsten efter att barnomsorgsavgiften för ett barn är betald är 19 270 kronor.

Som arbetslös med a-kassa minskar arbetsinkomsten vilket medför att bostadsbidraget ökar och att barnomsorgsavgiften blir lägre. Eftersom bostadsbidrag och barnomsorgsavgift baseras på inkomsten före skatt blir skillnaden mellan att ha lön och a-kassa inklusive avtalsersättning inte så stor. Tröskeffekten är 88 procent.

Den som har etableringsersättning har rätt till etableringstillägg för barn som bor i hushållet. Bostadsbidraget blir högre eftersom etableringsersättningen är lägre än lönen och a-kassan. Etableringsersättningen ingår inte i den inkomst som barnomsorgsavgiften grundas på, så föräldern behöver inte betala någon barnomsorgsavgift. Tröskeffekten är 72 procent.

Den ensamstående med ett barn som saknar egen försörjning har en tröskeffekt på 70 procent.

För den ensamstående med ett barn som har a-kassa eller etableringsersättning bidrar familjestöden till att den disponibla inkomsten hamnar över gränsen för ekonomiskt bistånd.

Ersättningsgraderna ligger på ungefär samma nivåer som tröskel-effekterna.

Tabell 4.8 Ensamstående med ett barn (2 år) 2017. Inkomster och ekonomiskt utbyte av arbete i kronor.

	Arbete	A-kassa	Etablerings- ersättning	Saknar egen försörjning
Lön	20 000			
A-kassa		15 140		
Avtalsersättning		2 820		
Skatt	4 250	5 090		
Arbetsinkomst netto	15 750	12 870		
Barnbidrag	1 050	1 050	1 050	1 050
Bostadsbidrag	1 500	1 900	3 400	3 400
Etableringsersättning			6 780	
Etableringstillägg			800	
Underhållsstöd	1 570	1 570	1 570	1 570
Ekonomiskt bistånd				7 320
Barnomsorgsavgift	600	450	0	0
Disponibel inkomst efter barnomsorgsavgift	19 270	16 940	13 600	13 340
Ökad inkomst vid arbete		2 330	5 670	5 930
Tröskeffekt (procent)		88	72	70
Ersättningsgrad (procent)		88	71	69

Anm.: Månadslönen är 20 000 kronor. Hyreskostnaden för hushåll med ett barn 6 900. Beräkningarna baseras i övrigt på antaganden som anges i avsnitt 1.3.4.

Källa: SCB, FASIT, STAR 2015, egna beräkningar.

Ensamstående med fyra barn

För ensamstående med fyra barn blir familjestöden viktigare för hushållets disponibla inkomst. Utan dem skulle även hushållet som arbetar eller har a-kassa behöva försörjningsstöd för att uppnå en skälig levnadsnivå. Men de bidrar också till att tröskeffekten för

den som har a-kassa blir något högre än för en ensamstående utan barn.

Den ensamstående med fyra barn som har etableringstillägg får trots familjestöden en inkomst som är lägre än gränsen för försörjningsstöd. Etableringstillägg lämnas endast för det äldsta barnet om man samtidigt har underhållsstöd för fyra barn¹¹⁵. Hade i det här fallet den förälder som inte bor i hushållet istället betalat underhållsbidrag hade hushållet fått 3 900 kronor i etableringstillägg och därmed inte behövt kompletterande försörjningsstöd.

Tröskeeffekten är hög vid alla tillstånd. Ersättningsgraderna är högre än tröskeeffekterna.

¹¹⁵ Om en nyanländ får underhållsstöd (1 573 kr) för tre barn enligt 18 kap. socialförsäkringsbalken, ska etableringstillägg enligt denna paragraf endast lämnas för de två äldsta barnen. Om en nyanländ får underhållsstöd för fyra eller fem barn ska etableringstillägg endast lämnas för det äldsta barnet. Om underhållsstöd lämnas för sex eller flera barn lämnas inte något etableringstillägg.

Tabell 4.9 Ensamstående med fyra barn (2, 4, 7 och 14 år) 2017.
Inkomster och ekonomiskt utbyte av arbete i kronor.

	Arbete	A-kassa	Etablerings- ersättning	Saknar egen försörjning
Lön	20 000			
A-kassa		15 140		
Avtalsersättning		2 820		
Skatt	4 250	5 090		
Arbetsinkomst netto	15 750	12 870		
Barnbidrag	5 940	5 940	5 940	5 940
Bostadsbidrag	3 300	3 700	5 200	5 200
Etableringsersättning			6 780	
Etableringstillägg			1 500	
Underhållsstöd	6 290	6 290	6 290	6 290
Ekonomiskt bistånd			1 710	9 990
Barnomsorgsavgift	1 110	840	0	0
Disponibel inkomst efter barnomsorgsavgift	30 170	27 960	27 420	27 420
Ökad inkomst vid arbete		2 210	2 750	2 750
Tröskeeffekt (procent)		89	86	86
Ersättningsgrad (procent)		93	91	91

Anm.: Månadslönen är 20 000 kronor. Hyreskostnaden för hushåll med fyra barn 12 150 kronor. Beräkningarna baseras i övrigt på antaganden som anges i avsnitt 1.3.4.

Källa: SCB, FASIT, STAR 2015, egna beräkningar.

Sammanboende utan barn

För sammanboende utan barn där båda har a-kassa påverkas den disponibla inkomsten i stort sett bara av skillnaden mellan att ha lön och att ha a-kassa. Tröskeeffekten, liksom för ensamstående utan barn, är 86 procent om man har a-kassa. Hushållet har inga inkomstberoende transfereringar eller avgifter.

Har de sammanboende etableringsersättning blir tröskeeffekten betydligt lägre i det fall en börjar arbeta. Det beror på att nettoarbetsinkomsten är betydligt högre än etableringsersättningen och att hushållet inte har några inkomstprövade bidrag (etableringsersättningen påverkas inte av partners inkomst).

För sammanboende som saknar egen försörjning är tröskeeffekten hög, men när en i hushållet börjar arbeta försvinner rätten till försörjningsstöd.

Ersättningsgraden är högre än tröskeeffekten när man har a-kassa eller etableringsersättning, men lägre för den som saknar egen försörjning (och får ekonomiskt bistånd).

Tabell 4.10 Sammanboende utan barn 2017. Inkomster och ekonomiskt utbyte av arbete i kronor.

	Partner med a-kassa		Partner med etableringsersättning		Partner utan försörjning	
	Arbetar	A-kassa	Arbetar	Etableringsersättning	Arbetar	Saknar egen försörjning
Lön	20 000		20 000		20 000	
A-kassa	15 140	30 290				
Avtalsersättning	2 820	5 640				
Skatt	9 330	10 170	4 250		4 250	
Arbetsinkomst netto	28 630	25 760	15 750		15 750	
Etableringsersättning			6 780	13 550		
Ekonomiskt bistånd						12 730
Disponibel inkomst	28 630	25 760	22 530	13 550	15 750	12 730
Ökad inkomst vid arbete		2 870		8 980		3 020
Tröskeeffekt (procent)		86		55		85
Ersättningsgrad (procent)		90		60		81

Anm.: Månadslönen är 20 000 kronor. Hyreskostnaden för hushåll utan barn är 5 800 kronor.

Beräkningarna baseras i övrigt på antaganden som anges i avsnitt 1.3.4.

Källa: SCB, FASIT, STAR 2015, egna beräkningar.

Sammanboende med ett barn

Liksom för sammanboende utan barn där båda har a-kassa påverkas den disponibla inkomsten i stort sett bara av skillnaden mellan att ha lön och att ha a-kassa. Tröskeeffekten blir därför 86 procent liksom för ensamstående och sammanboende utan barn. Barnomsorgsavgiften skiljer sig marginellt och hushållet är inte berättigat till bostadsbidrag.

Om båda har etableringsersättning är tröskeeffekten lägre än jämfört med fallet där båda har a-kassa. Det beror på att skillnaden i etableringsersättning och nettoarbetsinkomsten är större än mellan a-kassa och nettoarbetsinkomsten. Ökningen i barnomsorgsavgift blir dock större (eftersom etableringsersättningen inte ingår i den

inkomstgrundade avgiften) och bostadsbidraget minskar. Etableringstillägget påverkas inte av att en person börjar arbeta. För de som har etableringsersättning är tröskeeffekten högre än för sammanboende utan barn eftersom man har inkomstberoende bostadsbidrag och får betala barnomsorgsavgift när man får ett arbete.

För sammanboende med ett barn som saknar försörjning blir det ekonomiska utbytet av att en person börjar arbeta mycket litet och tröskeeffekten är 97 procent. Tappet i bostadsbidrag och ökad barnomsorgsavgift bidrar till den höga tröskeeffekten.

Ersättningsgraden är högre än tröskeeffekten för sammanboende som har a-kassa eller etableringsersättning.

Tabell 4.11 Sammanboende med ett barn (2 år) 2017. Inkomster och ekonomiskt utbyte av arbete i kronor.

	Partner med a-kassa		Partner med etableringsersättning		Partner utan försörjning	
	Arbetar	A-kassa	Arbetar	Etableringsersättning	Arbetar	Saknar egen försörjning
Lön	20 000		20 000		20 000	
A-kassa	15 140	30 290				
Avtalsersättning	2 820	5 640				
Skatt	9 330	10 170	4 250		4 250	
Arbetsinkomst netto	28 630	25 760	15 750		15 750	
Barnbidrag	1 050	1 050	1 050	1 050	1 050	1 050
Bostadsbidrag			200	2 800	500	3 400
Etableringsersättning			6 780	13 550		
Etableringstillägg			800	800		
Ekonomiskt bistånd						11 740
Barnomsorgsavgift	1 050	910	600	0	600	0
Disponibel inkomst efter barnomsorgsavgift	28 630	25 900	23 980	18 200	16 700	16 190
Ökad inkomst vid arbete		2 730		5 780		510
Tröskeeffekt (procent)		86		71		97
Ersättningsgrad (procent)		90		76		97

Anm.: Månadslönen är 20 000 kronor. Hyreskostnaden för hushåll med ett barn är 6 900 kronor. Beräkningarna baseras i övrigt på antaganden som anges i avsnitt 1.3.4.

Källa: SCB, FASIT, STAR 2015, egna beräkningar.

Sammanboende med fyra barn

Även för sammanboende med fyra barn där båda har a-kassa uppstår den största tröskeeffekten till följd av a-kassa och skatt medan de inkomstberoende bostadsbidraget och barnomsorgsavgiften endast har marginell betydelse.

För de sammanboende som båda har etableringsersättning kommer en stor del av inkomstökningen till följd av skillnaden mellan nettoarbetsinkomsten och etableringsersättning att ätas upp av minskat bostadsbidrag och höjd barnomsorgsavgift och tröskeeffekten är 89 procent.

Sammanboende med fyra barn som saknar försörjning har inget ekonomiskt utbyte av att en person börjar arbeta och tröskel-effekten är 100 procent.

Ersättningsgraden är högre än tröskeleffekten för sammanboende som har a-kassa eller etableringsersättning.

Tabell 4.12 Sammanboende med fyra barn (2, 4, 7 och 14 år) 2017. Inkomster och ekonomiskt utbyte av arbete i kronor.

	Partner med a-kassa		Partner med etableringsersättning		Partner utan försörjning	
	Arbetar	A-kassa	Arbetar	Etableringsersättning	Arbetar	Saknar egen försörjning
Lön	20 000		20 000		20 000	
A-kassa	15 140	30 290				
Avtalsersättning	2 820	5 640				
Skatt	9 330	10 170	4 250		4 250	
Arbetsinkomst netto	28 630	25 760	15 750		15 750	
Barnbidrag	5 940	5 940	5 940	5 940	5 940	5 940
Bostadsbidrag		100	2 000	4 600	2 300	5 200
Etableringsersättning			6 780	13 550		
Etableringstillägg			3 100	3 100		
Ekonomiskt bistånd				3 040	7 350	19 100
Barnomsorgsavgift	1 950	1 680	1 110	0	1 110	0
Disponibel inkomst efter barnomsorgsavgift	32 620	30 120	32 460	30 230	30 240	30 240
Ökad inkomst vid arbete		2 500		2 230		-10
Tröskeleffekt (procent)		87		89		100
Ersättningsgrad (procent)		92		93		100

Anm: Månadslönen är 20 000 kronor. Hyreskostnaden för hushåll med fyra barn är 12 150 kronor. Beräkningarna baseras i övrigt på antaganden som anges i avsnitt 1.3.4.
Källa: SCB, FASIT, STAR 2015, egna beräkningar.

Översikt av tröskeleffekter och ersättningsgrader för typhushållen

Det ekonomiska utbytet av att arbeta i kronor varierar kraftigt beroende på situation – från ingenting för sammanboende med fyra barn som saknar egen försörjning när den första börjar arbeta till närmare 19 000 kronor om båda börjar arbeta (se tabell 4.13).

Tabell 4.13 Översikt av ekonomiskt utbyte av arbete i kronor i olika situationer och för olika hushållstyper 2017.

	A-kassa	Etablerings- ersättning	Saknar egen försörjning
Ensamstående utan barn	2 880	5 700	5 700
Ensamstående med ett barn	2 330	5 670	5 930
Ensamstående med fyra barn	2 210	2 750	2 750
Sammanboende utan barn			
Ingen arbetar – en börjar	2 870	8 980	3 020
En arbetar – andra börjar	2 880	8 980	15 760
Ingen arbetar – båda börjar	5 750	17 960	18 780
Sammanboende med ett barn			
Ingen arbetar – en börjar	2 730	5 780	510
En arbetar – andra börjar	2 730	7 380	14 660
Ingen arbetar – båda börjar	5 460	13 160	15 170
Sammanboende med fyra barn			
Ingen arbetar – en börjar	2 500	2 230	-10
En arbetar – andra börjar	2 610	2 770	5 000
Ingen arbetar – båda börjar	5 110	5 000	4 990

Anm.: Månadslönen är 20 000 kronor. Hyreskostnaden för hushåll utan barn är 5 800 kronor, för hushåll med ett barn 6 900 kronor och för hushåll med fyra barn 12 150 kronor. Beräkningarna baseras i övrigt på antaganden som anges i avsnitt 1.3.4.

Källa: SCB, FASIT, STAR 2015, egna beräkningar.

Även sett i relation till bruttolöneökningen är variationen stor (se tabell 4.14). Om man har a-kassa är tröskeeffekterna generellt höga, mellan 86 och 89 procent. Det gäller oavsett om man har barn eller inte och hur många barn man har. För sammanboende spelar det inte heller någon större roll för om man är den första eller andra som börjar arbeta eller om båda börjar arbeta samtidigt. Tröskeeffekten beror på ersättningsnivån i arbetslöshetsförsäkring och den kompletterande avtalsersättningen. Jobbskatteavdraget minskar tröskeeffekten något.

För ensamstående är tröskeeffekten i stort sett densamma oavsett om man har etableringsersättning eller försörjningsstöd. Om man har ett barn ligger ersättningarna på ungefär samma nivå och om man har fyra barn behöver båda hushållen försörjningsstöd. För hushåll med fyra barn är tröskeeffekten högre, 86 procent, än för hushåll utan barn eller med ett barn, 70–72 procent.

För sammanboende utan barn som har etableringsersättning är tröskeeffekten lägre, 55 procent, oavsett om man är den första eller

andra som börjar arbeta eller om båda börjar arbeta samtidigt. Saknar man egen försörjning är tröskeeffekten betydligt högre för den första som börjar arbeta (85 procent), men lägre för den andra som börjar arbeta (21 procent) vilket förklaras av att man inte längre har rätt till försörjningsstöd när en person redan arbetar.

Tabell 4.14 Översikt av tröskeeffekten i olika situationer och för olika hushållstyper 2017 i procent. Månadslön 20 000 kronor.

	A-kassa	Etablerings- ersättning	Saknar egen försörjning
Ensamstående utan barn	86	72	72
Ensamstående med ett barn	88	72	70
Ensamstående med fyra barn	89	86	86
Sammanboende utan barn			
Ingen arbetar – en börjar	86	55	85
En arbetar – andra börjar	86	55	21
Ingen arbetar – båda börjar	86	55	53
Sammanboende med ett barn			
Ingen arbetar – en börjar	86	71	97
En arbetar – andra börjar	86	63	27
Ingen arbetar – båda börjar	86	67	62
Sammanboende med fyra barn			
Ingen arbetar – en börjar	87	89	100
En arbetar – andra börjar	87	86	75
Ingen arbetar – båda börjar	87	88	88

Anm.: Hyreskostnaden för hushåll utan barn är 5 800 kronor, för hushåll med ett barn 6 900 kronor och för hushåll med fyra barn 12 150 kronor. Beräkningarna baseras i övrigt på antaganden som anges i avsnitt 1.3.4.

Källa: SCB, FASIT, STAR 2015, egna beräkningar.

Sammanboende med ett barn där minst en person arbetar har inte heller rätt till försörjningsstöd. Hushållet där den som inte arbetar har etableringsersättning får därför en högre disponibel inkomst än hushållet där partnern inte arbetar. Det gör att tröskeeffekten blir högre för hushållet med etableringsersättning (och etableringstillägg) när den andra personen börjar arbeta.

För sammanboende med fyra barn är tröskeeffekterna höga både för hushållet som saknar egen försörjning och för hushållet som har etableringsersättning (och etableringstillägg). Men även här är den disponibla inkomsten högre när den andra personen har etableringsersättning vilket gör att det ekonomiska utbytet av att den

andra personen börjar arbeta är lägre än i hushållet där en person helt saknar egen försörjning.

För sammanboende som saknar egen försörjning är tröskeleffekten mycket hög för den första personen som börjar arbeta, men betydligt lägre när även den andra personen börjar arbeta. Samma mönster gäller för de som har etableringsersättning. Men etableringsersättningen ger jämförelsevis starkare incitament för den första personen att börja arbeta, och relativt svagare incitament för den andra personen att börja arbeta.

Bland de som varit kort tid i Sverige är kvinnorna sysselsatta i lägre grad än männen (se tabell 2.5). Det betyder att fallet att en individ i hushållet redan arbetar ofta är mer relevant för kvinnor än för män vilket i sin tur innebär att etableringsersättningen gör tröskeleffekten större för kvinnor än för män.

Tröskeleffekten anger den renodlade systemeffekten medan ersättningsgraden mäter styrkan av det ekonomiska utbytet av arbete (se avsnitt 1.3.2). I stort sett ger tröskeleffekten och ersättningsgraden en likartad bild. Ersättningsgraden är generellt hög för de som har a-kassa, och för de som saknar egen försörjning är ersättningsgraden högre för den första av ett sammanboende par som börjar arbeta än för den andra (se tabell 4.15). Ersättningsgraden är också högre för den andra med etableringsersättning som börjar arbeta jämfört med om man saknar egen försörjning.

För vissa hushåll och situationer är ersättningsgraden högre än tröskeleffekten. Det gäller för ensamstående med fyra barn och för sammanboende när en person börjar arbeta (både för den första och för den andra) – med undantag av när den första i ett hushåll som saknar egen försörjning börjar arbeta. I de fallen blir styrkan av det ekonomiska utbytet av arbete lägre när hänsyn tas till hushållets samtliga inkomster. Särskilt stor blir skillnaden för de som har etableringsersättning eller som saknar egen försörjning när den andra personen börjar arbeta.

Tabell 4.15 Översikt av ersättningsgrader i olika situationer och för olika hushållstyper 2017 i procent. Månadslön 20 000 kronor.

	A-kassa	Etablerings- ersättning	Saknar egen försörjning
Ensamstående utan barn	82	64	64
Ensamstående med ett barn	88	71	69
Ensamstående med fyra barn	93	91	91
Sammanboende utan barn			
Ingen arbetar – en börjar	90	60	81
En arbetar – andra börjar	91	72	50
Ingen arbetar – båda börjar	82	43	40
Sammanboende med ett barn			
Ingen arbetar – en börjar	90	76	97
En arbetar – andra börjar	91	76	53
Ingen arbetar – båda börjar	83	58	52
Sammanboende med fyra barn			
Ingen arbetar – en börjar	92	93	100
En arbetar – andra börjar	93	92	86
Ingen arbetar – båda börjar	85	86	86

Anm.: Hyreskostnaden för hushåll utan barn är 5 800 kronor, för hushåll med ett barn 6 900 kronor och för hushåll med fyra barn 12 150 kronor. Beräkningarna baseras i övrigt på antaganden som anges i avsnitt 1.3.4.

Källa: SCB, FASIT, STAR 2015, egna beräkningar.

Det ekonomiska utbytet av arbete är generellt sett lägre om bruttolönen är lägre. I tabell 4.16 redovisas ersättningsgraden när månadslönen är 18 000 kronor. För de flesta typhushåll som har a-kassa blir ersättningsgraden bara marginellt högre. Men för de som har etableringsersättning och saknar egen försörjning blir skillnaden något större. För sammanboende med fyra barn blir det ekonomiska utbytet av arbete ytterst litet, eller obefintligt oavsett försörjningssituation.

Tabell 4.16 Översikt av ersättningsgrader i olika situationer och för olika hushållstyper 2017 i procent. Månadslön 18 000 kronor.

	A-kassa	Etablerings- ersättning	Saknar egen försörjning
Ensamstående utan barn	83	70	70
Ensamstående med ett barn	89	74	73
Ensamstående med fyra barn	94	94	94
Sammanboende utan barn			
Ingen arbetar – en börjar	91	64	89
En arbetar – andra börjar	92	74	50
Ingen arbetar – båda börjar	83	47	44
Sammanboende med ett barn			
Ingen arbetar – en börjar	91	79	100
En arbetar – andra börjar	89	77	53
Ingen arbetar – båda börjar	81	61	54
Sammanboende med fyra barn			
Ingen arbetar – en börjar	103	96	100
En arbetar – andra börjar	94	96	96
Ingen arbetar – båda börjar	97	92	92

Anm.: Hyreskostnaden för hushåll utan barn är 5 800 kronor, för hushåll med ett barn 6 900 kronor och för hushåll med fyra barn 12 150 kronor. Beräkningarna baseras i övrigt på antaganden som anges i avsnitt 1.3.4.

Källa: SCB, FASIT, STAR 2015, egna beräkningar.

För de som har a-kassa utan avtalsersättning ökar det ekonomiska utbytet av arbete för de flesta typhushållen jämfört med om man har avtalsersättning (se tabell 4.17). Men för sammanboende med fyra barn blir ersättningsgraden högre utan avtalsersättning när den första personen börjar arbeta. Det beror på att hushållet har rätt till försörjningsstöd när ingen arbetar vilket innebär att den ekonomiska vinsten av att den första personen börjar arbeta blir låg. Det gör också att ersättningsgraden när båda börjar arbeta samtidigt bara blir marginellt högre med avtalsersättning.

Tabell 4.17 Översikt av ersättningsgrader för arbetslösa med och utan avtalsersättning 2017 i procent. Månadslön 20 000 kronor.

	A-kassa med avtalsersättning	A-kassa utan avtalsersättning
Ensamstående utan barn	82	70
Ensamstående med ett barn	88	82
Ensamstående med fyra barn	93	83
Sammanboende utan barn		
Ingen arbetar – en börjar	90	83
En arbetar – andra börjar	91	85
Ingen arbetar – båda börjar	82	70
Sammanboende med ett barn		
Ingen arbetar – en börjar	90	83
En arbetar – andra börjar	91	85
Ingen arbetar – båda börjar	83	71
Sammanboende med fyra barn		
Ingen arbetar – en börjar	92	97
En arbetar – andra börjar	93	88
Ingen arbetar – båda börjar	85	86

Anm.: Hyreskostnaden för hushåll utan barn är 5 800 kronor, för hushåll med ett barn 6 900 kronor och för hushåll med fyra barn 12 150 kronor. Beräkningarna baseras i övrigt på antaganden som anges i avsnitt 1.3.4.

Källa: SCB, FASIT, STAR 2015, egna beräkningar.

Etableringsersättning respektive arbete på deltid

Fram till och med 2017 är det möjligt att kombinera deltagande i etableringsinsatser med arbete genom att deltagandet i etableringsinsatsen kan vara på 100, 75, 50 och 25 procent vilket ger stort utrymme för arbete vid sidan av etableringsplanen. Arbete kan också ingå som en aktivitet i deltagarens etableringsplan. I det fallet minskas etableringsersättning, etableringstillägg och bostadsersättning med motsvarande del. Det ekonomiska utbytet av att gå till arbete omfattande 25, 50, respektive 75 procent blir lägre än om deltagaren övergår till att arbeta heltid. Även här kommer det ekonomiska utbytet att påverkas av bostadsbidrag och eventuell barnomsorgsavgift vilket gör att de som har barn vinner mindre på att arbeta än de som inte har barn.

4.2.2 Ökat arbete på marginalen - marginaleffekter

Marginaleffekter i befolkningen

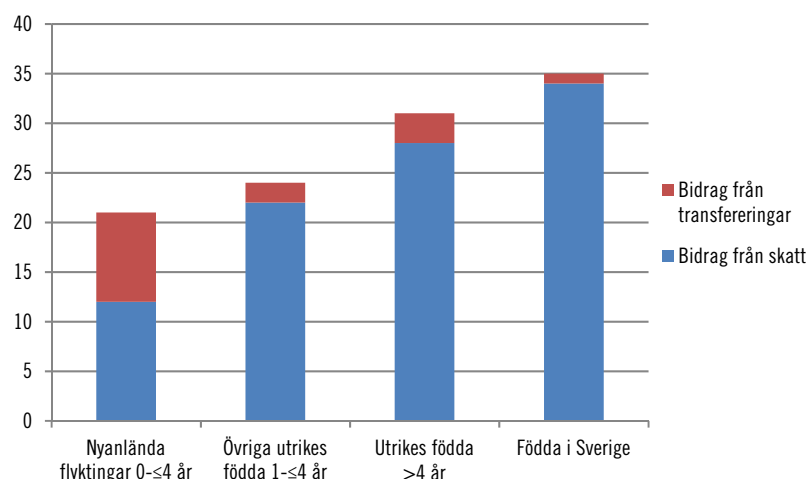
I det här avsnittet redovisas resultaten av de beräkningar som gjorts av marginaleffekten för redovisningsgrupperna och även hur de varierar med arbetsinkomsten. Beräkningarna har gjorts med simuleringsmodellen FASIT för närmare 90 procent av åldersgruppen 20–64 år. Beräkningen av marginaleffekten genomförs för varje individ genom att löneinkomsten ökas med 12 000 kronor per år (1 000 kronor i månaden).¹¹⁶ Därefter beräknas hur mycket hushållets disponibla inkomst förändras efter att skatter och transfereringar justerats på grund av löneökningen.¹¹⁷ Etableringsersättningen är inte inkomstprövad och påverkar därför inte direkt den beräknade marginaleffekten.

Den genomsnittliga marginaleffekten är 34 procent, 32 procent för kvinnor och 36 procent för män. Huvuddelen utgörs av marginalskatten (se figur 4.3). Ju kortare tid en grupp har bott i Sverige desto lägre är marginalskatten och den totala marginaleffekten. Bidraget till marginaleffekten från transfereringar är i genomsnitt litet, men för gruppen nyanlända flyktingar bidrar transfereringarna till nästan hälften av den genomsnittliga marginaleffekten.

¹¹⁶ Det motsvarar grovt räknat 10 timmars arbete per månad med en låg månadslön vilket kan anses som en relativt liten arbetsinsats. Med riktigt låga belopp kan avrundningseffekter i olika system ge svårtolkade resultat.

¹¹⁷ Se avsnitt 1.3 Data och metod.

Figur 4.3 Genomsnittlig margineffekt fördelat på bidrag från skatter och transfereringar efter redovisningsgrupp 2017.

Anm.: Årsbruttolönen antas öka med 12 000 kronor.
 Källa: SCB, STAR 2015, egna beräkningar.

Redovisningsgrupperna skiljer sig åt i hur stor andel som har riktigt låga margineffekter (upp till 20 procent). Närmare hälften av de nyanlända flyktingarna och endast 8 procent av gruppen födda i Sverige har så låga margineffekter. Det hänger samman med hur hög arbetsinkomst man har och därmed hur hög marginals-katten är. Det är få som har margineffekter över 60 procent i alla grupperna. Kvinnor har generellt lägre margineffekter än män, med undantag av de relativt få i gruppen nyanlända flyktingar som har margineffekter över 60 procent där kvinnorna är överrepresenterade.

Tabell 4.18 Andel med margineffekter i olika intervall efter redovisningsgrupp 2017 i procent.

Marginaleffekt	Nyanlända flyktingar 1–≤4 år	Övriga utrikes födda 1–≤4 år	Utrikes födda >4 år	Födda i Sverige
0–20	46	35	16	8
20–40	38	50	61	61
40–60	13	12	19	26
60–80	2	2	4	5
80–100	0	0	0	0
Kvot kvinnor/män				
0–20	121	177	113	100
20–40	79	85	110	135
40–60	92	41	70	58
60–80	200	33	80	43
80–100	-	-	-	-

Anm.: Årsbruttolönen antas öka med 12 000 kronor. De som har försörjningsstöd antas få ta del av jobbstimulansen vilket innebär att margineffekten blir 75 procent istället för 100 procent.

Källa: SCB, STAR 2015, egna beräkningar.

Marginaleffekten är högre ju högre individernas arbetsinkomst är, vilket är en följd av den progressiva inkomstskatten. Det ekonomiska utbytet är mindre när arbetsinkomsten är högre och det gäller för alla redovisningsgrupper, även nyanlända.

Tabell 4.19 Genomsnittliga marginaleffekter efter arbetsinkomst 2017 i procent.

Arbetsinkomst, tkr	Nyanlända flyktingar 1–≤4 år	Övriga utrikes födda 1–≤4 år	Utrikes födda >4 år	Födda i Sverige
0–100	16	9	17	15
100–200	32	28	30	28
200–300	32	29	31	30
300–400	31	30	31	31
400–500	38	39	40	40
500–600	51	51	52	53
600–	58	58	58	58

Anm.: Årsbruttolönen antas öka med 12 000 kronor.

Källa: SCB, STAR 2015, egna beräkningar.

Marginaleffekter för typfallen

Nyanlända som har etableringsersättning kan ha förvärvsinkomster från ett arbete vid sidan av etableringsplanen utan att etableringsersättningen minskar 2017. Givet att deltagande i etableringsinsatsen uppgår till heltid torde det röra sig om en relativt låg inkomstnivå.¹¹⁸ Men eftersom etableringsersättningen ingår i bostadsbidragets bidragsgrundande inkomst kommer bostadsbidraget att börjar trappas av för en del individer (det sker efter 58 500 kronor per år för en sammanboende och 117 000 kronor för ensamstående). Etableringsersättningen på heltid uppgår till cirka 80 000 kronor per år. Marginaleffekten kan då bli densamma som summan av en mycket låg marginalsatt, bidraget från avräkningen av bostadsbidraget (20 procent) och, om det finns barn som går i förskolan, barnomsorgsavgiften (3–6 procent) – givet att hushållet inte har rätt till försörjningsstöd.

För nyanlända utan etableringsersättning och för övriga i befolkningen kommer marginaleffekten att variera med inkomstnivå och hushållssammansättning. Marginaleffekten av att öka sin arbetsinkomst stegvis med 1 000 kronor – från 0 kronor till 40 000 kronor i månaden – kan illustreras med typfallsberäkningar. Marginaleffekten och bidragen till den har beräknats med FASIT-modellen för samma typhushåll som tidigare. För sammanboende är utgångspunkten först att partnern inte arbetar. I en alternativ

¹¹⁸ Det ekonomiska utbytet av mer omfattande arbete diskuteras i avsnitt 4.2.1.

beräkning antas att den andra partnern arbetar heltid med en månadslön på 20 000 kronor. Jobbstimulansen beaktas inte i beräkningarna vilket innebär att margineffekten är 100 procent så länge hushållet behöver försörjningsstöd.

Margineffekten för de ensamstående typhushållen redovisas i figur 4.4. Den ensamstående utan barn får försörjningsstöd upp till en månadslön motsvarande cirka 11 000 kronor. Därefter är margineffekten densamma som marginalskatten.

Ensamstående med barn får bostadsbidrag, vilket bidrar till att rätten till försörjningsstöd upphör vid lägre inkomst än det annars skulle ha gjort. För den ensamstående med ett barn bidrar avtrappningen av bostadsbidrag dock till att margineffekten är cirka 50 procent upp till en månadsinkomst på cirka 27 000 kronor. Barnomsorgsavgiften bidrar till margineffekten med 3 procentenheter. För den ensamstående med fyra barn har bostadsbidraget inte trappats av helt förrän månadsinkomsten är cirka 36 000. Barnomsorgsavgiften bidrar till margineffekten med 6 procentenheter för den som har fyra barn.

Margineffekten för en sammanboende i hushåll där partnern saknar egen försörjning redovisas i figur 4.5. För den sammanboende utan barn upphör rätten till försörjningsstöd när individen har uppnått en månadslön på cirka 16 000. För den sammanboende med ett barn upphör rätten till försörjningsstöd vid en månadslön på cirka 18 000 kronor, och för den sammanboende med fyra barn upphör det vid en månadslön på cirka 34 000 kronor. För sammanboende med fyra barn upphör rätten till bostadsbidrag innan rätten till försörjningsstöd har upphört.

Margineffekten för en sammanboende där partnern har en månadslön på 20 000 kronor redovisas i figur 4.6. Hushållen utan barn eller med ett barn behöver inte försörjningsstöd. För hushållet med ett barn bidrar bostadsbidraget till en högre margineffekt i ett kortare inkomstintervall men annars bestäms margineffekten helt av individens marginalskatt. Finns det fyra barn i hushållet upphör rätten till försörjningsstöd när månadslönen är cirka 9 000 kronor. Avgiften till barnomsorgen bidrar inte längre till margineffekten när hushållets inkomst nått inkomsttaket (45 390 kronor).

Jobbstimulansen infördes för att öka incitamenten till arbete för de som mottar försörjningsstöd. Den som uppfyller villkoren för

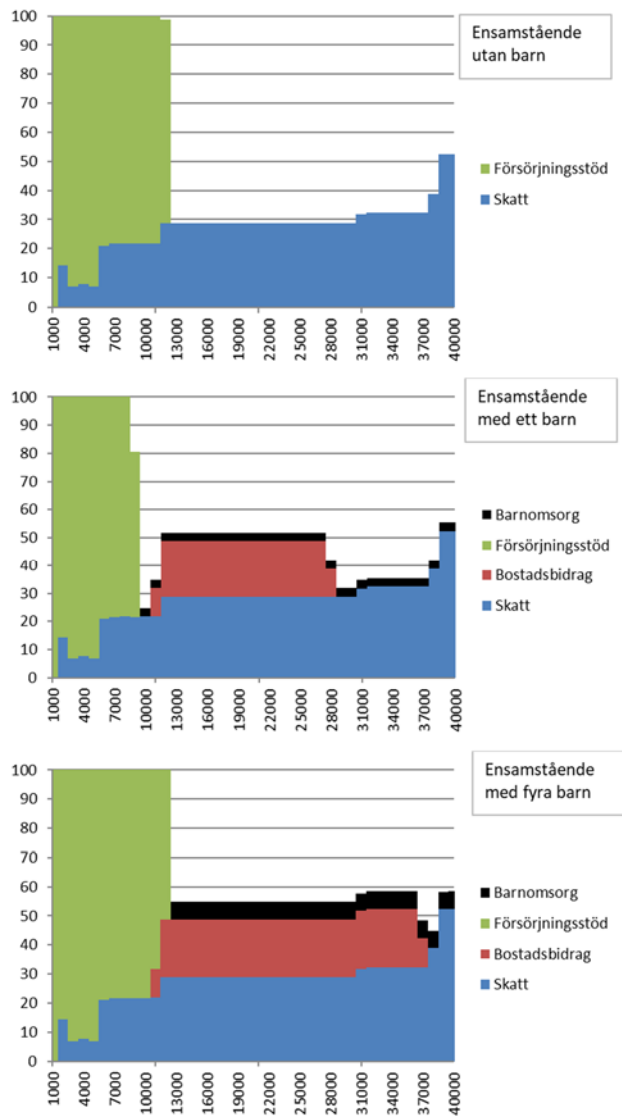
jobbstimulansen får behålla 25 procent av en ökad nettoarbetsinkomst, vilket sänker margineffekten från 100 procent till 75 procent.¹¹⁹ Som en konsekvens kommer dock rätten till försörjningsstöd att kvarstå vid en högre månadslön.¹²⁰ I typfallen upphör exempelvis rätten till försörjningsstöd för den ensamstående med barn när månadslönen är cirka 11 000 kronor, eller cirka 9 300 kronor efter skatt. Har individen rätt till jobbstimulans kan nettolönen vara cirka 11 600 kronor innan rätten till försörjningsstöd upphör. Det motsvarar en månadslön på cirka 14 000 kronor. För de individer och hushåll som har rätt till försörjningsstöd vid en hög månadsinkomst kommer den här skillnaden att bli ännu större. För den sammanboende med fyra barn och en partner som inte har arbete upphör exempelvis rätten till försörjningsstöd när månadslönen är cirka 34 000 kronor (25 000 kronor efter skatt). Har individen rätt till jobbstimulans kan nettolönen vara cirka 32 000 kronor innan rätten till försörjningsstöd upphör, vilket motsvarar en månadslön på cirka 46 000 kronor.

Sammanfattningsvis är margineffekterna för typfallen höga vid låga inkomster och så länge det finns rätt till försörjningsstöd är de mycket höga. Den som inte uppfyller villkoren för jobbstimulansen har ingen ekonomisk behållning av en extra arbetsinsats. Det lönar sig då dåligt att ta ett extra arbete och jobba några timmar. Om man har många barn (och en partner som inte arbetar) är margineffekterna höga även vid relativt höga inkomster. Bostadsbidraget bidrar till margineffekterna för ensamstående med barn, men gör också att rätten till försörjningsstöd upphör vid en lägre inkomst.

¹¹⁹ Prop. 2012/13:94

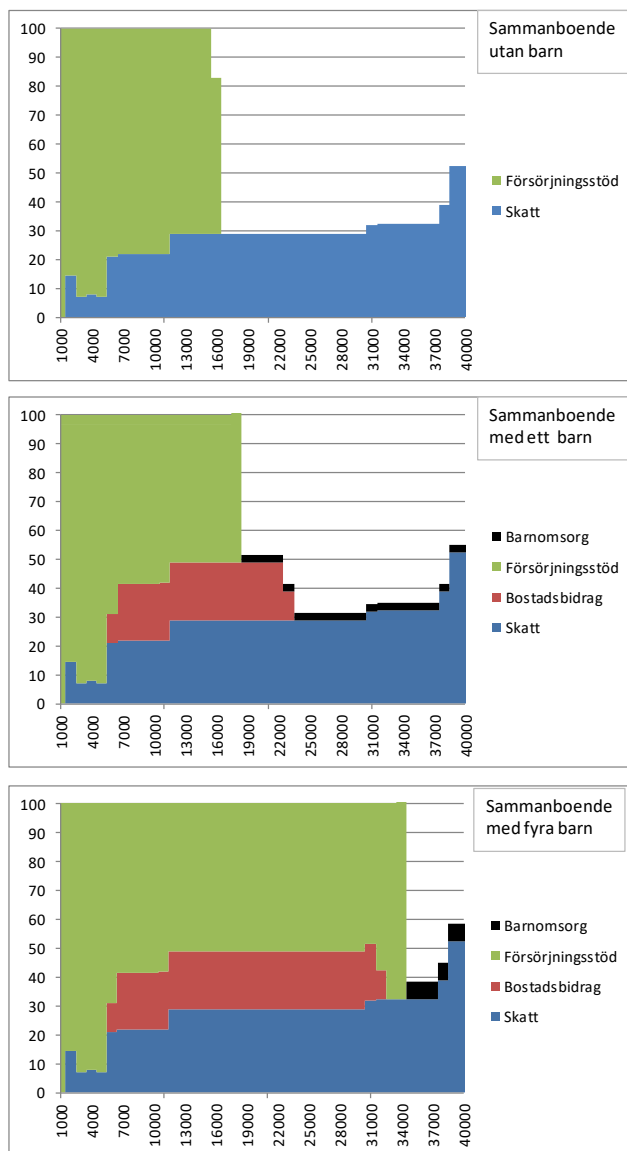
¹²⁰ Att rätten till försörjningsstöd upphör vid en högre månadslön med jobbstimulansen diskuteras även i Ds 2012:26.

Figur 4.4 Marginal effekter för ensamstående utan barn, med ett barn och med fyra barn med löneinkomst per månad 1 000–40 000 kronor 2017.

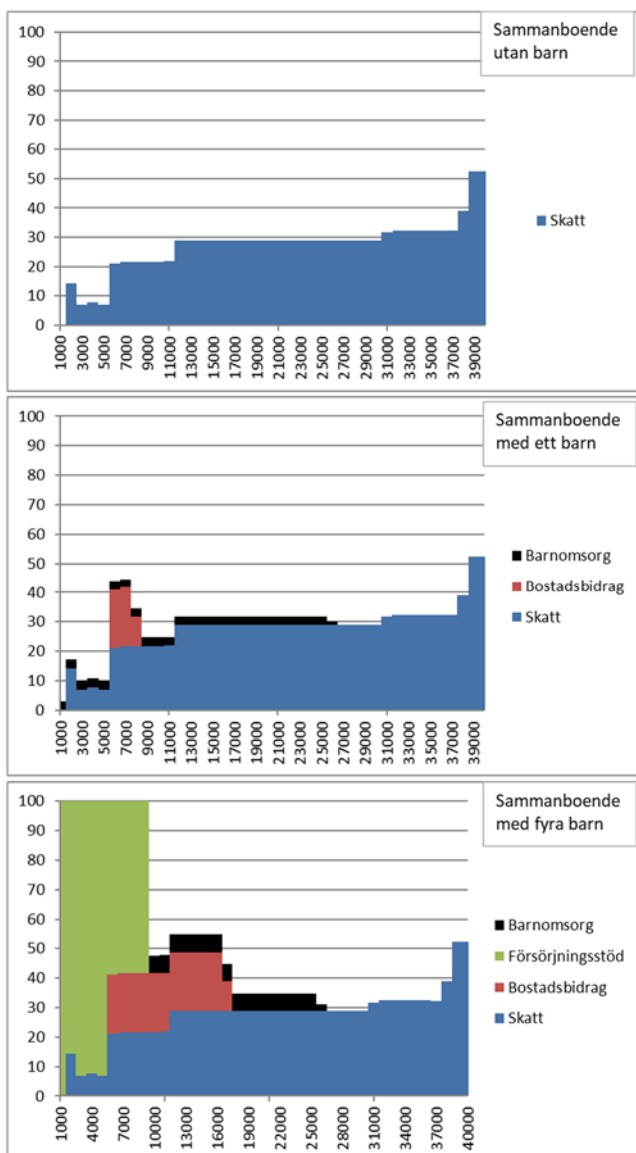
Anm.: Årsbruttolönen antas öka med 12 000 kronor Hyreskostnaden för hushåll utan barn är 5 800 kronor, för hushåll med ett barn 6 900 kronor och för hushåll med fyra barn 12 150 kronor. Beräkningarna baseras i övrigt på antaganden som anges i avsnitt 1.3.4.
 Källa: SCB, FASIT, STAR 2015, egna beräkningar.

Figur 4.5 Marginaleffekter för sammanboende utan barn, med ett barn och med fyra barn när partnern inte arbetar, med löneinkomst per månad 1 000–40 000 kronor 2017.

Anm.: Årsbruttolönen antas öka med 12 000 kronor. Hyreskostnaden för hushåll utan barn är 5 800 kronor, för hushåll med ett barn 6 900 kronor och för hushåll med fyra barn 12 150 kronor. Beräkningarna baseras i övrigt på antaganden som anges i avsnitt 1.3.4
 Källa: SCB, FASIT, STAR 2015, egna beräkningar.

Figur 4.6 Marginal effekter för sammanboende utan barn, med ett barn och med fyra barn när partnern arbetar heltid med månadslönen 20 000 kronor med löneinkomst per månad 1 000–40 000 kronor 2017.

Anm.: Årsbruttolönen antas öka med 12 000 kronor. Hyreskostnaden för hushåll utan barn är 5 800 kronor, för hushåll med ett barn 6 900 kronor och för hushåll med fyra barn 12 150 kronor. Beräkningarna baseras i övrigt på antaganden som anges i avsnitt 1.3.4
 Källa: SCB, FASIT, STAR 2015, egna beräkningar.

4.2.3 Nyanländas ekonomiska utbyte av arbete jämfört med befolkningen i övrigt

Nyanlända flyktingar har rätt till sociala ersättningar till samma villkor som övriga befolkningen. Enda skillnaden är etableringsersättningen som bara betalas ut till de som deltar i etableringsinsatser. Skatte- och transfereringssystemen kan ändå påverka nyanlända på annat sätt eftersom grupperna skiljer sig åt i flera avseenden.

Gruppen nyanlända flyktingar är heterogen men har det gemensamt att de har större svårigheter än andra grupper att etablera sig på den svenska arbetsmarknaden. Det gör att färre kan kvalificera sig till inkomstrelaterade inkomstförsäkringar och att gruppen i högre grad är beroende av skattefria transfereringar för sin försörjning. Flyktinggruppen är generellt sett yngre och många har mycket låg utbildningsnivå. Den förväntade lönen är därför ofta låg. Närmare hälften är sammanboende med barn och drygt en tredjedel är ensamstående utan barn. Jämfört med befolkningen i övrigt är en större andel ensamstående utan barn och en mindre andel sammanboende utan barn. Andelen sammanboende med barn är ungefär lika stor som i övriga befolkningen. Det är något vanligare att vara ensamstående med barn – även om den gruppen är liten i alla redovisningsgrupper. Det är också något vanligare att nyanlända flyktingar har många barn även om också den gruppen är relativt liten. Kvinnor är oftare än männen ensamstående med barn och mer sällan ensamstående utan barn.

Ekonomiskt utbyte av att arbeta jämfört med att inte arbeta

De statistiska beräkningarna av genomsnittliga ersättningsgrader visar att i genomsnitt är det ekonomiska utbytet av att börja arbeta när man deltar i en etableringsinsats ungefär detsamma som för de grupper som skulle vara arbetslösa med arbetslöshetsförsäkring utan avtalsersättning (kring 70 procent) men större än för de som skulle vara arbetslösa som också har avtalsersättning. Nyanlända flyktingar har ytterst sällan kvalificerat sig för en inkomstrelaterad a-kassa. Men bland de som deltar i en etableringsinsats är det en större andel som har relativt högt ekonomiskt utbyte av arbete jämfört med ersättningsgraden med arbetslöshetsförsäkring. Det är också en något större andel som har lågt ekonomiskt utbyte av arbete.

Den genomsnittliga ersättningsgraden när man deltar i en etableringsinsats skiljer sig också åt mellan olika hushållstyper. För hushåll utan barn är det ekonomiska utbytet större än för de som har barn. Det ekonomiska utbytet av arbete är i genomsnitt lägre för kvinnor, vilket delvis kan förklaras av att de oftare är ensamstående med barn medan män oftare är ensamstående utan barn.

Typfallsberäkningar för de som har, eller kan vänta sig, låga inkomster visar att det kan löna sig olika mycket att arbeta jämfört med att inte arbeta beroende på om man har etableringsersättning eller försörjningsstöd och om man är den första eller andra i hushållet som börjar arbeta.

För sammanboende som saknar egen försörjning (och ofta har försörjningsstöd) är det ekonomiska utbytet av arbete mycket lågt för den första personen som börjar arbeta, och betydligt högre när även den andra personen börjar arbeta. För sammanboende med etableringsersättning är det ekonomiska utbytet av arbete större för den första som börjar arbeta jämfört med om de skulle ha haft försörjningsstöd. Men för den andra personen som börjar arbeta blir det ekonomiska utbytet av arbete lägre än om man har etableringsersättning än om man har försörjningsstöd. Bland de som varit kort tid i Sverige är kvinnorna sysselsatta i lägre grad än männen (se tabell A i appendix). Det betyder att fallet att en person redan arbetar ofta är mer relevant för kvinnor än för män, vilket i sin tur innebär att etableringsersättningen oftare gör det ekonomiska utbytet av arbete lägre för kvinnor jämfört med om de skulle ha haft försörjningsstöd.

För de som har fyra barn är det ekonomiska utbytet av att börja arbeta mycket lågt oavsett om man har etableringsersättning eller saknar försörjning, och såväl för ensamstående och sammanboende.

För ensamstående skiljer sig det ekonomiska utbytet av att börja ett heltidsarbete inte åt mellan de som har etableringsersättning och de som har försörjningsstöd. Det gäller både för de med och utan barn.

Det ekonomiska utbytet av ökat arbete på marginalen

De statistiska beräkningarna av genomsnittliga margineffekter visar att en extra arbetsinsats i genomsnitt lönar sig bättre för nyanlända flyktingar än för befolkningen i genomsnitt. Det beror

bland annat på att den genomsnittliga margineffekten till största delen bestäms av marginalskatten och nyanlända flyktingar har ofta låg arbetsinkomst. För dem har inkomstprövade transfereringar större betydelse för margineffekten. Etableringsersättningen påverkas emellertid inte direkt av en liten inkomstökning. Nyanlända som har etableringsersättning kan ha förvärvsinkomster från ett arbete vid sidan av etableringsplanen utan att etableringsersättningen minskar 2017.¹²¹ Margineffekten blir i det fallet detsamma som summan av en låg marginalskatt samt – i de fall individen har bostadsbidrag och barn i förskolan – avräkning av bostadsbidrag och barnomsorgsavgift (givet att hushållet inte har rätt till försörjningsstöd). För nyanlända utan etableringsersättning och för övriga i befolkningen kommer margineffekten att variera med inkomstnivå och hushållssammansättning.

Typfallsberäkningarna visar att utan etableringsersättning är margineffekterna höga vid låga inkomster och så länge det finns rätt till försörjningsstöd är de mycket höga. Den som uppfyller villkoren för jobbstimulansen får behålla 25 procent av en inkomstökning medan den som inte uppfyller villkoren inte har någon ekonomisk behållning av en extra arbetsinsats. Det lönar sig då dåligt att ta ett extra arbete och att jobba några timmar. Om man har många barn är margineffekterna höga även vid relativt höga inkomster. Bostadsbidraget bidrar till margineffekterna för ensamstående med barn, men gör också att rätten till försörjningsstöd upphör vid en lägre inkomst. Även för sammanboende med en partner som inte har ett arbete är margineffekten hög vid relativt höga inkomster. I dessa fall är margineffekterna höga för alla. Men många nyanlända flyktingar lämnar etableringsuppdraget för att hamna i jobb- och utvecklingsgarantin där de får så låg ersättning att de behöver försörjningsstöd. De har också svårare att finna ett arbete med högre lön.

Nya regler 2018

De ändrade reglerna från årsskiftet 2017/2018 som syftar till att behandla arbetssökande lika oavsett om de är nyanlända eller inte har

¹²¹ Inom etableringsprogrammet minskas etableringsersättning med de belopp som programdeltagaren för samma dag får i lön. Är programmets omfattning lägre än heltid ska minskning inte göras med de belopp som lämnas för resterande tid, upp till heltid.

också betydelse för de ekonomiska incitamenten att arbeta vid deltagande i etableringsprogram. Det ekonomiska utbytet av arbete ökar något genom att etableringstillägget och bostadsersättningen inte längre kommer att minskas även om etableringsersättningen gör det. Men etableringsersättningen kommer att samordnas med övriga ersättningar "samma dag" vilket innebär att det inte längre kommer att vara möjligt att delta i etableringsprogram och arbeta extra samma dag utan att etableringsersättningen minskas. Det ekonomiska utbytet av att arbeta extra minskar därmed.

5 Avslutande kommentarer

Etableringsersättningen ställer krav på aktivt deltagande i en individuell etableringsinsats. De olika aktiviteterna i etableringsplanen ska underlätta etableringen i arbetslivet för den nyanlände. Den svenska forskningen ger stöd för att utrikes födda har stor nytta av individualiserad och förstärkt förmedling och internationella översikter pekar i samma riktning.¹²²

I Sverige ska den ekonomiska ersättningen fungera som incitament för att den nyanlände ska delta i etableringsinsatserna. Ersättningen har utformats så att både kvinnor och män har incitament att delta och vid införandet ansågs det viktigt att etableringsersättningen låg på en sådan nivå att det endast i undantagsfall skulle bli aktuellt med kompletterande försörjningsstöd. För att ytterligare öka incitamenten till arbete var det möjligt att ha inkomster från arbete utanför etableringsplanen utan att ersättningen minskade och från början även möjligt att ha vissa inkomster från arbete inom etableringsplanen utan minskad ersättning. Flera europeiska länder som har arbetsmarknadsåtgärder för nyanlända har valt en annan väg. Det finns en generell trend att insatserna kopplas till hårdare krav på den nyanlända, exempelvis genom starkare ekonomiska incitament.¹²³ I exempelvis Danmark är den ekonomiska ersättningen till nyanlända lägre än det ekonomiska biståndet för övriga invånare i syfte att stärka incitamenten för att gå från bidrag till arbete.

Det finns inte mycket kunskap om vilken betydelse ekonomiska incitament har för personer som har sämre förutsättningar på arbetsmarknaden. Men det finns studier som pekar på att effekterna skiljer sig åt mellan grupper. Stärkta ekonomiska incitament att

¹²² Arbetsmarknadsekonomiska rådet (2017).

¹²³ Riksrevisionen (2015).

arbeta ökar sannolikheten att arbeta för dem med bäst förutsättning, medan de med sämst förutsättningar lämnar arbetskraften. Valet att delta i arbetskraften kan också påverkas av hur man uppfattar sin möjlighet att finna ett arbete.¹²⁴ För att behålla dessa individer i arbetskraften kan det vara motiverat med tillräckligt höga ersättningar under den tid de förbättrar sina förutsättningar på arbetsmarknaden.

Från årsskiftet 2017/2018 ersattes etableringsuppdraget av ett nytt arbetsmarknadspolitiskt program, etableringsprogrammet, och reglerna för ersättningar till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser samlades i en ny enhetlig förordning. Syftet har varit att arbetssökande ska behandlas lika oavsett om de är nyanlända eller inte vad gäller åtgärdsgrunder, skärpta krav och sanktionsmöjligheter. De ändrade reglerna 2018 ställer starkare krav på faktiskt deltagande i etableringsinsatserna och ökar sanktionsmöjligheterna vid frånvaro. Det skärper värdet av etableringsinsatsen. Men de nya reglerna innebär också försämrat ekonomiskt utbyte vid extra arbete genom att arbete samma dag som etableringsinsatsen minskar etableringsersättningen.

Sedan etableringsersättningen infördes har reglerna förändrats vid ett flertal tillfällen och de ekonomiska drivkrafterna har både stärkts och försvagats, nu senast 1 januari 2018. I promemorian som föregick det ändrade regelverket för etableringsuppdraget diskuterades inte frågan om ersättningarnas utformning och vilken betydelse de har för de ekonomiska drivkrafterna att arbeta över huvud taget. Det förefaller inte heller vid de tidigare ändringarna ha gjorts några analyser av hur förändringarna samverkat med andra transfereringssystem eller hur de påverkar olika grupper. Kartläggningen i denna rapport visar att etableringsersättningen förbättrade det ekonomiska utbytet för vissa grupper, men inte alla. Men området är komplext och behöver utredas ordentligt, inte minst behöver betydelsen av de familjepolitiska stöden belysas.

I rapporten har det ändå kommit fram förslag på möjliga förbättringar som kan övervägas inom etableringsstöden: individualisera etableringstillägget, se över ersättningsnivåerna för barn i etableringstillägget och i försörjningsstödet och se över samordningen mellan etableringstillägg och underhållsstöd.

¹²⁴ SOU 2012:69.

Etableringsersättningen ökar det ekonomiska utbytet av arbete för den första personen i ett sammanboende par som börjar arbeta, jämfört med försörjningsstöd. Men beräkningarna i rapporten visar att för den andra personen blir tröskeeffekten högre än om hushållet skulle ha haft försörjningsstöd. Ur ett jämställdhetsperspektiv är det problematiskt. Bland de som varit kort tid i Sverige är kvinnorna sysselsatta i lägre grad än männen. Många kommer från länder där förvärvsfrekvensen bland kvinnor är låg. Det betyder att situationen att en person i hushållet redan arbetar är mer relevant för kvinnor än för män. Det medför att etableringsersättningen kan leda till att det ekonomiska utbytet blir lägre för kvinnor än om de har försörjningsstöd. Det faktum att hushållet behåller hela etableringstillägget när den första personen i ett hushåll börjar arbeta, men förlorar etableringstillägget när den andra i hushållet börjar arbeta bidrar till detta. Det betyder att effekten skulle kunna mildras genom att etableringstillägget individualiseras (vilket då blir på bekostnad av en något högre tröskeeffekt när den första börjar arbeta). Detta skulle med fördel läggas upp så att effekten kan utvärderas, exempelvis genom att den nya regeln gäller för de som beviljas etableringstillägg från ett visst datum.

När etableringsersättningen infördes 2010 ansågs det viktigt att den skulle ligga på en sådan nivå att det endast i undantagsfall skulle kunna bli aktuellt med kompletterande försörjningsstöd. Sedan dess har ersättningarna varit oförändrade medan priser, löner och andra ersättningar höjts. Det är generellt ovanligt med kompletterande försörjningsstöd under längre tid, men för familjer med många barn förekommer det oftare, vilket sannolikt förklaras av att den extra ersättningen för barn är högre inom försörjningsstödet när det finns många barn i hushållet. Inom försörjningsstödet varierar tillägget mellan 1 850 och 3 570 kronor per barn och månad 2017 beroende på barnets ålder. Inom etableringsersättningen är ersättningen 800 kronor eller 1 500 kronor per barn och månad. Om det finns fler än tre barn i hushållet beräknas etableringstillägget endast utifrån de tre äldsta barnen. I försörjningsstödet görs däremot ingen sådan restriktion, och det är inte uppenbart vad syftet är med att reglerna skiljer sig åt.

Det underhållsbidrag som den andra föräldern betalar minskar inte etableringstillägget för en ensamstående med barn, vilket det statliga underhållsstödet gör. Den betyder att en ensamstående med

barn kan ha olika stor disponibel inkomst beroende på hur den andra föräldern tar sitt försörjningsansvar. Frågan är om det är rimligt eller om underhållsbidraget och underhållsstödet ska hanteras lika. Samordning mellan etableringstillägg och underhållsstöd behöver därför ses över. Inom försörjningsstödet görs ingen skillnad mellan underhållsbidrag och underhållsstöd.

Ett centralt verktyg när regelverken ska utformas är mikrosimuleringsmodellen FASIT. Den gör det möjligt att uppskatta effekten på statens budget, inkomstfördelningen och ekonomiska incitament att arbeta. Det har kontinuerligt funnits behov av att utveckla FASIT för att aktualisera och bredda modellen. Mot bakgrund av att allt fler inte är kvalificerade för en inkomstrelaterad a-kassa vore det önskvärt att modellen utvecklades så att det blir möjligt att bedöma effekter på det ekonomiska utbytet av arbete som är anpassat efter dagens förhållanden. Vidare behöver möjligheterna att simulera effekten av regelverket kring etableringsersättningen förbättras. Det är delvis en fråga om tillgång till bättre statistikuppgifter.

Avslutningsvis – det är samverkan mellan transfereringar, skatter och avgifter som bestämmer det ekonomiska utbytet av arbete. De transfereringar som ska ge dem med lägst inkomster och stora behov (t.ex. barnfamiljer) en rimlig levnadsnivå kan också ge upphov till mycket lågt ekonomiskt utbyte av arbete. Samma regelverk gäller för alla, med undantag av etableringsersättningen för nyanlända flyktingar. Men i gruppen nyanlända flyktingar finns en större andel familjer med många barn och också en större andel ensamstående föräldrar och många har kort utbildning. Det gör att dessa kan förvänta sig ett lågt kortsiktigt ekonomiskt utbyte av arbete och riskerar att hamna i en fattigdomsfälla, samtidigt som de också lever under knappa ekonomiska omständigheter. Valet mellan starka ekonomiska incitament att arbeta och rimliga levnadsförhållanden ställs här på sin spets.

Litteratur

- Adam, S. & Brown, J. (2010), "Redistribution, Work Incentives and Thirty Years of UK Tax and Benefit Reform", IFS Working Paper 10/24, Institute for Fiscal Studies, London.
- Akademikernas a-kassa (2017), *Arbetslösbetsrapporten 2017*.
- Andersen, T.M. (2015), "The Welfare State and Economic Performance", Bilaga 4 till Långtidsutredningen 2015, SOU 2015:53, Fritzes, Stockholm.
- Andersson Joona, P., Lanninger, A. & Sundström, M. (2016), "Etableringsreformens effekter på de nyanländas integration. Slutrapport", Rapport 2016:2, Stockholms universitets Linnécentrum för integrationsstudier (SULCIS).
- Arbetsförmedlingen (2017a), *Perspektiv på etableringsuppdraget*, URA 2017:4.
- Arbetsförmedlingen (2017b), *Har vi större problem med nyanlända kvinnors etablering och beror det i så fall på ett systemfel?*, Working paper 2017:6.
- Arbetsförmedlingen (2018), *Arbetsförmedlingens årsredovisning 2017*.
- Arbetsmarknadsekonomiska rådet (2017), *Arbetsmarknads-ekonomisk rapport - Tudelningarna på arbetsmarknaden*, Arbetsmarknadsekonomiska Rådet, Stockholm.
- Atkinson, A.B. & Micklewright, J. (1991), "Unemployment Compensation and Labor Market Transitions: a Critical Review", *Journal of Economic Literature*, vol 29, sid 1679–1727.
- Clark, A. E. (2009), "Works, Jobs and Well-Being Across the Millennium", *Social, Employment and Migration working paper*, 83, OECD, Paris.
- Ds 2012:26, *Jobbstimulans inom det ekonomiska biståndet m.m.*
- Ds 2016:35, *Ett nytt regelverk för nyanlända invandrares etablering i arbets- och samhällslivet.*

- Edmark, K., Liang, C-Y., Mörk, E. & Selin H. (2012), "Jobb-skatteavdraget", Rapport 2012:2, IFAU, Uppsala.
- Eklind, B., Eriksson, I., Holmberg, G., Hussenius, J., Lindeborg, K. & Lindholm, L.E. (1997), *Lönar sig arbete?*, Rapport till expertgruppen i offentlig ekonomi, Ds 1997:73, Fritzes, Stockholm.
- Eklind, B., Hultin, M., Kashefi, B., Lindholm, L.E., Löfbom, E. & Nyman, K. (2004), "Vem tjänar på att arbeta?" Bilaga 14 till Långtidsutredning 2003/04. Fritzes, Stockholm.
- Eriksson, S. (2007), "Arbetsutbud och sysselsättning bland personer med utländsk bakgrund", Ds 2007:4, Finansdepartementet, Stockholm.
- Flood, L. & Ruist, M. (2015), "Migration, en åldrande befolkning och offentliga finanser", Bilaga 6 till Långtidsutredningen 2015, SOU 2015:95, Wolters Kluwer, Stockholm.
- Forslund, A., Liljeberg, L. & Åslund, O. (2017), "Flyktning och anhöriginvandrades etablering på den svenska arbetsmarknaden", Rapport 2017:14, IFAU, Uppsala.
- Forslund, A. & Åslund, O. (2016), "Migration, demografi, arbetsmarknad och ekonomi", Underlagsrapport från analysgruppen Arbetet i framtiden.
- Försäkringskassan (2017), *Socialförsäkringen i siffror 2017*.
- Försäkringskassans författningssamling (2016) FKFS 2016:9 Försäkringskassans föreskrifter om genomsnittlig och högsta godtagbara bostadskostnad för år 2017.
- Hägglund, P. & Skogman Thoursie, P. (2010), "Reformerna inom sjukförsäkringen under perioden 2006–2010: Vilka effekter kan vi förvänta oss?", Rapport 2010:17, IFAU, Uppsala.
- Inspektionen för socialförsäkringen (2012), *Ekonomiska drivkrafter i bostadsbidragssystemet - En utvärdering av individuella inkomstgränser för makar med barn*, Rapport 2012:6, Stockholm.
- Inspektionen för socialförsäkringen (2014), *Utvecklingen av socialförsäkringsförmåner sedan 1990-talet*, Rapport 2014:4, Stockholm.
- Joyce, P. (2013), "Delaktighet i framtiden – utmaningar för jämställdhet, demokrati och integration", Framtidskommissionens andra delutredning, Ds 2013:2, Statsrådsberedningen, Regeringskansliet, Stockholm.
- Joyce, P. (2017), *Inspiration för integration – En ESO-rapport om arbetsmarknadspolitik för nyanlända i fem länder*. Rapport till

- Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi, 2017:7, Stockholm.
- Konsumentverket (2017), *Koll på pengarna 2017*.
- Lind, D. (2017), "Lyckan på svensk arbetsmarknad – trender, konsekvenser och åtgärder". *Ekonomisk Debatt*, årg 45, nr 6, sid 22–34.
- Lundin, D., Mörk, E., & Öckert, B. (2007), "Maxtaxan inom barnomsorgen", Rapport 2007:2, IFAU, Uppsala.
- Lindbeck, A. (2008), "Sociala normer och socialförsäkringar – Teori och svenska erfarenheter", *Ekonomisk Debatt*, årg 36, nr 6, sid 17–30.
- Medlingsinstitutet (2017), *Avtalsrörelsen och lönebildningen År 2016 Medlingsinstitutets årsrapport*, Medlingsinstitutet, Stockholm.
- Nordlund, M. & Strandh, M. (2014), "The Relation Between Economic and Non-economic Incentives to Work and Employment Chances Among the Unemployed", Working Paper 2014:23, IFAU, Uppsala.
- Nordström Skans, O., Eriksson, S. & Hensvik, L. (2017), *Åtgärder för en inkluderande arbetsmarknad*, Konjunkturrådets rapport 2017, SNS förlag, Stockholm.
- OECD (2013), "OECD Skills Outlook 2013: First Results from the Survey on Adult Skills." OECD Publishing. Tillgänglig: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264204256-en>.
- Olli Segendorf, Å. & Teljosuo, T. (2011), *Sysselsättning för invandrare – en ESO-rapport om arbetsmarknadsintegration*, Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi, 2011:5, Stockholm.
- Pirtillä J och Selin H (2011), Skattepolitik och sysselsättning: Hur väl fungerar det svenska systemet?, Bilaga 12 till Långtidsutredningen 2011, SOU 2011:2.
- Regeringens Proposition 2009/10:60, *Nyanlända invandrades arbetsmarknadsetablering – egenansvar med professionellt stöd*.
- Regeringens proposition 2012/13:94 *Jobbstimulans inom det ekonomiska biståndet*.
- Regeringens Proposition 2012/13:100 Bilaga 3, *Fördelningspolitisk redogörelse*.
- Regeringens Proposition 2016/17:100 Bilaga 2, *Fördelningspolitisk redogörelse*.

- Regeringens Proposition 2017/18:1 Bilaga 3, *Ekonomisk jämställdhet*.
- Riksrevisionen (2015), "Nyanländas etablering – är statens insatser effektiva?", Rapport 2015:17, Riksrevisionen, Stockholm.
- Røed, K. & Zhang, T. (2005), "Unemployment Duration and Economic Incentives — a Quasi Random-assignment Approach" *European Economic Review*, vol 49, sid 1799–1825.
- Rosholm, M. & Vejlin, R. (2010), "Reducing Income Transfers to Refugee Immigrants: Does Start-help Help you Start?" *Labour Economics*, vol 17, sid 258-275.
- SCB (2014), *Trender och prognoser 2014*, Statistiska centralbyrån.
- SCB (2016), *Beskrivning av statistiken - Fördelningsanalytiskt statistiksystem för inkomster och transfereringar (FASIT) 2014*, HE0106, Statistiska centralbyrån.
- SCB (2017a), *Dokumentation av databasen STATIV År 1997–2015*, Statistiska centralbyrån.
- SCB (2017b), *Integration – utrikes föddas etablering i arbets- och samhällslivet*, Integration: Rapport 9, Statistiska centralbyrån.
- SCB (2017c), *Sveriges framtida befolkning 2017 – 2060*, Statistiskt meddelande BE 18 SM 1701, Statistiska centralbyrån.
- SFS (1996:1100) Förordningen om aktivitetsstöd
- SFS (1997:238) Lag om arbetslöshetsförsäkring.
- SFS (1999:1395) Studiestödslag.
- SFS (2001:160) Förordning om statsbidrag till kommuner som tillämpar maxtaxa inom förskolan och fritidshemmet.
- SFS (2001:453) Socialtjänstlag
- SFS (2005:716) Utlänningslag
- SFS (2010:110) Socialförsäkringsbalk
- SFS (2010:197) Lag om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.
- SFS (2010:407) Förordning om ersättning till vissa nyanlända invandrare fram t.o.m. 2017
- SFS (2014:197) Lag om ändring i lagen (1991:572) om särskild utlänningskontroll.
- SFS (2016:752) Lag om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige.
- SFS (2017:819) Förordning om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser.

- SFS (2017:820) Förordning om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.
- Sjögren Lindquist, G. & Wadensjö, E. (2011), *Avtalsbestämda ersättningar, andra kompletterande ersättningar och arbetsutbudet*, Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi, 2011:4, Stockholm.
- Skogman Thoursie, P. (2012), "Ekonomiska incitament inom arbetslöshets- och sjukförsäkringarna", Underlagsrapport till den parlamentariska socialförsäkringsutredningen S 2010:04, Stockholm.
- SOU 2012:69, *Med rätt att delta. Nyanlända kvinnor och anhöriginvandrare på arbetsmarknaden. Slutbetänkande av Utredningen om ökat arbetskraftsdeltagande bland nyanlända utrikes födda kvinnor och anhöriginvandrare (AKKA-utredningen)*.
- SOU 2015:21, *Mer trygghet och bättre försäkring. Slutbetänkande av Parlamentariska socialförsäkringsutredningen*.
- SOU 2015:104, *Långtidsutredningen 2015. Huvudbetänkande*.
- Statskontoret (2012), *Etableringen av nyanlända. En uppföljning av myndigheternas genomförande av etableringsreformen*, Rapport 2012:22.
- Åslund, O. & Rooth, D-O. (2004), "Shifting Attitudes and the Labor Market of Minorities", Working Paper 2004:16, IFAU, Uppsala.
- Økonomi og Indenrigsministeriet (2017), *Fordeling og incitament*.

Appendix

Tid i landet och grund för bosättning

Tabell A Sysselsättning efter antal år i Sverige och bosättningsgrund. Andel i procent och kvot mellan kvinnor män.

	Antal år i Sverige		
	1-≤4 år	4-10 år	>11 år
Heltidssysselsatta			
Flyktingar, skyddsbehövande och deras anhöriga	17	40	58
EU/EES-medborgare m.fl. och deras anhöriga	52	59	66
Övriga anhöriga	29	42	60
Uppgift saknas	45	43	62
Kvot kvinnor/män			
Flyktingar, skyddsbehövande och deras anhöriga	29	57	75
EU/EES-medborgare m.fl. och deras anhöriga	53	67	72
Övriga anhöriga	39	54	78
Uppgift saknas	60	81	80
Ej sysselsatta			
Flyktingar, skyddsbehövande och deras anhöriga	71	38	22
EU/EES-medborgare m.fl. och deras anhöriga	33	22	17
Övriga anhöriga	51	35	21
Uppgift saknas	39	42	21
Kvot kvinnor/män			
Flyktingar, skyddsbehövande och deras anhöriga	130	142	114
EU/EES-medborgare m.fl. och deras anhöriga	196	137	143
Övriga anhöriga	174	162	116
Uppgift saknas	129	89	105

Anm.: Framskrivning till 2017 med FASIT. Imputerad sysselsättning.

Källa: SCB, STAR 2015, egna beräkningar.

Tabell B Månadslön efter antal år i Sverige och bosättningsgrund. Kronor.

	Antal år i Sverige		
	1-≤4 år	4-10 år	>11 år
P1			
Flyktingar, skyddsbehövande och deras anhöriga	15 700	17 800	18 300
EU/EES-medborgare m.fl. och deras anhöriga	17 100	18 200	18 100
Övriga anhöriga	16 800	18 000	18 900
Uppgift saknas	16 700	18 000	19 100
P10			
Flyktingar, skyddsbehövande och deras anhöriga	18 900	19 800	21 300
EU/EES-medborgare m.fl. och deras anhöriga	21 000	21 100	23 100
Övriga anhöriga	19 600	20 000	22 000
Uppgift saknas	20 600	21 000	22 800
Medianlön			
Flyktingar, skyddsbehövande och deras anhöriga	22 900	24 100	26 500
EU/EES-medborgare m.fl. och deras anhöriga	29 000	28 200	35 700
Övriga anhöriga	23 200	24 000	27 500
Uppgift saknas	27 300	28 900	29 100
P90			
Flyktingar, skyddsbehövande och deras anhöriga	29 000	31 800	37 600
EU/EES-medborgare m.fl. och deras anhöriga	53 300	53 000	72 400
Övriga anhöriga	32 500	32 900	42 500
Uppgift saknas	50 100	57 600	45 300
Antal observationer	6 241	19 221	55 136

Anm.: Framskrivning till 2017 med FASIT, 2015 års prisnivå. Månadslön enligt lönestrukturstatistiken.
Källa: SCB, STAR 2015, egna beräkningar.

Förteckning över tidigare rapporter till ESO

2018

- Grundlag i gungning? En ESO-rapport om EU och den svenska offentlighetsprincipen.

2017

- Dags för omprövning – en ESO-rapport om styrning av offentlig verksamhet.
- Bygg mer för fler! En ESO-rapport om staten, kommunerna och bostadsbyggandet.
- Ankomst och härkomst – en ESO-rapport om skolresultat och bakgrund.
- Yes box! En ESO-rapport om en ny modell för kapital- och bostadsbeskattning.
- Olika kön, olika lön – en ESO-rapport om diskriminering på arbetsmarknaden.
- Makar som delar på kakan – en ESO-rapport om jämställda pensioner.
- Inspiration för integration – en ESO-rapport om arbetsmarknadspolitik för nyanlända i fem länder.
- Att vara brygga mellan forskning och politik – en festskrift från nya ESO:s 10-årsjubileum.

2016

- Boende med konsekvens – en ESO-rapport om etnisk bostadssegregation och arbetsmarknad.

- Sjukskrivningarnas anatomi – en ESO-rapport om drivkrafterna i sjukförsäkringssystemet.
- När skolan själv får välja – en ESO-rapport om friskolornas etableringsmönster.
- Digitaliseringens dynamik – en ESO-rapport om struktur-omvandlingen i svenskt näringsliv.
- Grön tillväxt under lupp – en ESO-rapport om ett begrepp i tiden.
- Mer än tur i struktur – en ESO-rapport om kommunal effektivitet.
- När det rätta blir det lätta – en ESO-rapport om ”nudging”.

2015

- En ny giv? En ESO-rapport om regleringen av spelmarknaden.
- Maktutövningar under lagarna? En ESO-rapport om trotsiga kommuner.
- En förlorad generation? En ESO-rapport om ungas etablering på arbetsmarknaden.
- Verksamma insatser mot brott? En ESO-rapport om orsak och verkan.
- Familjepolitik för alla? En ESO-rapport om föräldrapenning och jämställdhet.

2014

- Goda år på ålders höst? En ESO-rapport om konkurrens i äldreomsorgen.
- 3:12-Corporations in Sweden: The Effects of the 2006 Tax Reform on Investments, Job Creation and Business Start-ups.
- Företagandets förutsättningar – En ESO-rapport om den svenska ägarbeskattningen.
- Kapital på krita? En ESO-rapport om företagandets finansiering.
- Konkurrens, kontrakt och kvalitet – hälso- och sjukvård i privat regi.
- Hållbara beräkningar – en ESO-rapport om att bedöma den offentliga sektorns finansiella hållbarhet.
- Med nya mått mätt – en ESO-rapport om indikationer på produktivitetens utvecklingen i offentlig sektor.

- Institutionsvård, incitament och information – en ESO-rapport om placering av ungdomar med sociala problem.

2013

- Bäste herren på täppan? En ESO-rapport om bostadsbyggande och kommunala markanvisningar.
- Allmän nytta eller egen vinning? En ESO-rapport om korrupcion på svenska.
- Var skapas jobben? En ESO-rapport om dynamiken i svenskt näringsliv 1990–2009.
- Transportinfrastrukturens framtida organisering och finansiering.
- Investeringar in blanco? En ESO-rapport om behovet av infrastruktur.
- Bonde söker bidrag – en ESO-rapport om effektivitet i det svenska landsbygdsprogrammet.
- The pension system in Sweden.
- Den offentliga sektorn – en antologi om att mäta produktivitet och prestationer.
- Utvinning för allmän vinning – en ESO-rapport om svenska mineralinkomster.
- Offentlig upphandling eller gröna nedköp? En ESO-rapport om miljöpolitiska ambitioner.

2012

- Svängdörr i staten – en ESO-rapport om när politiker och tjänstemän byter sida.
- En god start – en ESO-rapport om tidigt stöd i skolan.
- Den akademiska frågan – en ESO-rapport om frihet i den högre skolan.
- Income Shifting in Sweden. An empirical evaluation of the 3:12 rules.
- Samhällsekonomin på spåret – en ESO-rapport om att räkna på tunnelbanan.
- Hjälpa eller stjälpa? En ESO-rapport om kontrollfunktionen i arbetslöshetsförsäkringen

- Lärda för livet? – en ESO-rapport om effektivitet i svensk högskoleutbildning
- Forskning och innovation – statens styrning av högskolans samverkan och nyttiggörande

2011

- UD i en ny sits – organisation, ledning och styrning i en globaliserad värld.
- Försvarets förutsättningar – en ESO-rapport om erfarenheter från 20 år av försvarsreformer.
- Kalorier kostar – en ESO-rapport om vikten av vikt.
- Avtalsbestämda ersättningar, andra kompletterande ersättningar och arbetsutbudet.
- Sysselsättning för invandrare – en ESO-rapport om arbetsmarknadsintegration.
- Kollektivtrafik utan styrning
- Vägval i vården – en ESO-rapport om skillnader och likheter i Norden
- Att lära av de bästa – en ESO-rapport om svensk skola i ett internationellt forskningsperspektiv.
- Rapport från ett ESO-seminarium – decenniets framtidsfrågor.

2010

- En kår på rätt kurs? En ESO-rapport om försvarets framtida kompetensförsörjning.
- Beskattning av privat pensionssparande.
- Polisens prestationer – En ESO-rapport om resultatstyrning och effektivitet.
- Swedish Tax Policy: Recent Trends and Future Challenges.
- Statliga bidrag till kommunerna – i princip och praktik.
- Revisionen reviderad – en rapport om en kommunal angelägenhet.
- Vården i vården – en ESO-rapport om målbaserad ersättning i hälso- och sjukvården.
- Enkelt och effektivt – en ESO-rapport om grundtrygghet i välfärdssystemen.

- Kåren och köerna. En ESO-rapport om den medicinska professionens roll i styrningen av svensk hälso- och sjukvård.

2009

- Den långsiktiga finansieringen – välfärdspolitikens klimatfråga?
- Regelverk och praxis i offentlig upphandling.
- Invandringen och de offentliga finanserna.
- Fyra dyra fonder? Om effektiv förvaltning och styrning av AP-fonderna.
- Lika skola med olika resurser? En ESO-rapport om likvärdighet och resursfördelning.
- En kår i kläm – Läraryrket mellan professionella ideal och statliga reform ideologier.

2003

- Skolmisslyckande – hur gick det sen?
- Politik på prov – en ESO-rapport om experimentell ekonomi.
- Precooking in the European Union – the World of Expert Groups.
- Förtjänst och skicklighet – om utnämningar och ansvarsutkrävande av generaldirektörer.
- Bostadsbyggandets hinderbana – en ESO-rapport om utvecklingen 1995–2001.
- Axel Oxenstierna – Furstespegel för 2000-talet.

2002

- ”Huru skall statsverket granskas?” – Riksdagen som arena för genomlysning och kontroll.
- What Price Enlargement? Implications of an expanded EU.
- Den svenska sjukan – sjukfrånvaron i åtta länder.
- Att bekämpa mul- och klövsjuka en ESO-rapport om ett brännbart ämne.
- Lärobok för regelnissar – en ESO-rapport om regelhantering vid avregleringar.
- Att hålla balansen – en ESO-rapport om kommuner och budgetdisciplin.

- The School's Need for Resources – A Report on the Importance of Small Classes.
- Klassfrågan – en ESO-rapport om lärartätheten i skolan.
- Staten fick Svarte Petter – en ESO-rapport om bostadsfinansieringen 1985–1993.
- Hoten mot kommunerna – en ESO-rapport om ansvarsfördelning och finansiering i framtiden.

2001

- Mycket väsen för lite ull – en ESO-rapport om partnerskapen i de regionala tillväxtavtalen.
- I rikets tjänst – en ESO-rapport om statliga kårer.
- Rättvisa och effektivitet – en ESO-rapport om idéanalys.
- Nya bud – en ESO-rapport om auktioner och upphandling.
- Betyg på skolan – en ESO-rapport om gymnasieskolorna.
- Konkurrens bildar skola – en ESO-rapport om friskolornas betydelse för de kommunala skolorna.
- Priset för ett större EU – en ESO-rapport om EU:s utvidgning.

2000

- Att granska sig själv – en ESO-rapport om den kommunala miljötillsynen.
- Bra träffbild, fast utanför tavlan – en ESO-rapport om EU:s strukturpolitik.
- Utbildningens omvägar – en ESO-rapport om kvalitet och effektivitet i svensk utbildning.
- En svartvit arbetsmarknad? – en ESO-rapport om vägen från skola till arbete.
- Privilegium eller rättighet? – en ESO-rapport om antagningen till högskolan
- Med många mått mätt – en ESO-rapport om internationell benchmarking av Sverige.
- Kroppen eller knoppen? – en ESO-rapport om idrotts-gymnasierna.
- Studiebidraget i det långa loppet.
- 40-talisternas uttåg – en ESO-rapport om 2000-talets demografiska utmaningar.

1999

- Dagens och drivkrafter – en ESO-rapport om 2000-talets demografiska utmaningar.
- Återvinning utan vinning – en ESO-rapport om sopor.
- En akademisk fråga – en ESO-rapport om rankning av C-uppsatser.
- Hederlighetens pris – en ESO-rapport om korruption.
- Samhällets stöd till de äldre i Europa – en ESO-rapport om fördelningspolitik och offentliga tjänster.
- Regionalpolitiken – en ESO-rapport om tro och vetande.
- Att snubbla in i framtiden – en ESO-rapport om statlig omvandling och avveckling.
- Att reda sig själv – en ESO-rapport om rederier och subventioner.
- Bostad sökes – en ESO-rapport om de hemlösa i folkhemmet.
- Att ta sig ton – en ESO-rapport om svensk musikexport 1974–1999.
- Med backspegeln som kompass – en ESO-rapport om stabiliseringspolitiken som läroprocess.
- Med backspegeln som kompass – ett ESO-seminarium om stabiliseringspolitik som läroprocess.

1998

- Staten och bolagskapitalet – om aktiv styrning av statliga bolag.
- Kommittéerna och bofinken – kan en kommitté se ut hur som helst?
- Regeringskansliet inför 2000-talet – rapport från ett ESO-seminarium.
- Att se till eller titta på – om tillsynen inom miljöområdet.
- Arbetsförmedlingarna – mål och drivkrafter.
- Kommuner Kan! Kanske! – om kommunal välfärd i framtiden.
- Vad kostar en ren? – en ekonomisk och politisk analys.

1997

- Fisk och Fusk – Mål, medel och makt i fiskeripolitiken.
- Ramar, regler, resultat – vem bestämmer över statens budget?
- Lönar sig arbete?

- Egenföretagande och manna från himlen.
- Jordbruksstödet – efter Sveriges EU-inträde.

1996

- Kommunerna och decentraliseringen – Tre fallstudier.
- Novemberrevolutionen – om rationalitet och makt i beslutet att avreglera kreditmarknaden 1985.
- Kan myndigheter utvärdera sig själva?
- Nästa steg i telepolitiken.
- Reglering som spel – Universiteten som förebild för offentliga sektorn?
- Hur effektivt är EU:s stöd till forskning och utveckling? – En principdiskussion.

1995

- Kapitalets rörlighet Den svenska skatte- och utgiftsstrukturen i ett integrerat Europa.
- Generationsräkenskaper.
- Invandring, sysselsättning och ekonomiska effekter.
- Hushållning med knappa naturresurser Exemplet sportfiske.
- Kostnader, produktivitet och måluppfyllelse för Sveriges Television AB.
- Vad blev det av de enskilda alternativen? En kartläggning av verksamheten inom skolan, vården och omsorgen.
- Hushållning med knappa naturresurser Exemplet allemansrätten, fjällen och skotertrafik i naturen.
- Företagsstödet Vad kostar det egentligen?
- Försvarets kostnader och produktivitet.

1994

- En effektiv försvarspolitik? Fredsvinst, beredskap och återtagning.
- Skatter och socialförsäkringar över livsrytten En simuleringsmodell.
- Nettokostnader för transfereringar i Sverige och några andra länder.

- Fördelningseffekter av offentliga tjänster.
- En Social Försäkring.
- Valfrihet inom skolan Konsekvenser för kostnader, resultat och segregation.
- Skolans kostnader, effektivitet och resultat En branschstudie.
- Bensinskatteförändringens effekter.
- Budgetunderskott och statsskuld Hur farliga är de?
- Den svenska insolvensrätten Några förslag till förbättringar inom konkurshanteringen m.m.
- Det offentliga stödet till partierna Inriktning och omfattning.
- Den offentliga sektorns produktivitetsutveckling 1980–1992.
- Kvalitet och produktivitet – Teori och metod för kvalitetsjusterande produktivitetsmått.
- Kvalitets- och produktivitetsutvecklingen i sjukvården 1960–1992.
- Varför kulturstöd? Ekonomisk teori och svensk verklighet.
- Att rädda liv Kostnader och effekter.

1993

- Idrott åt alla? Kartläggning och analys av idrottsstödet.
- Social Security in Sweden and Other European Countries Three Essays.
- Lönar sig förebyggande åtgärder? Exempel från hälso- och sjukvården och trafiken.
- Hur välja rätt investeringar i transportinfrastrukturen?
- Prestödets effekter en utvärdering.

1992

- Statsskulden och budgetprocessen.
- Press och ekonomisk politik tre fallstudier.
- Kommunerna som företagsägare – aktiv koncernledning i kommunal regi.
- Slutbudsmetoden ett sätt att lösa tvister på arbetsmarknaden utan konflikter.
- Hur bra är vi? Den svenska arbetskraftens kompetens i internationell belysning.
- Statliga bidrag motiv, kostnader, effekter?

- Vad vill vi med socialförsäkringarna?
- Fattigdomsfällor.
- Växthuseffekten slutsatser för jordbruks-, energi- och skattepolitiken.
- Frihandeln ett hot mot miljöpolitiken eller tvärtom?
- Skatteförmåner och särregler i inkomst- och mervärdesskatten.

1991

- SJ, Televerket och Posten bättre som bolag?
- Marginaleffekter och tröskeleffekter barnfamiljerna och barnomsorgen.
- Ostyriga projekt att styra stora kommunala satsningar.
- Prestationsbaserad ersättning i hälso- och sjukvården vad blir effekterna?
- Skogspolitik för ett nytt sekel.
- Det framtida pensionssystemet två alternativ.
- Vad kostar det? Prislister för statliga tjänster.
- Metoder i forskning om produktivitet och effektivitet med tillämpningar på offentlig sektor.
- Målstyrning och resultatuppföljning i offentlig förvaltning.

1990

- Läkeförmånen.
- Sjukvårdskostnader i framtiden vad betyder åldersfaktorn?
- Statens dolda kapital. Aktivt ägande: exemplet Vattenfall.
- Skola? Förskola? Barnskola?
- Bostadskarriären som en förmögenhetsmaskin.

1989

- Arbetsmarknadsförsäkringar.
- Hur ska vi få råd att bli gamla?
- Kommunal förmögenhetsförvaltning i förändring – citykommunerna Stockholm, Göteborg och Malmö.
- Bostadsstödet – alternativ och konsekvenser.
- Produktivitetmätning av folkbibliotekens utlåningsverksamhet.

- Statsbidrag till kommuner: allt på en check eller lite av varje? En jämförelse mellan Norge och Sverige.
- Vad ska staten äga? De statliga företagen inför 90-talet.
- Beställare-utförare – ett alternativ till entreprenad i kommuner.
- Lönestrukturen och den "dubbla obalansen" – en empirisk studie av löneskillnader mellan privat och offentlig sektor.
- Hur man mäter sjukvård – exempel på kvalitet- och effektivitetsmätning.

1988

- Vad kan vi lära av grannen? Det svenska pensionssystemet i nordisk belysning.
- Kvalitet och kostnader i offentlig tjänsteproduktion.
- Alternativ i jordbrukspolitiken.
- Effektiv realkapitalanvändning i kommuner och landsting.
- Hur stor blev tvåprocentaren? Erfarenheten från en besparings-teknik.
- Subventioner i kritisk belysning.
- Prestationer och belöningar i offentlig sektor.
- Produktivitet utveckling i kommunal barnomsorg.
- Från patriark till part – spelregler och lönepolitik för staten som arbetsgivare.
- Kvalitetsutveckling inom den kommunala barnomsorgen.

1987

- Integrering av sjukvård och sjukförsäkring.
- Produktkostnader för offentliga tjänster – med tillämpningar på kulturområdet.
- Kvalitetsutvecklingen inom den kommunala äldreomsorgen 1970–1980.
- Vägar ut ur jordbruksregleringen – några idéskisser.
- Att leva på avgifter – vad innebär en övergång till avgifts-finansiering?

1986

- Offentliga utgifter och sysselsättning.

- Produktions-, kostnads-, och produktivitet utveckling inom den offentliga finansierade utbildningssektorn 1960–1980.
- Socialbidrag. Bidragsmottagarna: antal och inkomster. Socialbidragen i bidragssystemet.
- Regler och teknisk utveckling.
- Kostnader och resultat i grundskolan – en jämförelse av kommuner.
- Offentliga tjänster – sökarljus mot produktivitet och användare.
- Svensk inkomstfördelning i internationell jämförelse.
- Byråkratiseringstendenser i Sverige.
- Effekter av statsbidrag till kommuner.
- Effektivare sjukvård genom bättre ekonomistyrning.
- Samhällsekonomiskt beslutsunderlag – en hjälp att fatta bättre beslut.
- Produktions-, kostnads- och produktivitet utveckling inom armén och flygvapnet 1972–1982.

1985

- Egen regi eller entreprenad i kommunal verksamhet – möjligheter, problem och erfarenheter.
- Sociala avgifter – problem och möjligheter inom färdtjänst och hemtjänst.
- Skatter och arbetsutbud.
- Produktions-, kostnads- och produktivitet utveckling inom vägsektorn.
- Organisationer på gränsen mellan privat och offentlig sektor – förstudie.
- Frivilligorganisationer alternativ till den offentliga sektorn?
- Transfereringar mellan den förvärvsarbetande och den äldre generationen.
- Produktions-, kostnads- och produktivitet utveckling inom den sociala sektorn 1970–1980.
- Produktions-, kostnads- och produktivitet utveckling inom offentligt bedriven hälso- och sjukvård 1960–1980.
- Statsskuldräntorna och ekonomin effekter på den samlade efterfrågan i samhället.

1984

- Återkommande kostnads- och prestationsjämförelser – en metod att främja effektivitet i offentlig tjänsteproduktion.
- Parlamentet och statsutgifterna hur finansmakten utövas i nio länder.
- Transfereringar och inkomstskatt samt hushållens materiella standard.
- Marginella expansionsstöd ekonomiska och administrativa effekter.
- Är subventioner effektiva?
- Konstitutionella begränsningar i riksdagens finansmakt – behov och tänkbara utformningar.
- Perspektiv på budgetunderskottet, del 4. Budgetunderskott, utlandsupplåning och framtida konsumtionsmöjligheter. Budgetunderskott, efterfrågan och inflation.
- Vem utnyttjar den offentliga sektorns tjänster.

1983

- Administrationskostnader för våra skatter.
- Fördelningseffekter av kommunal barnomsorg.
- Perspektiv på budgetunderskottet, del 3. Budgetunderskott, portföljval och tillgångsmarknader. Modellsimuleringar av offentliga besparingar m.m.
- Produktivitet i privat och offentliga tandvård.
- Generellt statsbidrag till kommuner – modellskisser.
- Administrationskostnader för några transfereringar.
- Driver subventioner upp kostnader – prisbildningseffekter av statligt stöd.
- Minskad produktivitet i offentlig sektor – en studie av patent- och registreringsverket.
- Perspektiv på budgetunderskottet, del 2. Fördelningseffekter av budgetunderskott. Hushållsekonomi och budgetunderskott.
- Enhetligt barnstöd? några variationer på statligt ekonomiskt stöd till barnfamiljer.
- Staten och kommunernas expansion några olika styrmedel.

1982

- Ökad produktivitet i offentlig sektor – en studie av de allmänna domstolarna.
- Offentliga tjänster på fritids-, idrotts- och kulturområdena.
- Perspektiv på budgetunderskottet, del 1. Budgetunderskottens teori och politik. Statens budgetfinansiering och penningpolitiken.
- Inkomstomfördelningseffekter av livsmedelssubventioner.
- Perspektiv på besparingspolitiken.